

**ARBEIDERNES FAGLIGE LANDS-
ORGANISATION**

**EKSTRAORDINÆR
KONGRES
1914**

**MÆGLING OG VOLDGIFT
I ARBEIDSTVISTER**

KRISTIANIA 1914 :: ARBEIDERNES AKTIETRYKKERI

Tidligere utgit paa Arb. fagl. landsorganisations forlag:

1910. Meddelelsesbladet for 1909 (fjerde aargang).
— Landsorganisationens beretning for 1909.
— Priser paa livsfornødenheter, av M. Ormestad. (Statistik.)
— Fortegnelse over tarifoverenskomster.
— Kongressen 1910. Forelæg og referat.
— Fabriktilsynsloven med bemerkninger.
1911. Meddelelsesbladet for 1910 (femte aargang).
— Landsorganisationens beretning for 1910.
— Fagorganisationen i raske træk (agitationsbrochure).
— Syvende internationale beretning om fagforeningsbevægelsen i 1909.
1912. Meddelelsesbladet for 1911 (sjette aargang).
— Landsorganisationens beretning for 1911.
— Organisationsformer og taktik. (Foredrag av Ole O. Lian ved Skandinaviske arbeiderkongres 4. september 1912.)
1913. Meddelelsesbladet for 1912 (syvende aargang).
— Arbeidstidens længde i haandverk og industri, av Sverre Iversen. (Statistik.)
— Landsorganisationens beretning for 1912.
— Organisationsformerne. Industriforbund og stedlige samorganisationer. (Komitéutredning.)
— Kongressen 1913. Forelæg og referat.
1914. Meddelelsesbladet for 1913 (ottende aargang).
— Organisationsstatistik, industrivis og geografisk av Sverre Iversen.
-

Arbeidernes faglige Landsorganisation

Ekstraordinær kongres 1914

Mægling og voldgift i arbeidstvister

Indholdsfortegnelse.

	Side
<i>Litt historik</i>	V
Kongressens beslutning	VIII
<i>Odelstingsproposition nr. 23</i>	1
1ste kapitel (indledning)	16
2det — arbejdsretten	20
3dje — mægling	22
4de — voldgift	25
5te — straffebestemmelser	27
6te — slutningsbestemmelser	28
<i>Lovtekst</i>	30
<i>Fælleskomiteens indstilling</i>	49
Skrivelse til stortinget	51
Arbejdsretten	52
Mægling	54
Voldgift	56
<i>Lovtekst</i>	72
<i>Specielle motiver</i>	85
<i>Justitsdepartementets skrivelse til socialkomiteen</i>	100
<i>Uddrag av socialkomiteens indstilling</i>	115
<i>Lovtekst</i>	138

Dagsordenens punkt 2.

Mægling og voldgift i arbeidstvister.

Litt historik.

Allerede tidlig gjorde den opfatning sig gjældende inden fagforeningsbevægelsen, at det maatte ansees for et fremskridt, om arbeidstvister kunde løses ved mægling og voldgift. Den skandinaviske arbeiderkongres 1886 vedtok saaledes en resolution, hvori anbefales oprettelse av faglige voldgiftsretter, valgt av arbeidernes og arbeidsgivernes organisationer. Paa kongressen i Kjøbenhavn 1888 vedtoges videre at anbefale oprettelsen av saakaldte «arbeidskamre», som igjen inden sin midte skulde vælge voldgiftsretter til at paadømme alle saker mellem arbeidere og arbeidsgivere. De samme spørsmal drøftedes inden organisationen herhjemme. — Den 13. december 1900 nedsattes efter initiativ av sekretariatet for Arbeidernes faglige landsorganisation en komité til at utrede spørsmålet om arbeidstvisters behandling ved mægling og voldgift. I 1901 forela denne komité et forslag om oprettelse av forliks- og voldgiftsretter. Forslaget gik ut paa at der inden hver kommune paa begjæring av en eller flere fagforeninger skulde opprettes forliks- og voldgiftsretter til at mægle i faglige tvistemaal mellem arbeidere og arbeidsgivere samt til ogsaa at træffe *bindende avgjørelse* i saker, som enten gjælder brud paa bestaaende overenskomst eller i saker, som begge parter er enige om at indbringe til voldgiftsavgjørelse. Desuten foresloges et tillæg om oprettelse av en særskilt voldgiftsret, naar en tvist omfattet et helt forbund eller flere avdelinger samtidig. Retten skulde da bestaa av 2 av de respektive hovedorganisationer valgte medlemmer samt som opmand den av kommunestyret valgte opmand ved alm. voldgiftsretter paa det sted, hvor hovedorganisationerne hadde sit sæte. — I 1901 nedsatte Norsk arbeidsgiverforenings centralstyre og sekretariatet for Arbeidernes faglige landsorganisation en komité til oprettelse av saadanne institutioner organisationerne imellem. Denne komité fremla et forslag, som vedtoges av arbeidsgiverforeningen den 29. september og av landsorganisationens hovedstyre den 26. oktober 1902. Ifølge denne overenskomst skulde der i enhver konflikt mellem arbeidere og arbeidsgivere, som var tilsluttet de to hovedorga-

nisationer, gjøres forsøk paa at utjevne tvisten ved mægling og voldgift. Opnaaddes ikke forlik skulde voldgiftsret nedsættes paa den ene parts begjæring, forsaavidt tvisten gjaldt en bestaaende overenskomst, ellers maatte begge parter være enige om at indbringe en sak for voldgift. Forliksraadet bestod av 4 personer, valgt med en hlvdel av hver; voldgiftsretten av 7 personer, valgt henholdsvis 1 fra hver av hovedorganisationerne, 1 fra arbeidsgiverforeningens distriktsstyre og fra vedkommende forbundsstyre og 1 fra hver av de direkte parter. Disse 6 valgte saa en opmand, der skulde ha de for en dommer fornødne egenskaper. I tilfælde stemmelikhet skulde formanden beskikkes av vedkommende departement. Denne overenskomst blev opsagt av sekretariatet for at faa den tydeligere avfattet. Nogen ny saadan er ikke kommet istand. Utviklingen har nemlig ført til, at bestemmelser om forhandling og voldgift nu *indtages i tarifoverenskomsterne*. Paa landsorganisationens kongres i 1907 vedtoges saaledes, at sekretariatet kan negte at godkjende overenskomster, som mangler bestemmelser om forhandling og voldgift.

Som hvad der er gjort fra statsmyndigheternes side skal nævnes ot. prp. nr. 11 for 1902—03, hvis første paragraf indeholdt bestemmelser til beskyttelse av foreningsretten samt bestemmelser om registrering av fagforeninger og arbeidsgiverforeninger, om tvungen mægling i arbeidstvister ved mæglingsraad, som skulde oprettes for hver enkelt kommune, og om voldgift i arbeidstvister i de tilfælder parterne enes om at indbringe saken for voldgiftsretten. — Fagforeningerne gav dette forslag i alt væsentlig sin tilslutning (møte av fagforenings- og forbundsstyrer i Kristiania 28. jan. 1903). — Som bekjendt blev loven henlagt. I 1906 optok handelsdepartementet under statsraad *Arctander* paany spørsmålet til behandling og oversendte et utkast til lov om *mægling* i arbeidstvistigheter til arbeidernes og arbeidsgivernes organisationer til behandling. Landsorganisationens sekretariat behandlet saken og indsendte en forestilling til departementet, hvori fremholdtes, at forslaget ikke kunde tiltrædes i den foreliggende form. Bl. a. anførtes, «at hvad arbeiderne hertillands først har hat opmerksomheten henvendt paa, er at faa foreningsretten fastsat ved lov og dernæst lov om mægling og i forbindelse dermed *voldgift* — frivillig i almindelighet, men kun paa den ene parts begjæring, naar det gjælder brud paa indgaaede overenskomster. Skal vi faa en lov i denne materie, foreslaaes, at skridtet tages fuldt ut, saaledes at ogsaa regler for *voldgift* medtages og at vi faar et særskilt mæglingsraad, hvor hovedorganisationerne optræder som part. Sekretariatets forestilling blev omsendt til organisationerne og vandt almindelig tilslutning. — Saken blev derpaa stillet i bero, indtil dav. stortingsmand *Castberg* den 11. juni 1907 for stortinget fremsatte et forslag, som gik ut paa at anmode regjeringen om at utrede spørsmålet om *tvungen voldgift* i arbeidstvister og for næste storting fremlægge resultatet *ledsaget av forslag*. Den umiddelbare foranledning til dette forslag var en av vor partifælle *Vraa* fremsat forespørsel i anledning den da paagaaende konflikt i papir- og celluloseindustrien. Efter endel debat blev forslaget den 17. juli

samme aar enstemmig vedtat av stortinget. Videre fattet odelstinget den 29. mai 1908, i anledning et til behandling foreliggende forslag om *beskyttelse av foreningsretten*, beslutning om ogsaa at oversende dette spørsmaal til regjeringen, med anmodning om at utrede de i stortingets socialkomité's flertals og mindretals forslag omhandlede spørsmaal og forelægge resultatet herav for stortinget. Forutsætningen var, at dette spørsmaal skulde utredes i forbindelse med spørsmålet om tvungen voldgift. I henhold til kongelig resolution av 29. juni 1908 blev der saa efter forslag av justisdepartementet opnævnt en departemental komité, til at behandle disse saker og fremkomme med indstilling. Komitéen fremla i 1909 sin indstilling som i sin tid er omsendt til samtlige fagforeninger tilsluttet landsorganisationen.

Forslaget var bygget paa den forutsætning, at den nuværende organisationsmæssige behandling av faglig strid skulde fortsætte. Interessesvister skulde indbringes for mæglingsraad og retsvister for voldgiftsretter. Med hensyn til voldgiften i interessetvister delte komiteen sig i to fraktioner, idet et flertal paa 3 medlemmer foreslog en slags betinget tvungen voldgift, saaledes at naar voldgiftsretten var enstemmig skulde dommen være endelig og der skulde ikke kunne gaaes til streik. Et mindretal paa 3 medlemmer var mot tvungen voldgift i interessetvister. Dette var i overensstemmelse med organisationens standpunkt dengang. Paa forrige kongres var saken til behandling, og sekretariatet indstillet paa at kongressen skulde i alt væsentlig slutte sig til mindretallets standpunkt, — men der blev ikke truffet nogen avgjørelse, idet der nedsattes en komite paa 11 medlemmer som skulde træde sammen i kongresperioden og sammen med sekretariatet og hovedstyret beslutte, hvad der skulde gjøres, hvis der blev fremsat lovforslag. Den Bratlieske regjerings proposition kom saa 10. mai 1912. Komiteen sammentraadte da til møte med sekretariatet og hovedstyret 18. og 19. juni og det vil være bekjendt, at man besluttet at sende stortinget en henstilling, principalt om at utsætte loven, og for det tilfælde at den skulde bli behandlet, foreslog man forskjellige ændringer. Loven blev ikke behandlet i 1912, og vi fik valgene som medførte regjeringsskifte. Tvungen voldgift stod paa venstres program, og venstres regjering tog den Stangske proposition tilbake og fremla et nyt forslag, som ogsaa indeholdt bestemmelser om tvungen voldgift. Forslaget indeholder forbud mot streik i alle retstvister, forbud mot streik før offentlig mægling er forsøkt og forbud mot streik i visse tilfælder ogsaa i interessetvister. Hvis regjeringen finder, at en interessetvist paa grund av sin art og sit omfang utsætter betydelige samfundsinteresser for fare og mægling forgjæves er prøvet, kan den med samtykke av stortinget bestemme, at tvisten skal avgjøres ved voldgift. Voldgiftsretten skal ha mindst 5 medlemmer, arbeidsrettens formand skal være rettens formand. De øvrige opnævnes av høiesterets justitiarius. Halvparten opnævner han av de under den frivillige voldgift nævnte utvalg, de øvrige utenfor.

I anledning dette lovforslag blev der holdt en række protestmøter rundt i landet, der blev sendt stortinget resolutioner og der blev sendt ut protestlister, som forsynet med 60,000 arbeideres egenhændige underskrift, blev sendt stortinget. Men regjeringen syntes ikke at ville gi sig. Den 28. februar sammentraadte samtlige forbundsstyrrer til en konference for at overlægge, hvad der videre skulde gjøres. — Saken kom til behandling i stortingets socialkomité. Der blev saa rettet en fælleshenvendelse fra arbeidsgiverforeningen og landsorganisationen med anmodning om at faa loven utsat for at organisationerne kunne faa utarbeide forslag til behandling av retstvister og en mæglingsordning. Det blev uttrykkelig gjort opmerksom paa, at man ikke vilde befatte sig med spørsmålet om tvungen voldgift, idet man var principielt uenig i det.

Paa dette standpunkt stod saken, da den ordinære kongres traadte sammen i 1913. Efterat sekretariatet hadde redegjort for fælleskomiteens nedsættten og for hvad der forøvrig var gjort i saken, vedtok kongressen et forslag av landsorganisationens formand saalydende:

1. Da ethvert forsøk paa at hindre fagorganisationens frie utføelse ved lovbestemmer som tilsigter forbud mot arbeidernes streikeret, paa det intimeste berører arbeiderklassens økonomiske livsinteresser, og da regjeringen har fremlagt et lovforslag, som bl. a., indeholder bestemmelser om tvungen voldgift i interesse tvister, opfordrer kongressen sekretariatet til paa det kraftigste at bekjempe en saadan lovs vedtagelse og eventuelt forberede en fællesoptræden mot indførelse av streikeforbud.
2. Da regjeringen har erklært, at saken skal optas til behandling og avgjørelse paa neste storting, bemyndiger kongressen sekretariatet til om nødvendig at sammenkalde en ekstraordinær kongres, som kan fatte nødvendige beslutninger i saken og træffe de forføyninger, som er paakrævet til ivaretagelse av fagorganisationens interesser.

Lovens behandling i stortinget blev utsat og den 29. oktober fremla fælleskomiteen sit forslag, som blev oversendt regjeringen. I en skrivelse til den forsterkede socialkomite fastholdt imidlertid regjeringen i alt væsentlig sit standpunkt. Endelig i begyndelsen av mars 1914 kom socialkomiteens indstilling.

For at repræsentanterne skal faa det bedste kjendskap til det foreliggende emne har vi i det følgende indtat

- 1. Regjeringens forslag (Ot. prop. nr. 23).**
- 2. Fælleskomiteens forslag.**
- 3. Justitsdepartementets skrivelse til socialkomiteen.**
- 4. Utdrag av socialkomiteens indstilling.**

Det henstilles til repræsentanterne saa nøie som mulig at gjen-nemgaa de foreliggende dokumenter i denne sak.

Ot. prp. nr. 23

(1913)

Om utfærdigelse av en lov om arbeidstvister

Justis- og Politidepartementets indstilling av 11.
april 1913, som er bifaldt ved kongelig resolution
av samme dag

(Foredraget av statsraad ABRAHAMSEN)

Ved kongelig resolution av 7. februar d. a. blev det besluttet at tilbakekalde den for indeværende Storting fremsatte proposition om utfærdigelse av en lov om arbeidstvister (ot. prp. nr. 11 for 1913). Som grund for tilbakekaldelsen anførtes i indstillingen fra dette departement, at departementets nuværende chef fandt det ønskelig at faa anledning til at ta det i propositionen indeholdte lovutkast under nærmere overveielse (ot. med. nr. 4 for 1913).

Idet departementet nu vil anbefale, at der fremsættes ny proposition, skal man bemerke følgende:

Det hovedspørsmål, man har ønsket at opta til fornyet overveielse, gjelder indførelsen av en *tvungen voldgift* i arbeidstvister av omfattende art, som det ikke lykkes at ordne gjennom tvungen mægling, og som de tvistende parter heller ikke frivillig bringer til avslutning gjennom forhandling eller voldgift. Der tænkes herved bare paa de saakaldte interessekonflikter, d. v. s. tvister om nyordning av arbeids- eller lønningsvilkaar eller andre arbeidsforhold, idet løsning av retstvistigheter om bestaaende tarifavtaler gjennom arbeidsstans allerede i de tidligere lovutkast foreslaaes forbudt.

Den departementale komites flertal, formanden, Einarsen og Myrvang, foreslog for alle interessekonflikter mellem en fagforening paa den ene side og en arbeidsgiverforening eller arbeidsgiver paa den anden side en tvungen voldgiftsbehandling, efterat mægling for-gjæves hadde været prøvet; men voldgiftsretten skulde ikke kunne avsi kjendelse i tvisten, uten naar dens medlemmer var enige om avgjørelsen, eller naar parterne paa forhaand hadde vedtat at ville være bundet av en kjendelse, som ikke er enstemmig (komiteutkastets § 7 nr. 1 andet led, jfr. § 6 andet led og § 23 nr. 1). Denne saakaldte betinget tvungne voldgift var efter flertallets mening, som utførlig er begrundet i komiteindstillingen side 64—77, et nødvendig supplement til den tvungne mægling, idet man frygtet for, at mæglingen ellers ikke vilde vise sig tilstrækkelig effektiv. Indførtes en saadan ordning, vilde der derimot efter flertallets opfatning være god grund til at anta, at et større antal saker vil avsluttes allerede ved mæglingsraadet, idet parterne da vil ha for øie, at de ikke har den ubetingede raadighet over saken, og at det kan være heldigere at akseptere en av mæglingsraadet anbefalet løsning, som kanskje ikke skiller sig saa sterkt fra deres eget standpunkt, end at risikere en for dem uheldigere løsning ved voldgiftsretten (side 71). Og gjennom kravet om enstemmighet som betingelse for en bindende

avgjørelse mot parternes vilje vilde der — paa grund av voldgiftsrettens sammensætning med en av Regjeringen utnævnt formand og to medlemmer, valgt henholdsvis av arbeidsgivernes og arbeidernes organisationer — være sikret baade arbeidsgivernes og arbeidernes klasser den fornødne garanti for, at avgjørelsen ikke ensidig kommer til at gaa i retning av at være hovedsakelig i den ene eller den anden av disse klassers favør (side 74). «Betinget tvungen voldgift indeholder fra statens side nærmest kun en sterk appel til de stridende organisationer om selv at gjøre sit yderste for at komme til en fredelig overenskomst. Den av flertallet foreslaaede ordning er saaledes mere i navnet og i formen end i virkeligheten en «tvungen voldgift», idet den efter sit indhold og sin natur er mere beslegtet med den saakaldte «tvungne» mægling og nærmest maa ansees som en videregaaende og forhaabentlig mere effektiv form for en saadan mægling» (side 75). Voldgiftsretten skulde nærmest virke som et slags «kompromisinstitution» (side 76).

Flertallet fandt paa den anden side ikke at kunne gaa saa vidt som til helt at forbyde streiker og lockouter og i alle tilfælde og ubetinget at paabyde tvungen voldgift. Dette vilde være et altfor voldsomt brudd med det bestaaende og tilvante. Og selv om man mener, at utviklingen i ethvert fald tidligere eller senere vil føre til en saadan ordning, saa vilde det dog anbefale sig, at man i det mindste foreløbig indskrænker sig til mindre vidtgaende foranstaltninger, naar det tør antages, at der ved disse vil opnaaes resultater av nogen betydning. Dernæst fremholdt flertallet, at der hittil kun har været liten anledning til i nogen videre utstrækning at høste erfaringer med hensyn til virkningerne av et system med tvungen voldgift. Det er vistnok saa, at dette system i Ny-Zeeland, hvor det allerede har været praktisert i et forholdsvis længere tidsrum, likesom ogsaa i Australien, synes at ha virket ret tilfredsstillende. Men man maa være meget forsiktig med at trække slutninger fra disse forholdsvis isolert beliggende nybyggersamfund med sine i mange henseender egenartede forhold. Erfaringerne fra disse land synes i ethvert fald at vise, at systemet er ret vanskelig at praktisere. Den statsregulering av løns- og andre arbeidsvilkaar, som foregaar ved voldgiftsretterne, har efterhaanden maattet gaa mere og mere i detaljer. Paa den anden side er den ogsaa blit stadig mere omfattende, idet det har vist sig nødvendig at la voldgiftsavgjørelserne omfatte ikke bare de i konflikterne direkte implicerte bedrifter og arbeidere, men ogsaa andre bedrifter og arbeidere inden samme eller inden beslegtede eller avhengige industribrancher. Hertil kommer endvidere, at et system med ubetinget tvungen voldgift i interessekonflikter og et hertil knyttet absolut streike- og lockoutforbud ikke bare vil være et middel til at skape industriel fred, men ogsaa vil kunne bli et vaaben i magthavernes hænder. Voldgiftsretten utøver ikke en dømmende, men en fastsættende og forordnende myndighet. Og selv om man sammensætter voldgiftsretten av et like stort antal medlemmer, valgt henholdsvis av arbeiderne og arbeidsgiverne eller av deres organisationer, saa vil dog

den av staten opnævnte formand faa den avgjørende stemme. Alt efter regeringernes karakter og sammensætning vil der derfor kunne tænkes en mulighed for, at avgjørelserne vil kunne komme til at gaa enten i en særlig grad i arbeidernes favør eller i en særlig grad i arbejdsgivernes. I saa tilfælde turde det kanske, naar alt kommer til alt, i længden være arbeiderne, for hvem risikoen vilde være størst. Ti skal arbejdsgiverne ha nogen interesse av at fortsætte sine bedrifter, maa dog i ethvert fald løns- og andre arbeidsvilkaar reguleres saaledes, at bedrifterne kan gi et rimelig overskud, eller ialfald et overskud. Over den herved satte grænse vil i længden ikke løns- og andre arbeidsvilkaar kunne reguleres i arbejdsgivernes disfavør. Derimot er der ingen anden grænse nedover for en regulering av løns- og andre arbeidsvilkaar i arbeidernes disfavør end arbeidernes eksistensminimum og vel neppe engang denne grænse (komite-indst. side 72—73).

Komiteens mindretal, Lian og Myhre, som repræsenterte henholdsvis arbeidernes og arbejdsgivernes interesser, fandt ikke at kunne gaa videre end til tvungen mægling og organisation av en voldgiftsret for frivillig voldgift (indst. side 82—95). Komiteens medlem *Lian* fremholdt bl. a., at man ved at følge mindretallets forslag vil opnaa at lovfæste det forhold, som allerede bestaar i praksis mellem de to parter. Man vil derved legalisere de nu av organisationerne mere og mere anerkjendte fremgangsmaater ved behandling av arbeidstvister, og ved at aapne adgang til, at disse føres under offentlig kontrol, gjøre dem saa betryggende og effektive som mulig. Det vilde være uklokt at gaa videre og indføre et nyt princip — tvungne voldgiftsavgjørelser i interessetvister — om hvis virkninger man praktisk talt ingen erfaring har, som heller ikke hos os kan sies at være paakrævet av samfundshensyn, og som kan befryktes at virke uheldig overfor det for samfundet som helhet ubetinget gavnlige i, at arbeiderne gjennom sine organisationer tiltvinger sig en større andel av utbyttet. Den begrænsede rækkevidde, som flertallet har git sit forslag, vil desuten føre til, at disse voldgiftsavgjørelser sjelden vil bli av praktisk betydning. Det maa nemlig antages, at hvis en tvist ligger saadan an, at enstemmig voldgiftskjendelse opnaaes, vilde den heller ikke under andre omstændigheter ha ført til arbeidsstans. De store sociale kampe, som opstaar som følge av indgripende interessebetsætninger, kan saaledes ikke forebygges ved den av flertallet foreslaaede voldgiftsret. Det skulde derfor synes at være liten grund til paa denne maate at indføre et princip, der ført ut i sin hele konsekvens er av en rækkevidde, som vanskelig lar sig overskue (side 85). — Komiteens medlem *Myhre* fremholdt bl. a., at det for ham har været en avgjørende betenkelighet, at naar det i praksis blev godtgjort, hvor litet effektivt den saakaldte betinget tvungne voldgift formaar at utrette, kunde der bli spørsmal om at ophæve betingelsen om enstemmighet, da denne vistnok med rette vil fremstille sig som den væsentlige hindring for rettens frugtbringende virksomhet. Men dermed kan pludselig og uten forberedelse ved en politisk tilfældighet døren aapnes for den

fuldt gjennomførte og ubetinget tvungne voldgift, som han anser uheldig for saavel arbeiderne som arbeidsgiverne under vore nuværende samfundsforhold (side 93—94).

Departementet har tidligere saavel i ot. prp. nr. 29 for 1912 som i ot. prp. nr. 11 for 1913 sluttet sig til komiteens mindretal og for interessekonflikternes vedkommende indskrænket sig til at foreslaa tvungen mægling og oprettelse av en offentlig voldgiftsret for frivillig voldgift. Om begrundelsen henvises til førstnevnte proposition side 13 flg.

Socialkomiteen har i indst. O. XXI for 1912 likeledes stillet sig paa dette standpunkt. Et *mindretal*, Hestnes og Skaar, fandt dog at vedkommende regjeringsdepartement burde ha adgang til at kræve voldgift i en arbeidstvist, naar mægling forgjæves har været forsøkt, og departementet finder, at tvisten paa grund av sin art eller sit omfang utsætter almene interesser for aapenbar fare (inst. side 13, til §§ 41 og 42). I saa fald skulde da ogsaa arbeidsstans være forbudt under voldgiftssaken (indst. side 9, til § 8).

Departementet skal bemerke følgende:

Betydningen av, at ogsaa de tvistigheter mellem arbeidere og arbeidsgivere, som gjælder nyordning av arbeids- eller lønningsvilkår eller andre arbeidsforhold, faar en fredelig løsning, er almindelig erkjendt. Efterhaanden som arbeidernes og arbeidsgivernes organisationer har utviklet sig, er streiken og lockouten blit kampmidler, som der ikke gripes til, før efter at forhandling forgjæves er prøvet. Før godkjendes ingen arbeidsstans av organisationerne, og paa grund av den magt, organisationerne har vundet gjennom en stadig øket tilslutning og gjennom opsamling av fond til understøttelse av medlemmerne i tilfælde av arbeidsstans, lykkes det ogsaa i stor utstrækning at faa tvistighetene ordnet ved overenskomst. Begge parter viker i almindelighet tilbake for en kamp, hvis varighet og rækkevidde de ikke paa forhaand kan overskue.

Blir imidlertid den direkte forhandling uten resultat, er det næste middel, som hos os hittil har staat til parternes raadighet til en fredelig løsning, mægling ved én eller flere utenforstaaende personer, som parterne enes om at henvende sig til i dette øiemed. Under større konflikter er mæglingen tildels foretat av stortingets præsident eller av en mægler, som er opnævnt av regjeringen, eller som har indtat en mere fremtrædende offentlig stilling paa konfliktsstedet. Saadan frivillig mægling har dog i regelen først været forsøkt, naar arbeidsstansen allerede har varet nogen tid, saa virkningerne av den er begyndt at bli mere følelige. Enkelte ganger har det ogsaa hændt, at arbeidsgivere og arbeidere er blit enige om at henskyte interessekonflikter til avgjørelse ved voldgift. Av mere kjendte tilfælde kan følgende nævnes: Under konflikten i cellulose- og papirindustrien i 1907 blev mægling foretat av stortingspræsident Berner. Overenskomst kom dog først i stand nogen tid efter mæglingens avslutning. Under skomakerkonflikten i Stavanger i 1908 mæglet borgermester Larsen efter eget initiativ. Under konflikten ved jernbaneanlægget i Telemarken samme aar var arbeidsdeparte-

mentets daværende chef, statsraad Ihlen, mægler og avgjorde derefter etpar gjenstaaende tvistepunkter som voldgiftsmand. Under konflikten i jernindustrien i 1911 mægllet stortingspræsident Halvorsen og stortingsmand Alfred Eriksen. Senere i samme aar forrettet de ogsaa som mæglere i bergverkskonflikten, hvor mæglingen først blev resultatløs, men efter at være gjenoptat endte med overenskomst om voldgiftsavgjørelse av de to mæglere paa grundlag av de oplysninger, som var fremkommet under mæglingen, og saaledes at en av regjeringen opnævnt opmand skulde tilkaldes, om voldgiftsmændene ikke var blit enige. Endelig kan nævnes høiesteretsadvokat Johan Bredals mægling i maskiniststreiken i 1912 efter regjeringens initiativ og opnævnelse og paa grundlag av mæglingforskrifterne i ot. prp. nr. 29 for 1912.

En videre utvikling av den foran omhandlede private eller halvoffentlige mægling og voldgift fremkommer ved opprettelse av offentlige mæglings- og voldgiftsinstitutioner for frivillig mægling og voldgift i interessekonflikter. Saadanne institutioner med en mere eller mindre fast organisation og temmelig forskjellig myndighetsomraade er opprettet i en flerhet av fremmede stater. Deres indskriden er dels betinget av begjæring fra en eller begge parter, og dels kan de i en viss utstrækning selv ta initiativet gjennom undersøkelser og henvendelse til parterne. Men i alle tilfælde staar det parterne frit at gaa til streik eller lockout uten hensyn til, om mægling er prøvet, og voldgift er betinget av overenskomst mellem parterne. Institutioner av denne art er bl. a. opprettet ved den engelske lov av 7. august 1896, den franske av 27. december 1892, den kanadiske av 18. juli 1900, den svenske av 31. december 1906, den danske av 12. april 1910 om forliksmænd, de amerikanske fristaters fælleslov av 1. juni 1898 og en række av disse staters særlover.

En anden gruppe av lover gaar videre og gjør det til pligt for parterne at underkaste sig mægling eller voldgift. Tvungen mægling er indført i Canada ved lov av 22. mars 1907 for grube-driften og virksomheter av særlig samfundsmæssig betydning, saaledes driften av jernbaner, dampskib, telegraf- og telefonlinjer, gas-, elektricitets-, vand- og kraftanlæg. Saalænge mægling ikke er prøvet, er arbeidsstans i disse virksomheter forbudt og belagt med straf. Tvungen voldgift i forbindelse med mæglingen er indført i Ny-Zeeland i 1894 for alle tvistigheter, hvor en registrert fagforening er part. En lignende ordning er indført paa det australske fastland i Vest-Australia og Ny-Syd-Wales og i den Australske Forbundsstat for tvistigheter, som strækker sig ut over en enkelt stats grænser. I Victoria, Queensland og Syd-Australia er der opprettet lønningsraad, som fastsetter lønningerne for de forskjellige industrigrener. Det fortjener ogsaa at nævnes, at der baade i Italien og i Frankrike har været fremsat regjeringsforslag om indførelse av tvungen mægling og voldgift i visse samfundsnødvendige virksomheter (se ot. prp. nr. 29 fra 1912 side 2—3 og 4).

I *England* er der efter australsk forbillede ved *Trade Boards*

Aet 1909 indført lønningsraad eller industrikomiteer (*Trade Boards*) for skrædderindustrien og andre industrigrener, hvor den gjængse løn er uforholdsmæssig lav. Loven opregner selv de industrigrener, for hvilke den skal komme til anvendelse, men utvidelser av eller indskrænkninger i dens anvendelsesomraade skal kunne gjøres av handelsdepartementet under forbehold av parlamentets stadfæstelse. Et industriraad skal bestaa av repræsentanter for arbejdsgiverne og arbeiderne i vedkommende industrigren samt av medlemmer, opnævnt av handelsdepartementet. Industriraadene skal fastsætte minimums-, tids- og stykløn for vedkommende fag. Fastsættelsen skal efter 6 maaneders forløp behandles av handelsdepartementet, som enten erklærer mindstelønnen forbindende eller utsætter dens forbindende virkning. Naar mindstelønnen er erklært forbindende, er enhver arbejdsgiver i faget under straf forpligtet til at overholde den overfor sine fuldt arbeidsdygtige arbeidere. Allerede før mindstelønnen er godkjendt av handelsdepartementet, skal den forsaavidt være forbindende, som den bare kan fravikes ved skriftlig kontrakt.

Endelig førte den store streik ved kulgruberne i 1912 til vedtagelse av en midlertidig lov, gjældende for 3 aar, om mindstelønninger ved kulgruberne, *Coal Mines Minimum Wage Act* av 29. mars 1912. Efter denne lov skal mindstelønningerne for kulgrubearbejderne i de forskjellige grubedistrikter fastsættes av distriktsraad, bestaaende av repræsentanter for arbejdsgiverne og arbeiderne og godkjendt av handelsdepartementet. Arbeiderorganisationernes krav paa, at loven direkte skulde fastsætte en mindsteløn, fandt derimot regjering og parlament ikke at kunne ta til følge. Distriktsraadene skal ogsaa gi regler om arbeidets regelmæssighet og de arbeidsydelser, som er betingelsen for retten til mindstelønnen. Lønningsavtaler, som strider mot loven, er ugyldige; men bestemmelser om straf eller tvangsmidler overfor arbeidsstansning er ikke optat i loven.

Med hensyn til de lovforslag, som foreligger hos os, og det utkast, som departementet nu fremlægger, skal man bemerke:

Den tvungne mægling, som departementet har foreslaat i de tidligere nævnte propositioner, vil antagelig vise sig at være et meget virksomt middel til at opnaa en fredelig løsning av interessekonflikterne. Som det fremgaar av, hvad man foran har anført, har erfaringen ogsaa hos os vist, at mægling ved utenforstaaende har ført til positive resultater, hvor parterne frie forhandlinger hadde strandet. Og naar mæglingsmyndighetene faar de midler til utredning og oplysning av tvistemaalene, som propositionerne hjemler, vil utsigten til at opnaa en ordning, som kan tilfredsstille rimelige krav fra begge sider, bli forbedret. En væsentlig betydning vil det ogsaa ha, at mæglingsmyndighetens indberetning til vedkommende departement om en mægling, som ikke har ført til forlik, blir offentliggjort, idet parterne derved vil avholdes fra at la mæglingen strande paa krav, som de ikke offentlig vil staa ved. Navnlig faar offentliggjørelsen betydning som forliksfaktor, naar det overensstemmende med propositionen av 1912 bestemmes, at beretningen altid skal indeholde mæglingsmyndighetens forslag til løsning av tvisten,

et krav, som departementet nu igjen vil opta. Jo mere omfattende konflikten er, og jo sterkere den berører den store almenhets interesser, des kraftigere vil det tryk virke, som den almindelige opinion utøver, naar mæglingforslaget fremstiller sig som en rimelig ordning av parternes mellemværende. Hvis mæglingen ikke fører til noget resultat, staar det imidlertid efter de tidligere propositioner i alle tilfælde frit for parterne at anvende streik eller lockout. Men der er fremdeles adgang for parterne til at faa mæglingen gjenoptat, hvis de begge ønsker det, og naar en maaned er gaat efter mæglingens avslutning, skal den mæglingssmand, som har behandlet saken, opfordre dem til nye forhandlinger. Desuten gir propositionerne dem anvisning paa frivillig at la tvisten avgjøre av en offentlig voldgiftsret efter de regler, som er nærmere utformet i deres 4. kapitel.

Spørsmålet er imidlertid, om man samfundsmæssig set i alle tilfælde kan la det bero med disse foranstaltninger.

Den departementale komites flertal gik, som det vil sees av det indledende referat, videre, idet den resultatløse mægling efter flertalsforslaget skulde efterfølges av en tvungen voldgiftsbehandling. En enstemmig voldgiftskjendelse skulde være bindende for parterne. I mangel av enstemmighet skulde voldgiftsretten avgi en erklæring om, hvorledes tvisten efter dens mening bør løses, og først derefter kunde parterne lovlig gaa til streik og lockout. I tilslutning til, hvad der er anført av komiteens mindretal og i ot. prp. nr. 29 for 1912 side 13—14, finder dog departementet fremdeles, at det ikke kan anbefales at opta denne ordning. Det er vistnok rigtig, naar det er fremholdt, at ordningen neppe vilde føre til synderlig store positive resultater, fordi det er litet haab om en enstemmig avgjørelse av en voldgiftsret, sammensat av repræsentanter for de stridende interesser, naar det ikke har lykkedes at faa parterne forlikt under en grundig og upartisk mægling. Muligheten av et kompromis er naturligvis tilstede, men praktisk talt vilde vistnok voldgiftsretten, som anført i den nævnte proposition, bare komme til at virke som et mæglingssraad i anden instans, og de paaregnelige fordeler ved en saadan ordning synes ikke at staa i forhold til ulemperne.

Departementet vil for tiden heller ikke kunne anbefale indførelsen av en ubetinget tvungen voldgift i alle interessekonflikter. Denne ordning er forkastet av hele den departementale komite, og baade arbeidere og arbeidsgivere er imot den.

Hittil har den tvungne voldgift bare været praktisert i Ny-Zeeland og Australien. Om hvorledes loven har virket i disse land, har der været delte meninger; men det synes dog av de foreliggende beretninger at fremgaa, at ordningen i det store og hele har hat en gavnlig indflydelse paa forholdet mellem arbeidere og arbeidsgivere. Det maa imidlertid tages i betragtning, at forholdene i disse fjerne og forholdsvis nye statssamfund i mange henseender er forskjellig fra vore, og at den raskere utvikling, som alle nyere samfund i almindelighet gjennomgaar, kan ha medvirket til, at arbeidernes krav her i stor utstrækning har kunnet imøtekommes. Helt at forebygge

arbeidsstansninger har dog heller ikke disse lover evnet, og det har været indvendt mot dem, at de har været medvirkende til fordyrelse av varepriserne, delvis i ly av ringdannelser, saaledes at der som næste skridt er blit spørsmål om offentlig regulering ogsaa av varepriserne. Efterhaanden som voldgiftsavgjørelserne har hævet løningsvilkaarene i de forskjellige virksomhetsgrener, er det ogsaa blit vanskeligere at ta arbeidernes krav paa yderligere forøkelse av arbeidslønnen til følge, og dette har, som det synes, ført med sig, at der i de senere aar blandt arbeiderne har reist sig adskillige røster mot voldgiftslovene.

Principielt kan det mot den tvungne voldgift anføres, at der ikke kan paavises bestemte og almindelig anerkjendte regler for fastsættelsen av arbeidslønnens størrelse. Naar det kommer til tvist, vil arbeiderne mene, at deres krav ikke gaar videre end, at bedrifterne baade kan og bør taale dem, mens arbeidsgiverne paa sin side vil hævde, at kravene er mere eller mindre uforenelige med en lønrende drift. Voldgiftsretten vil vistnok ha et grundlag for sin avgjørelse i de opplysninger, som gjennem parternes forhandlinger og efter voldgiftsrettens eget initiativ kan fremskaffes om produktionsutbyttet, konjunkturernes, tidligere lønninger i samme bedrift, lønninger i likeartede og beslegtede virksomheter og priserne paa arbeidernes livsfornødenheter. Men avgjørelsen av, hvad arbeiderne bør ha, og hvad arbeidsgiverne bør avstaa av produktionsutbyttet, maa dog bli væsentlig skjønsmæssig og avhengig av subjektive synsmaater. Det er derfor fuldt forstaaelig, at baade arbeidsgivere og arbeidere nærer betænkeligheter ved i det hele at overlate saa betydningsfulde tvistigheter til utenforstaaendes avgjørelse.

Men ogsaa fra statens standpunkt er den tvungne voldgift forbundet med betænkeligheter. Vil staten gjennem offentlige myndigheter fastsætte løningsvilkaarene, paatar den sig ogsaa visse forpligtelser baade overfor arbeidsgiverne og overfor arbeiderne. Den har den største interesse av at bidra til at skaffe arbeiderne de bedst mulige livsvilkaar og de bedste betingelser for materiel og aandelig fremgang. Paa den anden side maatte staten under den nævnte forutsætning ogsaa dra omsorg for, at næringslivet berettigede interesser ikke tilsidesettes. Den maatte sørge for, at arbeidsgiverne blev sikret et rimelig utbytte av sit arbeide og av den i bedriften nedlagte kapital, og at produktionsomkostningerne ikke blev saa store, at vore eksportartikler ikke kunde staa sig i konkurransen paa det internationale marked. Dette sidste vilde lamme næringsveiene og i like grad bli ødelæggende for arbeiderne som arbeidsgiverne og for landets økonomi i det hele tat. Endelig maa staten ogsaa være oppmerksom paa, at den ikke ved sine foranstaltninger paa det her omhandlede omraade bidrar til at fremme en fordyrelse av livsfornødenheterne inden landets grænser, hvad der kan faa skjæbnesvanger indflydelse paa befolkningens trivsel og velvære og gjøre forbedringer av arbeidernes kaar illusoriske. Kort sagt: Der er interesser at ta hensyn til, som rettelig forstaaet, set fra samfundets synspunkt, skulde falde sammen, men som det med den største indsigt

og den bedste vilje ofte vil falde vanskelig helt upartisk at tilgodese til alle sider. Og for den, som ensidig ser paa stands- og klasseinteresser, vil det ofte trods den omhyggeligste avveien av de forskjellige hensyn mot hinanden faa utseende av, at voldgiftsretten fortrinsvis varetar den ene eller den anden parts interesser til fortrængsel for de andres. Særlig vil dette være tilfældet, hvor oversigten mangler, og hvor parterne staar over for hinanden rustet til en kamp, hvorunder hver av dem tror, han skal bringe seiren hjem.

Det er derfor forklarlig, at statsmagterne under saadanne omstændigheter hos os som i de fleste andre land har veket tilbake for at gripe ind til fuld sikring av arbeidsfreden og samfundsfreden blandt sine borgere.

Men om man end saaledes i almindelighet finder at burde stanse ved den tvungne mægling og overlate til parterne at gaa til kamp, naar mæglingen blir uten resultat, kan der dog undtagelsesvis indtræde situationer, som efter departementets mening ikke bare gjør det forsvarlig, men ogsaa paakrævet for samfundet at anvende videregaaende foranstaltninger. Eftersom arbeidernes og arbeidsgivernes organisationer har utviklet sig til stadig større magt, har interessekonflikterne hat en tendens til at gripe mere og mere om sig. Naar arbeidsstansningen i den eller de bedrifter, som konflikten gjælder, ikke har den forønskede virkning, vil snart arbeidernes, snart arbeidsgivernes organisationer utvide arbeidsstansningen til andre bedrifter, som staar i nærmere eller fjernere forbindelse med de første. Paa denne maate kan arbeidsstansningen som yderste konsekvens tænkes utvidet til alle organisationernes medlemmer (generalstreik og generallockout). Men stansningens virkninger indskrænker sig ikke til organisationerne. Bedrifter, som sysselsætter baade organiserte og uorganiserte arbeidere, maa indskrænkes eller stanse helt, naar de organiserte arbeidere utestænges eller nedlægger arbeidet. Og bedrifter, som staar helt utenfor organisationerne, vil ogsaa ofte i større eller mindre grad berøres av de arbeidsstansninger, organisationerne sætter i verk. I samfundets hele produktionsvirksomhet griper de forskjellige led saaledes ind i hverandre, at en forstyrrelse, selv om det bare er paa et enkelt punkt, ikke kan undgaa at øve indflydelse ogsaa paa andre omraader. De direkte tap, som en arbeidsstans medfører for de arbeidere, arbeidsgivere og organisationer, som den omfatter, kan løpe op til betydelige summer. De indirekte tap for samfundet kan bli endnu langt større og lar sig i det hele ikke beregne. I aaret 1911, som hittil har opvist de største arbeidsstansninger hos os, omfattet disse efter en opgave fra det Statistiske Centralbyraa ca. 44 000 arbeidere, hvorav 27 000 organiserte; antallet av tapte arbeidsdager er beregnet til 1 115 000, og arbeiderorganisationernes utgifter til understøttelse utgjorde 1 003 000 kroner. I Sverige omfattet arbeidsstansningerne i 1909, aaret for «storstreiken», ca. 301 700 arbeidere, og det samlede antal tapte arbeidsdager er beregnet til 11 799 700. Til de økonomiske tap kommer ogsaa de savn og lidelser, som en langvarig arbeidsstans kan medføre for arbeiderne og deres familier, den bitterhet og det fiendskap, som kan opstaa hos

begge parter i arbeidsforholdet, og de savn, ulemper og forstyrrelser, som arbeidsstansen kan medføre for andre medlemmer av samfundet. Under kritiske forhold kan en arbeidsstans endog bringe statens sikkerhet i fare. Selv de større og alvorligere arbeidsstansninger har det vistnok hittil hos os lykkedes at bringe til avslutning i en nogenlunde rimelig tid uten lovtvang. I flere tilfælde har dog en halvoffentlig mægling vist sig nødvendig, og under maskiniststreiken i 1912 grep Regjeringen direkte ind ved midlertidig at overta driften av flere dampskibsruiter ved hjælp av militær utkommandering og foranlediget derefter mægling. Hvilke arbeidsstansninger fremtiden vil bringe, kan ingen vite, og man har ingen sikkerhet for, at der ikke kan opstaa konflikter av saadan art og betydning, at det vil være en bydende nødvendighet for statsmyndighetene at skride ind og fremtvinge en løsning. Ekstraordinære forhold nødvendiggjør ekstraordinære midler.

Allerede i ot. prp. nr. 29 for 1912 har departementet været inde paa den tanke, at det kunde ligge nær at indføre tvungen voldgift for private bedrifter, hvis kontinuerlige virksomhet er en nødvendighet for det almene vel. Det anførtes herom side 15, at «der gives privat virksomhet av saa indgripende betydning for samfundets og borgernes ve og vel, at nogen avbrytelse ikke kan taales. Om stat eller kommune har overlatt jernbaner, sporveier og andre nødvendige kommunikationsmidler, byernes forsyning med vand, lys, kraft, byernes renovation o. s. v. til den private foretagsomhet, saa kan det offentlige ikke rolig se paa, at saadanne bedrifter stanses i sin virksomhet, og det hvadenten arbeidsstansen skyldes arbeidsgiver eller arbeidere. Staten kan ikke tillate nogen av parterne at fremme sine private interesser paa samfundets bekostning og ved at lamslaa samfundet.» Naar departementet dengang allikevel ikke optok noget forslag om tvungen voldgift, var det særlig, fordi erfaringerne fra Canada har vist, at man ogsaa med den tvungne mægling alene kan naa langt, netop naar det gjælder konflikter i almennødvendige bedrifter, og fordi departementet dengang fandt, at man ogsaa hos os bør se tiden an og prøve virkningerne av den tvungne mægling, før man tar noget skridt videre (prp. side 16).

Departementet tror dog nu, at det er utilraadelig at vente med at gi samfundet midler i hænde til mest mulig at forebygge, at der ved arbeidsstansning voldes stor og tildels uoprettelig skade og ulykke, og at der derfor er fuld føie for lovgivningen til at opta bestemmelser, som sigter til enten at forebygge de mere omfattende eller av andre grunde samfundsfarlige konflikter eller at aapne en mulighed for tvungen løsning av dem.

Valget staar da mellem:

- 1) likefrem fastsættelse ved lov av mindsteløn og andre arbeidsvilkaar for visse virksomheter av særlig samfundsmæssig betydning;
- 2) opprettelse av offentlige lønningsraad med myndighet til at fastsætte mindstelønninger og visse andre arbeidsvilkaar for saadanne virksomheter;

3) oprettelse av offentlige voldgiftsretter med myndighet til, om det kræves, ogsaa mot parternes vilje at avgjøre de enkelte foreliggende tvistigheter.

De principielle betænkeligheter ved en tvungen fastsættelse av arbeidsvilkaarene gjennom utenforstaaende er ved alle fremgangsmaater til en viss grad de samme. Likefrem fastsættelse av vilkaarene ved lov er praktisk den mindst hensigtsmæssige at anvende og vilde gjøre det vanskelig at avpasse vilkaarene efter de ulike og skiftende forhold. Fastsættelse av vilkaarene ved offentlige lønningsraad er en langt smidigere fremgangsmaate og har det fortrin for den tvungne voldgift, at den bedre er egnet til at forebygge konflikter; men paa den anden side har den en større rækkevidde, idet lønningsraadene umiddelbart fastsetter vilkaarene for hele industrigrener. De to nævnte fremgangsmaater vil desuten ikke kunne hindre store og omfattende konflikter, som kan opstaa paa grund av tvist om andre arbeidsvilkaar, end loven har fastsat eller henlagt til lønningsraadenes avgjørelse, eller i virksomheter, som ligger utenfor lovens omraade. Departementet antar derfor, at man bør vælge den tvungne voldgift som den lempeligste og dog mest effektive av de omhandlede foranstaltninger. Som det senere vil bli forklart under omtalen av voldgiftsdommens virkninger, vil den ikke binde parterne anderledes end en tariffavtale. Det vil staa dem frit naarsomhelst at bli enige om en anden ordning, naar de bare ikke bruker streik eller lockout som middel hertil. Man vil ogsaa fremhæve, at allerede tilværelsen av lovbestemmelser, som gir det offentlige adgang til at gripe ind med tvungen voldgift, utvilsomt vil være et meget virksomt middel til at bringe parterne til forlik, før tvisten kommer saa langt.

Med hensyn til den utstrækning, hvori tvungen voldgift skal kunne anvendes, antar departementet, at det ikke vil være hensigtsmæssig at opregne i loven bestemte virksomheter av særlig samfundsmæssig betydning. Under hensyn til interessekonflikternes tendens til at utvide sig vil det vistnok være at foretrække, at loven paa en maate, som ansees tilstrækkelig betryggende, overlater det til avgjørelse i det enkelte tilfælde, om tvisten skal løses ved tvungen voldgift, og selv indskrænker sig til at fastslaa som forutsætning, at tvisten paa grund av sin art eller sit omfang utsætter betydelige samfundsinteresser for fare. Myndigheten til at kræve tvungen voldgift bragt i anvendelse vilde efter socialkomiteens mindretals forslag bli henlagt til vedkommende regjeringsdepartement. Det er dog ikke rimelig, at et enkelt departements chef under saadanne omstændigheter vilde optræde uten konferanse med Regjeringens øvrige medlemmer, og det synes i ethvert fald mere betryggende, at avgjørelsen træffes av Kongen under konstitutionelt ansvar for alle Regjeringens medlemmer. En saadan ordning kunde muligens være fuldt betryggende. Henset til, at det her gjælder en retslig nydannelse, og at saavel arbeidere som arbeidsgivere har stillet sig uvillige overfor den tvungne voldgift, antar man imidlertid, at der yderligere bør kræves samtykke av Stortinget. Indhentelse av samtykke fra Stortinget vil

ikke medføre nævneværdig forsinkelse, naar Stortinget er samlet, og overfor ulemperne ved indkaldelse av et overordentlig Storting maa det fremhæves at den tvungne voldgift ikke forutsættes bragt i anvendelse uten under ganske ekstraordinære forhold, og at det offentliges indskriden først vil faa den fulde vegt, naar Storting og Regjering staar sammen. Beslutningen om tvungen voldgift for derved den samme autoritet som en lov, uten at den kan møtes med de indvendinger og den motstand, som kunde tænkes reist mot en særlov for det enkelte tilfælde. Det fortjener ogsaa at fremhæves, at det faktum, at statsmagterne staar samlet om at kræve voldgift, utvilsomt vil bidra til at fjerne al mistanke om, at man ønsker at gaa den ene eller den anden parts erender. Selv om loven ikke uttrykkelig foreskrev indhentelse av samtykke fra Stortinget, vilde det derfor ligge nær for Regjeringen allikevel at indrette sig saaledes.

Foruten at loven bør gi sikkerhet for, at den tvungne voldgift ikke bringes til anvendelse uten nødvendighet, maa der sørges for en fuldt betryggende sammensætning av voldgiftsretten. Likesom i de offentlige voldgiftsretter for frivillig voldgift antages arbeidsrettens formand paa grund av den særlige erfaring og indsigt i arbeidsforhold og den autoritet, som han maa forutsættes at være i besiddelse av, ogsaa at burde være formand i tilfælde av tvungen voldgift. Av de øvrige medlemmer av voldgiftsretten antages halvdelen at burde opnævnes av de faste utvalg av voldgiftsmænd, som efter loven skal istandbringes under medvirken av arbeidernes og arbeidsgivernes hovedorganisationer, den anden halvdel utenfor utvalgene. Mens voldgiftsrettens medlemmer i almindelighet opnævnes av retens formand, antar man, at de i tilfælde av tvungen voldgift bør opnævnes av Høiesterets justitiarius. Herved tilsigtes baade at faa voldgiftsretten saa upartisk sammensat, som det efter omstændighetene er mulig, og at skape almindelig tillid til voldgiftsrettens sammensætning. Videre antar man, at der paa grund av disse tvistigheters særlige betydning og for at faa en saa alsidig sammensætning av retten som mulig bør være adgang til at forøke medlems-tallet efter nærmere bestemmelse av Kongen. I ethvert tilfælde maa der dog være like mange av arbeidernes og av arbeidsgivernes utvalg. For at sikre mot avbrytelser bør der ogsaa fra først av opnævnes varanænd, som kan overvære forhandlingerne og i forfaldstilfælde træde ind i retten.

Mens saksbehandlingen ellers kan være den samme som ved frivillig voldgift, er det en selvfølge, at parterne ikke maa kunne unddra sig fra voldgiften ved at utebli. I loven maa derfor indtages en bestemmelse om, at voldgiftsretten kan indhente de nødvendige oplysninger og paadømme tvisten, selv om en eller begge parter uteblir.

De bestemmelser, departementet efter det anførte vil foreslaa om betingelserne for tvungen voldgift, voldgiftsrettens sammensætning og saksbehandlingen for voldgiftsretten, har man fundet det hensigtsmæssigst at sammenfatte i en egen paragraf, utkastets § 45.

Av øiemedet med den tvungne voldgift er det en naturlig følge at arbeidsstans maa kunne forbydes, indtil voldgiftssaken er avsluttet. Saadant forbud antar man bør kunne utfærdiges av Kongen, allerede før Stortinget har git samtykke til voldgiftsbehandling; men i saa fald bør det straks falde bort, hvis Stortinget negter samtykke. En bestemmelse av dette indhold er indtat i utkastets § 6 nr. 2, andet avsnit.

Virkningerne av en voldgiftsdom er allerede kortelig berørt foran. De tidligere propositioner indeholder for den frivillige voldgifts vedkommende i § 1 nr. 7 andet avsnit en bestemmelse om, at domme av en voldgiftret skal ansees som en tariffavtale. Videre foreslaar de i § 45, at en dom av den offentlige voldgiftsret ikke uten parternes samtykke skal kunne gives en længere gyldighetsfrist end tre aar, den samme, som efter utkastenes § 3 nr. 2 gjælder for en tariffavtale, naar ikke andet er sagt. Endelig fremgaar det av de nævnte propositioners § 45 tredje avsnit, sammenholdt med § 26 nr. 3, jfr. nr. 1, og § 25, at den offentlige voldgiftsrets domme er endelige, dog med adgang til anke over, at voldgiftssaken feilagtig er tat under behandling, og til berigtigelse av feil i dommen inden en viss kortere frist. (Jfr. med disse bestemmelser den departementale komites indstilling § 4 nr. 5, § 14 nr. 3—5 og § 23 nr. 3—7). Da den offentlige voldgiftsrets opgave efter propositionerne er at avgjøre en tvist mellem en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening om nyordning av arbeids- eller lønningsvilkaar, med andre ord at fastsette bestemmelser, som hvis parterne var blit enige om dem, vilde ha utgjort en tariffavtale, synes det ogsaa at være en følgeriktig betragtningsmaate at sidestille voldgiftsdommen med en tariffavtale i henseende til retsvirkninger. Dette gjælder ogsaa, naar voldgiftsbehandlingen er tvungen. Naar en voldgiftsdom er avsagt, blir saaledes stillingen ganske den samme, som om en tariffavtale overensstemmende med voldgiftsdommens indhold var opprettet mellom parterne. Voldgiftsdommen fastslaar de vilkaar, som skal gjælde for en fortsættelse av arbeidet i den tid, dommen selv bestemmer, dog som nævnt ikke over tre aar, medmindre parterne er enige derom, eller en forlængelse av gyldighetstiden følger av bestemmelserne om tariffavtalers fortsatte gyldighet i utkastenes § 3. Men parterne har fuld adgang til i mindelighet at vedta andre arbeidsvilkaar gjennom tariffavtale, gjældende for resten av dommens gyldighetstid. Dernæst bemerkes, at voldgiftsdommen likesaa litet som en tariffavtale direkte vil forpligte arbeidsgiverne til at fortsætte sin bedrift, naar de ikke ønsker at fortsætte den paa de vilkaar, voldgiftsdommen har fastsat, og at den heller ikke vil forpligte arbeiderne til at vedbli at arbeide i bedriften paa de vilkaar, voldgiftsdommen har fastsat. Undlatelse av at fortsætte eller gjenopta virksomheten vil først bli ulovlig efter det nu foreliggende utkastets § 6 (før § 8), hvis den har karakteren av streik eller lockout, idet hensigten er derigjennem at søke fremtvunget andre arbeidsvilkaar i voldgiftsdommens gyldighetstid eller at sette igjennem en viss forstaaelse av voldgiftsdommen eller visse krav paa grundlag av den;

jfr. definitionerne i § 1 nr. 5 og 6. Den ulovlige arbeidsstans og medvirken dertil vil være strafbar efter utkastets § 47 (før 46). Og tvistigheter om dommens forstaaelse eller krav, som reises paa grundlag av den, vil som lignende retstvister i anledning av en tariffavtale høre under Arbeidsrettens domsmyndighet efter utkastets § 7 (før § 9). De civilretslige følger av brudd paa voldgiftsdommens tariffbestemmelser vil bli de samme som følgerne av brudd paa tariffavtale, saaledes navnlig erstatningsansvar efter §§ 4 og 5 (før §§ 4—6). Man har saaledes ogsaa i henseende til virkningerne av de tvungne voldgiftsdomme indskrænket sig til at gjennomføre i det væsentlige de samme principer som i de tidligere propositioner er anvendt paa tariffavtaler og frivillige voldgiftsdomme. Den tvungne voldgift faar da hovedsagelig den betydning, at det offentlige kan tilveiebringe en løsning av tvisten, og at anvendelse av streik eller lockout for at opnaa andre vilkaar, end voldgiftsdommen har fastsat, blir ulovlig. Videregaaende og mere direkte tvangsmidler overfor parterne antages vanskelig at kunne gjennomføres og ogsaa i andre henseender at være betænkelige. Og departementet antar nu som tidligere og i overensstemmelse med den departementale komite, at der med fuld grund kan regnes paa lovlydig forhold fra arbeidernes ikke mindre end fra arbeidsgivernes side. Det motsatte vil sikkert ikke forekomme uten som undtagelser, og disse tilfælde vil da loven kunne ramme med den tilstrækkelige kraft.

I rent formel henseende har man søkt at klargjøre utkastet, idet man har utelatt den før nævnte bestemmelse i utkastets § 1 nr. 7 andet avsnit og i steden likefrem uttalt virkningerne av voldgiftsdommene i utkastets § 46 og særskilt nævnt voldgiftsdommene ved siden av tariffavtaler i §§ 6, 8. og 9.

Med hensyn til de øvrige forandringer i det utkast, som indeholdtes i den tilbakekaldte ot. prp. nr. 11 for 1913, og enkelte andre punkter i utkastet skal departementet gjøre følgende bemerkninger:

1ste kapitel.

Indledning.

Til § 1.

Ved nr. 1 bemerkes, at offentlige tjenestemænd og faste arbeidere i statens og kommunernes tjeneste ikke omfattes av loven; jfr. ot. prp. nr. 29 for 1912, side 16—19 og side 20—21. Saafremt man finder det nødvendig at ha lovbestemmelser om saadanne tjenestemænds og arbeideres tvister med stat og kommuner om løns- eller andre arbeidsforhold, antar departementet, at reglerne bør gives i en særskilt lov.

Under nr. 3 har man i definitionen av «fagforening» nærmere betegnet arbeidernes interesser som «faglige og økonomiske»; jfr. Arbeidernes faglige landsorganisations lover § 1. Ordet «faglig» er

da tat i videste betydning, idet loven skal omfatte de ikke-faglærte likesaa vel som de faglærte arbeidere.

Definitionerne under nr. 5 og 6 av «streik» og «lockout» stemmer med ot. prp. nr. 11 for 1913 og indst. O. XXI for 1912.

Likesaa definitionen av «tarifavtale» under nr. 7. Det tidligere andet avsnit av dette nummer, saalydende:

«Som tarifavtale ansees ogsaa forlik, som indgaaes for en mæglingmand eller et mæglingraad, samt domme av en voldgiftsret».

Har man, som allerede nævnt i de almindelige motiver utelatt og i steden særskilt omhandlet voldgiftsdommenes betydning paa andre steder i utkastet. Et forlik, som avsluttes for en mæglingmand eller et mæglingraad, indgaar likefrem under definitionen av «tarifavtale». For at forebygge enhver tvil har man imidlertid i § 35 nr. 2 tilføiet et nyt avsnit om, at der, naar forlik kommer i stand, skal opprettes tarifavtale i overensstemmelse dermed under medvirken av mæglingraadet eller i tilfælde mæglingmanden; jfr. samme paragrafs nr. 1 andet avsnit.

Med hensyn til utelatelsen av definitionen av «arbeidstvist» i den oprindelige propositions § 1 nr. 8 og den maate, hvorpaa lovens omraade er avgrænset, henholder man sig til, hvad der er anført i ot. prp. nr. 11 for 1913 side 1—3. Efterat definitionen er sløifet, har man ogsaa paa andre steder i utkastet undlatt at benytte ordet «arbeidstvist» og i steden bare talt om «tvist».

Til § 2.

Anmeldelse av fagforeninger skulde efter de tidligere propositioner ske til Arbeidsraadet; jfr. om dette fabriktilsynsloven av 10. september 1909 § 49. Det antages imidlertid hensigtsmæssigere, at foreningerne anmeldes til det regjeringsdepartement, som Kongen bestemmer. Nr. 1 og 3 er derfor forandret og det tidligere nr. 4 utelatt.

Nr. 2 sidste avsnit er ændret derhen, at alle bilag kan bekræftes av to styremedlemmer. Under bokstav d og nr. 3 er «lover» ombyttet med «vedtægter».

Til § 3.

Nr. 1 er forandret saaledes, at ogsaa avskrift av tarifavtaler skal sendes til vedkommende regjeringsdepartement. Paabudet om, at alle, som har underskrevet en tarifavtale, skal bekræfte avskriften, har man utelatt som en unødig vidløftighet.

Nr. 3 kunde i den tidligere avfatning læses saaledes, at selv om begge parter var enige om ikke at opprette ny tarifavtale, skulde mægling foretages, før de kunde bli kvit den opsagte tarifavtale. Da mægling forutsætter tvist, har dette ikke været meningen. Men for tydelighets skyld har man dog ved en omredaktion fundet at burde gi uttryk for den forutsætning, at parterne ikke enes om noget andet; jfr. den departementale komites indstilling § 11.

Til §§ 4 og 5.

Jfr. ved disse paragrafer ot. prp. nr. 29 for 1912 side 9—11 og ot. prp. nr. 11 for 1913 side 5.

Begyndelsen av § 4 er git en enklere avfatning. Som det vil sees av tillæg 2 til dok. nr. 57 for 1912 side 5, har Arbeidernes faglige landsorganisation fremholdt, at det ansvar, paragrafen efter de tidligere propositioner vilde paalægge foreningerne for medlemmernes tariffbrud, er for vidtgaende. Ut fra samme betragtning har departementet nu begrænset ansvaret til de tilfælde, hvor foreningen har skyld i tariffbruddet eller i fortsættelsen av det tariffstridige forhold.

I § 5 har man utelatt andet led om opreisning, da man ikke finder denne retsfølge av brudd paa en tariffavtale tilstrækkelig begrundet (se ot. prp. nr. 29 for 1912 side 9). Under enhver omstændighet vilde det være urimelig at ilægge opreisning, naar ikke tariffbruddet er begaat med forsæt eller av grov uagtsomhet. Men saadanne tilfælde vil ikke ofte forekomme. Som regel vil tariffbruddet skyldes en uklarhet i tariffavtalen, som har git anledning til misforstaaelse. Har imidlertid den tariffbrytende part ikke hat rimelig grund til at la det komme til sak, kan han ilægges omkostningsansvar til motparten og i tilfælde statskassen efter § 52. Parterne har desuten adgang til at indta en bestemmelse om konventionalbot i tariffavtalen. Men har de ikke gjort det, vilde det skape uvilje, om arbeidsretten skulde ilægge en saadan bot under navn av opreisning.

Hvad her er er anført, antages ogsaa at burde faa anvendelse med hensyn til voldgiftsdomme; jfr. § 46.

De tidligere propositioners § 6 om underavdelingers og foreningsmedlemmers ansvar for foreningens forpligtelser har departementet utelatt. Til begrundelse av den utelatte bestemmelse er det i ot. prp. nr. 29 for 1912 side 11 bare anført, at da det vil bero paa en forenings egne medlemmer, i hvilken utstrækning den sitter inde med midler til dækning av ansvar, er det naturligt, at medlemmerne til en viss grad hefter, hvis foreningsmidlerne viser sig utilstrækkelige. Ved siden derav er der henvist til, at lignende bestemmelser tildels findes andensteds. Saalænge man ikke hos os har nogen erfaring for, at det skulde være paakrævet, synes det dog rimeligere ikke at opta en saadan bestemmelse. Den har da ogsaa vakt misnøie baade hos arbeidernes og arbeidsgivernes organisationer, og særlig hvis man tænker sig den gjennomført ved eksekution rundt om i de enkelte arbeiderhjem, vilde den sikkert skape megen bitterhet uten at bringe synderlig økonomisk utbytte for domhaveren. Forsaavidt angaar en fagforenings eller arbeidsgiverforenings underavdelinger, bemerkes, at disse selv er foreninger efter definitionerne i § 1 nr. 3 og 4, og at deres ansvar ikke med rimelighet synes at kunne strækkes videre, end § 4 medfører.

De tidligere propositioners § 7 er overflyttet til næste kapitel som § 8.

Til § 6 (før § 8).

Jfr. ved denne paragraf ot. prp. nr. 29 for 1912 side 19—20 og ot. prp. nr. 11 for 1913 side 3.

Ved nr. 1 bemerkes, at udtrykket «haandhævelse av en tarifavtale» i de tidligere propositioner neppe er saa klart som ønskelig. Man har derfor ombyttet det med «krav, som grunder sig paa en tarifavtale». Herunder gaar selvfølgelig ogsaa krav paa erstatning i tilfælde av brudd paa tarifavtalen, og at nævne disse krav særskilt, som det var gjort i den departementale komites indstilling § 6, antages derfor unødvendig. Tvist om tarifavtalens «gyldighet» betegner tvist om, hvorvidt den fra først av er en gyldig og forbindende overenskomst. Tvist om dens «bestaaen» er i ot. prp. nr. 11 for 1913, jfr. indst. O. XXI for 1912 side 9, tilføiet for at betegne tvist om dens vedvarende gyldighet eller forbindende kraft, altsaa tvist om, hvorvidt den er lovlig opsagt eller av anden grund bortfaldt.

Andet avsnit er foranlediget ved utelatelsen av de tidligere propositioners § 1 nr. 7 andet avsnit. Voldgiftsdommens gyldighet som voldgiftsdom er uangripelig undtagen forsaavidt, som spørmaalet, om en frivillig voldgiftssak rettelig er tat under behandling, gjennom anke kan bringes ind for høiesteret, se § 44 tredje led, jfr. § 26 nr. 3 og 1, og § 45 nr. 4, jfr. § 26 nr. 3.

Under nr. 2 har man fundet den tidligere uttrykksmaate «nyordning av arbeids- eller lønningsvilkaar eller andre arbeidsforhold» mindre klar. Interessekonflikterne omfatter ikke bare tvist om opprettelse av en tarifavtale, hvor der ingen er, eller til avløsning av en tidligere tarifavtale eller voldgiftsdom, men ogsaa tvist, som oppstaar under gyldighetstiden for en tarifavtale eller voldgiftsdom om forhold, som ikke er ordnet i denne (jfr. den departementale komites indst. bilag 3 side 12—13). Under nr. 2 skal saaledes indgaa alle tvister mellem de der angivne parter om arbeids- eller lønningsvilkaar eller andre arbeidsforhold, forsaavidt de ikke indgaar under nr. 1. Dette kom tydeligere frem i den departementale komites utkast § 6 andet avsnit, jfr. § 7 nr. 1 andet avsnit. I den nye redaktion, som foreslaaes av departementet, betegner «ordningen av arbeids- eller lønningsvilkaar eller andre arbeidsforhold, som ikke omfattes av en tarifavtale eller voldgiftsdom», alle de nævnte interessekonflikter. Særskilt for de tilfælde, hvor tvisten gjølder opprettelse av en tarifavtale, som skal avløse en tidligere tarifavtale eller voldgiftsdom, har man uttrykkelig tilføiet, at gyldighetstiden for denne maa være utløpet; jfr. den departementale komites indstilling § 7 nr. 1 andet avsnit, som det ikke har været meningen forsaavidt at forandre i de tidligere propositioner; jfr. saaledes ot. prp. nr. 29 for 1912, side 27, bemerkningerne til § 3 nr. 2.

Som yderligere betingelse for arbeidsstans, efterat mægling for-gjøves er prøvet, har man tilføiet, at der maa være forløpet fem dager, efterat mæglingsmyndighetens indberetning er kundgjort av

departementet overensstemmende med § 36. Departementet legger nemlig saa megen vekt paa denne offentliggjørelse av mæglingssmandens eller mæglingssraadets forslag til løsning av konflikten, at det antar, at arbeidsstans efter mæglingens slutning ikke bør kunne iverksættes, før de i konflikten direkte interesserte arbeidsgivere og arbeidere har hat anledning til at bli kjendt med mæglingssforslaget og ta standpunkt til det. Dette vil ogsaa medføre, at i tilfælde, hvor der kan være spørsmal om anvendelse av tvungen voldgift, kan Kongens bestemmelse derom og om forbud mot arbeidsstans træffes, før arbeidsstængning eller arbeidsnedleggelse er iverksat. En saa kort utsættelse med iverksættelse av arbeidsstans kan heller ikke findes at medføre nogen betænkelighet, men antages tvertom at ville lette yderligere forhandlinger efter §§ 37 og 38.

Det nye andet avsnit er omhandlet i de almindelige motiver side 9—10.

Nr. 3 er ændret i overensstemmelse hermed.

2det kapitel.

Arbeidsretten.

Ved dette kapitel henvises til ot. prp. nr. 29 for 1912 side 6—8 og 22—24 og ot. prp. nr. 11 for 1913 side 5—7.

Til §§ 7—9 (før §§ 9, 7 og 27).

Disse paragrafer har man for oversigtens skyld fundet det hensigtsmæssigst at samle paa et sted.

I § 7 er indledningen ændret. Likeledes er andet led omredigert, da krav som arbeidsretten bare *kan* behandle (jfr. § 9), fremdeles ordinært hører under de almindelige domstoler. Man har ogsaa uttrykkelig tilføiet, at privat voldgift kan vedtages; jfr. ot. prp. nr. 11 for 1913 side 6.

Ved § 8 henvises til ot. prp. nr. 29 for 1912 side 11 sp. 2 og ved § 9 til samme proposition side 6—7. I § 8 er overskriften ved utelattelse av ordene «brudd paa» bragt i overensstemmelse med paragrafens indhold. I begge paragrafer nævnes nu voldgiftsdomme særskilt som følge av, at de tidligere propositioners § 1 nr. 7 andet avsnit er utelatt.

Til § 10.

For at sikre arbeidsretten en mere upartisk sammensætning og undgaa, at formanden skal komme til at staa som en opmand mellem reprætantanterne for de stridende klasser, antar man, at ogsaa to av de andre medlemmer bør opnævnes uten indstilling fra organisationerne. I forbindelse med denne forandring er nr. 2 og 3 ombyttet. Under nr. 2 næstsidste avsnit er bestemmelser om, at de indstillede maa være skikket til hvervet, utelatt som overflødig og egnet til at volde uklarhet ved siden av nr. 3. En lovlig indstilling er selvfølgelig bindende ved opnævnelsen. Under nr. 3 er den henvisende betegnelse «de rettigheter, straffeloven § 29 nr. 2 nævner» ombyttet med en likefrem angivelse av disse rettigheter.

Til § 11.

Man har her optat den avfatning, som var foreslaat i ot. prp. nr. 29 for 1912, med den forandring, at der i indledningen er sat «som» istedenfor «hvis styrer». Socialkomiteens ændringsforslag er ikke helt klart og for tiden uten praktisk betydning.

Til § 12.

Forandringen i andet led er foranlediget ved de ændrede bestemmelser om arbejdsrettens sammensætning i § 10.

Til § 13.

Under nr. 1 er det tidligere andet punktum omredigert i nærmere tilslutning til straffeprocelseslovens § 68 og det foreliggende utkast til lov om domstolene § 108 (ot. prp. nr. 10 for 1913).

Til § 14.

Andet led er bragt i overensstemmelse med det forandrede indhold av § 10.

Til § 16.

Som anført i ot. prp. nr. 29 for 1912 side 23 er eden beholdt, da den endnu kræves av andre dommere. Efter de almindelige regler i loven om ed av 10. mai 1893 kan dog forsikring paa ære og samvittighet træde i isteden for ed.

Til § 17.

Den tidligere betegnelse «fuldmægtiger» er for snæver, da paragrafen vistnok ogsaa er tænkt at skulle omfatte personer, som i kraft av sin stilling repræsenterer en forening, navnlig medlemmer av styret; jfr. den departementale komites motiver side 108. I ethvert fald bør den omfatte saadanne personer, og man har derfor ombyttet den anførte betegnelse med «repræsentanter». Forøvrig er paragrafen noget omredigert og henvisningen til straffelovens § 29 nr. 2 undgaat.

Til § 18.

Under nr. 6 er varselsfristen indskrænket til aftensvarsel utenom reisetiden.

Til § 19.

Under nr. 4 har man istedenfor at henvise til straffeprocelseslovens § 176 utformet en fuldstændig bestemmelse, som i det væsentlige svarer til §§ 207 og 208 i utkastet til tvistemaallov (se ot. prp. nr. 10 for 1913).

Til § 20.

Andet og tredje led er ombyttet og paragrafen forøvrig omredigert.

Til § 21.

Med hensyn til den tilføielse, socialkomiteen hadde foreslaat under nr. 3, om godtgjørelse til vidner for tap av arbeidsfortjeneste henvises til, hvad der herimot er anført i ot. prp. nr. 11 for 1913 side 6.

Til § 23.

I andet led er «skal» ombyttet med «kan», da et paabud om forsegling fører for vidt.

Sidste led er forandret saaledes, at særskilt paalæg om taushetspligt blir overflødig. Dette har medført en tilsvarende ændring i straffebestemmelsen i § 49.

Til § 24.

I første led har man sat «repræsentanter» istedenfor «fuldmægtiger»; jfr. § 17 og bemærkningerne til den.

I andet led er tilføiet, at ogsaa forlik skal indtages i retsboken.

Til § 26.

Jfr. særlig ot. prp. nr. 29 for 1912 side 8 og ot. prp. nr. 11 for 1913 side 7.

Under nr. 1 er der i andet punktum foretaget en redaktionel ændring. Under nr. 3 er tilføiet, at arbejdsrettens domme og kjendelser kan fuldbyrdes efter de samme regler, som gjælder for høiestretsdomme, forsaavidt de efterlater noget at fuldbyrde. For paalæg om betaling av penger skal der altsaa ikke sættes nogen eksekutionsfrist.

3dje kapitel.

Mægling.

Til § 27 (før § 28).

I overensstemmelse med ot. prp. nr. 11 for 1913 antar departementet, at det er hensigtsmæssig at aapne adgang til valg mellem mæglingsraad og mæglingsmænd; jfr. den anførte proposition side 3—4. For tydelighets skyld har man under nr. 1 tilføiet, at mæglingsmændene behandler saken alene, hvis ikke nogen av parterne eller vedkommende departement, naar begjæringen om mægling utgaar fra dette, uttrykkelig kræver tvisten behandlet av mæglingsraad.

Ved nr. 2 henvises angaaende kredsinddelingen til ot. prp. nr. 29 for 1912, side 24. Departementet har tilføiet, at ogsaa arbejderne og arbeidsgivernes hovedorganisationer skal faa adgang til at uttale sig om kredsinddelingen.

Med hensyn til betingelserne for at kunne opnævnes til mæglingsmand henviser de tidligere propositioner til § 10 nr. 2 (nu nr. 3), hvorav maa sluttes, at ogsaa dettes andet avsnit skulde gjælde, med andre ord at mæglingsmanden altid skulde være jurist. Dette tør dog være mindre hensigtsmæssig og kan neppe ansees paakrævet av hensyn til de mere underordnede juridiske avgjørelser, som der kan bli spørsmål om under mæglingen, saaledes med hensyn til vidnepligt og ansvar. Man har derfor begrænset henvisningen til § 10 nr. 3 første avsnit. Tjenestetiden er forlænget til tre aar; jfr. nr. 4.

Ved nr. 3 og 4 bemerkes, at de tidligere propositioner ikke har optat den departementale komites forslag (indst. § 9) om faste

utvalg av mæglere, men isteden latt parterne faa den avgjørende indflydelse paa valget av mæglingsraadets medlemmer. Tanken var, at dette vilde øke parternes tillid til mæglingsraadene (se ot. prp. nr. 29 for 1912, side 25). Departementet er nu av en anden mening. Erfaringerne fra almindelige skjønssaker, odelstakster og civile meddomsretter viser, hvor uheldig det er, at parterne kan bestemme retens sammensætning. De mænd, som opnævnes efter parternes forslag, føler sig ofte i altfor høi grad som repræsentanter for parterne. Og formanden faar paa denne maate en særdeles vanskelig og utsatt stilling. Forslagsretten er da ogsaa helt opgit i de foreliggende utkast til nye proceslover (se ot. prp. nr. 10 for 1913, utkastet til lov om domstolene §§ 86—88, og ot. prp. nr. 38 for 1911, utkastet til lov om den borgerlige retspleie utenfor tvistemaal §§ 31 og 32). Men sløifer man forslagsretten, bør der, som foreslaat av den departementale komite, være faste utvalg istandbragt under medvirken av arbeidernes og arbeidsgivernes organisationer. Derved opnaaes, at man til medlemmer av mæglingsrådet altid kan faa folk, som har organisationernes tillid.

Man har dog ikke fulgt den departementale komites forslag i enkeltheterne. At dele op mæglingskredsene i mindre kredser med særskilte utvalg finder man saaledes unødvendig og forsaavidt uhen-sigtsmæssig, som det vilde medføre mere indviklede regler om stedet for saksbehandlingen i den følgende paragraf. Gjør man utvalgene tilstøkkelig store, vil der altid kunne opnævnes mæglere, som har baade den fornødne faglige indsigt og det kjendskap til stedlige forhold, som i den enkelte sak maatte ansees ønskelig. Fastsættelsen av utvalgenes størrelse bør høre under vedkommende regjeringsdepartement. Videre antar man, at det vilde være mindre hensigtsmæssig at la de enkelte fagforeninger og arbeidsgiverforeninger i mæglingskredsen foreta valgene. I steden foretrækker man en lignende ordning som for istandbringelsen av utvalgene av voldgiftsmænd efter § 40 (før § 41), saaledes at det blir hovedorganisationerne, som kommer til at foreslaa utvalgsmedlemmer. Det blir da overlatt til organisationerne selv at gi de lokale foreninger indflydelse paa forslaget av utvalgsmedlemmer, uten at vedkommende departement behøver at prøve lokalforeningernes valg eller indstillinger.

Til § 28 (før § 29).

Som sidste punktum i paragrafen er tilføiet en bestemmelse om det tilfælde, at mæglingsbegjæring kommer samtidig til flere mæglingsmænd.

Til § 29 (før § 30).

Ordenen mellem nr. 2 og 3 er ombyttet og under det nye nr. 2 er det, som vedkommer forslagsretten, utelatt.

Til § 31 (før § 32).

Sløifningen av parternes forslagsret har medført ændringer under nr. 1 og 2. Med hensyn til bestemmelserne under nr. 2 bemerkes,

at man har anset det tilstrækkelig betryggende at overlade bedømmelsen av mæglernes habilitet til mæglingsmandens skjøn. For det tilfælde, at habile medlemmer ikke skulde findes i utvalget, aapner man adgang til at gaa utenfor dette. Opnævnelse av utvalget for en anden kreds forutsætter, at vedkommende er villig til at gjøre tjeneste.

Til § 32 (før § 33).

Bestemmelsen om mæglered er utformet i overensstemmelse med § 16, forat det tydeligere skal komme frem, at eden bare avlægges ved første gangs tjenstgjøring.

Til § 33 (før § 34).

I andet led er foretat den forandring, at stedfortræder for mæglingsmanden skal opnævnnes av departementet; jfr. § 30 (før § 31).

I tredje led er bestemmelsen om forslag fra parten utelatt.

I sidste led er ogsaa de andre mæglere nævnt ved siden av mæglingsmanden.

Til § 34 (før § 35).

Om forandringen av «fuldmægtiger» til «repræsentanter» henvises til bemerkningerne ved § 17.

Til § 35 (før § 36).

Man har fra ot. prp. nr. 29 for 1912 optat som sidste avsnit av nr. 2 forskriften om at mæglingsraadet skal avgjøre om forhandlingerne skal være offentlige; jfr. nr. 1 andet avsnit, hvorefter da det samme vil gjælde mæglingsmanden.

Om tilføielsen av det sidste avsnit under nr. 2 henvises til bemerkningerne ved § 1 nr. 7.

Til § 36 (før § 37).

Denne paragraf er endel forandret og delt i tre nummer.

Under nr. 1 har man tilføiet, at fristen for begjæring om avslutning av mæglingen ved kjendelse kan forlænges med indtil to uker, naar en part ved uteblivelse eller paa anden maate har forhadt saken. Kjendelsen kan ikke paakjæres; se § 39, tredje led. Videre har man tilføiet, at det endelige mæglingsforslag skal indføres i møteboken.

Under nr. 2 har man optat fra ot. prp. nr. 29 for 1912 forskriften om, at mæglingsmandens indberetning skal indeholde forslag til løsning av tvisten, og man har tilføiet, at dette skal være det endelige forslag, som er forelagt parterne, før mæglingen sluttet; jfr. nr. 1 andet avsnit. Fristen for indsendelse av beretningen er sat til tre dager. At beretningen skal redegjøre for tvistens aarsaker og gjenstand, anser man det overflødig uttrykkelig at si i loven.

Idet man med hensyn til offentliggjørelse av beretningen tiltræder, hvad der er anført i ot. prp. nr. 11 for 1913 side 7, skal man bemerke, at mæglingsmyndighetens forslag, uten som en voldgiftskjendelse at binde parterne, dog vil øve en moralsk virkning av

lignende art, særlig naar det opnaar støtte av en almindelig opinion; jfr. ogsaa bemerkningerne til § 6. Det er tilføiet, at kundgjørelsen skal foregaa uten ophold.

Til § 37 (før § 38).

Indledningen er ændret overensstemmende med § 36.

Til § 39 (før § 40).

De to sidste led i de tidligere propositioner er slaat sammen og adgangen til fuldbyrdelse nærmere bestemt ved henvisning til reglerne for høiesteretsdomme; jfr. § 26 nr. 3.

4de kapitel.

Voldgift.

Om den tvungne voldgift, som foreslaaes i § 45, og om virkningerne av voldgiftsdomme henvises til de almindelige motiver.

Forøvrig bemerkes:

Til § 40 (før § 41).

Overskriften er uforandret.

Under nr. 1 har man git uttryk for, at parterne ogsaa kan vedta privat voldgift. Som særskilt avsnit er utskilt det tilfælde, at parterne gaar til voldgift uten mægling, og for tydelighets skyld er det uttrykkelig sagt, at fritagelsen for mægling bare gjælder, hvis tvisten virkelig blir løst gjennom voldgiften enten ved dom eller forlik; jfr. § 6 (før § 8) nr. 2.

Under nr. 2 er tilføiet, at voldgiftsmændene skal opnævnes av utvalgene efter nr. 3. Det blir da unødvendig at si i den følgende paragraf, at parterne ved sine forslag er bundet til disse utvalg.

Under nr. 3 er ordene om skikkethet for hvervet utelat som overflødige.

Til § 42 (før § 43).

Det tidligere første led er utelatt; men det er en selvfølge, at ugildhetsindsigelser bør fremsættes, saasnat dertil blir anledning.

Det tidligere tredje led er sat i spidsen, og som nyt tredje led er indtat en bestemmelse svarende til § 44 sidste led i de tidligere propositioner. Overensstemmende hermed er paragrafens overskrift forandret.

Til § 43 (før 44).

Indledningen er noget forandret og i andet led er tilføiet henvisning til § 13, da man i motsætning til, hvad tanken før har været (se ot. prp. nr. 29 for 1912 side 27, bemerkningen til § 43), antar, at ogsaa den samlede voldgiftsret bør kunne avgjøre ugildhets-spørsmaalet.

Til § 44 (før § 45).

I første led har man sløifet paabudet om, at voldgiftsdommen skal begrundes, da begrundelsen ofte vil volde vanskeligheter og

førringe dommens autoritet. Der blir imidlertid fri adgang for voldgiftsretten til at gi begrundelse, naar den finder det hensigtsmæssig.

5te kapitel.

Straffebestemmelser.

Til § 47 (før § 46.)

Skal bestemmelse i § 6 om forbud mot arbeidsstans i de der angivne tilfælde faa virkning, maa der til overtrædelsen knyttes saadanne følger, at parterne ogsaa av hensyn til disse viker tilbake for ulovlig arbeidsstans. Saavel den departementale komites utkast § 7 nr. 2 som de tidligere propositioners § 46 har med visse avvikelser i enkeltheterne sat straf av bøter 1) for de enkelte arbeidsgivere og arbeidere, som gjør sig skyldig i ulovlig arbeidsstængning eller arbeidsnedlægning, 2) for de medlemmer av en arbeidsgiverforenings eller fagforenings styre — eller i ot. prp. nr. 11 for 1913 ogsaa av andre foreningsmyndigheter, — som medvirker til den ulovlige arbeidsstængning eller arbeidsnedleggelse. Det er dog allerede i ot. prp. nr. 29 for 1912 side 20 bemerket, at bøter ikke er nogen helt ut hensigtsmæssig straf, særlig likeoverfor arbeiderne paa grund av vanskelighetene ved inndrivelse eller ved omsætningen til fængselsstraf, om der skulde bli spørmaal om nogen masseforseelse. Naar departementet allikevel blev staaende ved bøter som straffemiddel, var det væsentlig ut fra komiteflertallets betragtning, at den markering og understrekning av det lovstridige, som straffetruslen indeholder, i og for sig vilde vise sig virksom nok til at avholde organisationerne fra kamp, før mæglingen er sluttet.

Departementet tror dog nu, at det er det heldigste at la straffen for de enkelte arbeidere, som deltar i en streik, utgaa av loven, dels fordi bestemmelsen vilde være vanskelig eller umulig at gjennomføre, og dels fordi hovedansvaret for streiken dog falder paa foreningens styre eller andre foreningsmyndigheter. Efter lovens system forutsettes arbeiderne i den tvist, streiken gjælder, altid at være organisert, og de organiserte arbeidere vil regelmæssig rette sig efter de beslutninger, som fagforeningens myndigheter træffer med hensyn til arbeidsnedleggelsen. Noget tvilsomt kan det dog være, om man kan la være at sette straf for de fagforeningsmedlemmer, som undlater at følge foreningens beslutninger. Hvis nemlig foreningsmyndighetene har gjort, hvad de har kunnet for at faa sine medlemmer til at undlate arbeidsstans, kan ingen tvangsmidler anvendes overfor foreningen, og man vil da savne midler til at gjøre forbudet mot arbeidsstans effektivt. Det maa imidlertid indrømmes, at overfor medlemmer av fagforeninger vilde et saadant enkeltansvar, med straf for hver arbeider som deltar i en ulovlig arbeidsstans trods opfordring fra foreningen om at fortsætte eller gjenopta arbeidet, bli ugjennemførlig i praksis og saaledes ikke svare til sin hensigt. En straffefølgning mot flere hundrede eller tusen arbeidere vilde neppe allikevel bli iverksat, og at ta nogen enkelte vilde sandsynlig-

vis virke mere til skade end til gavn. Hertil kommer, at nødvendigheten av en saadan bestemmelse ikke synes at være saa stor overfor arbeiderne, da disse vanskelig vil kunne fortsætte arbeidsstansen, naar fagforeningerne, hvad der her er forutsætningen, ikke støtter dem med streikebidrag og berøver dem den moralske støtte under streiken ved at opfordre til arbeidets fortsættelse eller gjenoptagelse.

Anderledes stiller saken sig for arbeidsgivernes vedkommende. En enkelt arbeidsgiver, som ikke bøier sig for arbeidsgiverforeningens paabud om at undlate at iverksætte eller hæve en lockout, vilde i mangel av særlige bestemmelser i længere tid være i stand til at sætte sig ut over forbudet mot arbeidsstans og vilde kunne bidra til, at en konflikt, som maaske fra først av ikke har saa stort omfang, kan bli en samfundsfare. Det synes derfor fuldt berettiget at rette straffetruslen mot enkelte arbeidsgivere, som foretar eller fortsætter ulovlig arbeidsstængning uten hensyn til, om han tilhører en arbeidsgiverforening eller ei. Dog antar man, at der er grund til at gjøre undtagelse for de mindre arbeidsgivere, idet en strafforfølgning mot disse vil møte lignende praktiske vanskeligheter som en straffeforfølgning mot de enkelte arbeidere. Hvor grænsen skal trækkes, beror paa et skjøn; men man antar, at den passende kan fastsettes saaledes, at arbeidsgivere, som ikke sysselsætter mindst 10 arbeidere, undtages.

Like med arbeidsgivere bør man behandle dem, som handler paa en arbeidsgivers vegne, forsaavidt ikke arbeidsgiveren selv straffes, saaledes f. eks. direktionsmedlemmer i et aktieselskap.

Hvad der for arbeidsgivernes vedkommende kan volde vanskelighet, er antagelig spørsmålet om der foreligger en arbeidsstængning eller en midlertidig nedleggelse av bedriften. Som tidligere nævnt kan man nemlig ikke paaby fortsættelse av en bedrift, som eierne erklærer for altid eller midlertidig at ville nedlegge. Dette blir dog et skjønsspørsmål, som domstolen i hvert enkelt tilfælde faar avgjøre. Det sier sig selv, at selv om det anføres, at der *kun* sker en midlertidig nedleggelse av en bedrift, vil retten efter sakens omstendigheter og de foreliggende forhold — navnlig sammenhængen med andre samtidige begivenheter — kunne avgjøre, om denne midlertidige nedleggelse i virkeligheten kun er en form for arbeidsstængning.

Forøvrig bemerkes ved det tidligere nr. 1, nu nr. 1 a, at man efter «foretar» har indskutt ordene «eller fortsætter».

Straffebestemmelsen under det tidligere nr. 2. nu nr. 1 b, for styremedlemmer og medlemmer av andre foreningsmyndigheter er utformet mere detaljert, delvis i tilslutning til den departementale komites innstilling § 7 nr. 2. Desuten har man utvidet bestemmelsen til foreningernes tjenestemænd.

Bøternes størrelse antar man bør være fra 5 til 25,000 kr. Efter de tidligere propositioner blev der for arbeidsgivernes vedkommende for stort sprang fra maksimum 5000 kroner første gang til maksimum 50,000 kroner i gjentagelsestilfælde.

Bøterne antages ikke som almindelige straffebøter at burde

være gjenstand for avsoning. Er den skyldige dømt efter nr. 1 b, bør ogsaa foreningen kunne gjøres ansvarlig for bøterne. Endelig bør det i dommen kunne bestemmes, at bøterne helt eller delvis skal tilfalde den part, som er krænket ved arbeidsstansen, saaledes at han derigjennem kan faa en slags opreisning ved siden av erstatningen for økonomisk skade. Bestemmelser herom er indtat under nr. 3.

Om fornyet ilæggelse av bøter i anledning av samme arbeidsstans er bestemmelser indtat under nr. 4.

Hvorvidt de i denne paragraf nævnte bøter skal ilægges, antages at burde avgjøres av arbeidsretten. Da bøterne ikke er gjenstand for avsoning, men efter sin art og hensigt mere lik tvangsmulkt og konventionalbøter, synes der ingen betænkelighet at være ved at unddra dem fra saksbehandlingen for de sedvanlige straffedomstoler. Arbeidsretten antages ogsaa langt mere skikket til at behandle disse spørsmaal end de almindelige meddomsretter og den raskere behandling for arbeidsretten synes mere hensigtssvarende end de almindelige straffeprocessuelle former. Skulde saken behandles efter disse, maatte den begynde med forelæg, og hvis bøterne ikke blev vedtat, fortsattes med tiltalebeslutning og hovedforhandling for meddomsret. Mot meddomsrettens dom kunde saa de sedvanlige retsmidler anvendes og saken vilde ta uforholdsmæssig lang tid.

Saksbehandlingen antages at kunne ske overensstemmende med de i 2. kapitel omhandlede regler, dog saaledes at hvor ikke den ene part optræder som saksøker mot den anden, vil vedkommende departement opnævne en repræsentant, som paa det offentliges vegne forfølger saken.

Til § 49 (før § 48).

Denne paragraf er forandret overensstemmende med § 23 sidste led.

6te kapitel.

Slutningsbestemmelser.

Til §§ 52 og 53 (før §§ 51 og 52) henvises til ot. prp. nr. 11 for 1913 side 8—9. I sidstnævnte paragraf har man for tydelighets skyld særskilt nævnt mæglingsmændene ogsaa under nr. 1 og 3. Hvad arbeidsrettens ikke juridiske medlemmer angaar er det departementets forutsætning, at ogsaa disse vil faa fast løn, saasnart man har faat den nødvendige erfaring med hensyn til rettens arbeidsmengde. Med sigte herpaa er der gjort en tilføielse i slutningen av nr. 2.

Til § 54 (før § 53).

Man har fundet det unødvendig at si, at loven senest træder i kraft 1. januar 1914.

Andet led er nyt.

Til slutning bemerkes, at man har latt trykke som bilag endel henvendelser fra arbeiderforeninger m. fl. vedkommende denne sak.

I henhold til det anførte skal departementet

indstille:

At Deres majestæt vil bifalde og underskrive vedlagte utkast til proposition til stortinget om utfærdigelse av en lov om arbeidstvister.

Statsraad Castberg finder, at loven bør gaa ut paa, at tvister om tariffavtaler avgjøres av arbeidsretten, at interessetvister undergives tvungen mægling, og at der opprettes faste voldgiftsdomstoler, hvortil parterne kan indbringe de interessetvister, som ikke bilægges ved forlik eller overenskomst. Han slutter sig forsaavidt til propositionen. Derimot kan han ikke slutte sig til tanken om nu at indføre tvungen voldgift, da denne møtes med saadan uvilje fra organisationernes side, at dens medtagelse i loven vil kunne medføre, at den hele lov ikke fra først av blir omfattet med den fornødne tillid. Han kan derfor ikke tilraade, at tvungen voldgift nu lovfæstes selv i den begrænsede skikkelse, som justisdepartementet foreslaar, idet der først bør høstes erfaringer om, hvordan arbeidsretten samt den tvungne mægling og den frivillige voldgift vil virke. Han foreslaar derfor, at sidste led i § 6, post 2, samt hele § 45 utgaar.

Hans majestæt kongens proposition til stortinget om utfærdigelse av en lov om arbeidstvister.

Vi Haakon, Norges konge,

gjør vitterlig:

Stortinget indbydes til at fatte beslutning til en lov om arbeidstvister overensstemmende med vedlagte utkast.

Justis- og politidepartementets indstilling i saken følger i avtryk.

Git paa Kristiania slot den 11. april 1913.

Under vor haand og rikets segl

Haakon.

(L. S.)

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.

Utkast til lov om arbeidstvister.

Første kapitel.

Indledning.

§ 1.

Betydningen av uttryk, som loven bruker.

Denne lov forstaar ved:

1. *Arbeider* — enhver, som mot vederlag utfører arbeide av hvilkenensomhelst art for:

a. privat arbeidsgiver;

b. stat eller kommune, saafremt han arbeider paa akkord eller med en opsigelsesfrist av 14 dager eller derunder, og saafremt han ikke maa regnes for offentlig tjenestemand.

2. *Arbeidsgiver* — enhver, som sysselsætter en eller flere arbeidere.

3. *Fagforening* — enhver sammenslutning enten av minst 25 arbeidere eller av arbeideres foreninger, som tilsammen har minst 25 medlemmer, naar sammenslutningen har et valgt styre og det formaal at vareta arbeidernes faglige og økonomiske interesser overfor deres arbeidsgivere.

4. *Arbeidsgiverforening* — enhver sammenslutning av arbeidsgivere eller arbeidsgiveres foreninger, naar den har et valgt styre og det formaal at vareta arbeidsgivernes interesser overfor deres arbeidere.

5. *Arbeidsnedleggelse (streik)* — en hel eller delvis arbeidsstans, som arbeidere i fællesskap eller i forstaaelse med hverandre iverksætter for at tvinge frem en løsning av en tvist mellem dem og deres arbeidsgiver eller mellem andre arbeidere og deres arbeidsgiver.

6. *Arbeidsstængning (lockout)* — en hel eller delvis arbeidsstans, som en arbeidsgiver iverksætter for at tvinge frem en løsning av en tvist mellem ham og hans arbeidere eller mellom en anden arbeidsgiver og dennes arbeidere, uten hensyn til om andre arbeidere tages ind isteden for de utestængte.

7. *Tarifavtale* — en avtale mellem en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening om arbeids- og lønningsvilkaar eller andre arbeidsforhold.

§ 2.

Anmeldelse av fagforeninger og arbeidsgiverforeninger.

1. Enhver fagforening og arbeidsgiverforening skal meldes skriftlig til det regjeringsdepartement, som kongen bestemmer, inden en maaned, efterat denne lov er traadt i kraft, eller efterat foreningen er stiftet.

2. Meldingen skal underskrives av foreningens samlede styre og indeholde oplysning om:

- a. foreningens fulde navn;
- b. styremedlemmernes fulde navn og stilling;
- c. stedet, hvor foreningen har sit sæte, og styrets adresse.

Med meldingen skal følge:

- d. et eksemplar av foreningens vedtægter;
- e. utskrift av møteboken for det foreningsmøte, som har valgt styret;
- f. opgave over medlemstallet eller over de underavdelinger, som er knyttet til foreningen, og disses medlemstal.

Bilagene skal være bekræftet av mindst to styremedlemmer.

3. Sker forandringer i det, som er meldt, eller i vedtægterne, skal melding med de nødvendige bilag efter reglerne under nr. 2 sendes til departementet senest en maaned efter forandringen.

Opgave over foreningens og dens underavdelingers medlemstal ved hvert aars utgang skal avgives senest ved utgangen av paafølgende februar maaned.

§ 3.

Tarifavtaler.

1. Tarifavtaler skal opprettes skriftlig. Senest to uker efterat avtalen er underskrevet, skal en bekræftet avskrift sendes til vedkommende regjeringsdepartement.

2. Hvis ikke andet er fastsat om tiden for en tarifavtales gyldighet, ansees den som sluttet for tre aar, regnet fra den dag, den blev underskrevet.

Bli en tarifavtale ikke sagt op inden den tid, som er fastsat for opsigelse, eller hvis ingen opsigelsesfrist er nævnt i avtalen, mindst tre maaneder, før gyldighetstiden utløper, ansees avtalen fornyet for ett aar. Opsigelse skal gives skriftlig.

3. Om gyldighetstiden efter lovlig opsigelse er utløpet, og parterne ikke enes om noget andet, skal tarifavtalen fremdeles staa ved magt, saalænge mægling efter denne lov ikke er sluttet, eller saalænge en tvist om ny tarifavtale er under voldgift.

4. Hvis en arbeidsavtale mellem en arbeider og en arbeidsgiver, som begge er bundet av en tarifavtale, indeholder nogen bestemmelse, som strider mot tarifavtalen, er denne bestemmelse ugyldig.

5. Et medlem eller en underavdeling av en forening blir ikke ved at utmeldes eller utstøtes fri for sine forpligtelser efter de tarifavtaler, som gjælder for foreningen ved uttrædelsen.

§ 4.

Ansvar for foreningsmedlemmers brudd paa tarifavtale.

Har medlemmer av en fagforening eller arbeidsgiverforening brutt en tarifavtale, hefter foreningen, naar den selv har skyld i bruddet eller i fortsættelsen av det tarifstridige forhold.

§ 5.

Erstatning for brudd paa tarifavtale.

Ved fastsættelsen av erstatning for brudd paa tarifavtale skal retten ikke bare ta hensyn til skadens størrelse, men ogsaa til den utviste skyld og til mislig forhold fra den skadelidendes side. Under særlig formildende forhold kan erstatningen falde helt bort.

§ 6.

Ulovlig arbeidsstans.

1. En tvist mellem en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening om en tarifavtales gyldighet, forstaaelse eller bestaaen eller om krav, som grunder sig paa en tarifavtale, maa ikke søkes løst ved arbeidsnedleggelse eller arbeidsstængning.

Det samme gjælder tvist mellem en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening om, hvorledes en voldgiftsdom skal forstaaes, eller om den fremdeles bestaar, eller om krav, som grunder sig paa en voldgiftsdom.

2. En tvist mellem en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening om ordningen av arbeids- eller lønningsvilkaar eller andre arbeidsforhold, som ikke omfattes av en tarifavtale eller en voldgiftsdom, maa ikke søkes løst ved arbeidsnedleggelse eller arbeidsstængning, før mægling efter denne lov er sluttet, og fem dager forløpet, efterat mæglingsmyndighetens beretning er kundgjort av departementet. Gjælder tvisten oprettelse av en tarifavtale, som skal avløse en tidligere tarifavtale eller voldgiftsdom, maa desuten gyldighetstiden for denne være utløpet.

Naar Kongen efter § 45 bestemmer, at en tvist skal avgjøres ved voldgift, kan han ogsaa forbyde arbeidsstans, til voldgiftssaken er sluttet. Forbudet kan besluttes, ogsaa før Stortinget har avgjort, om tvisten skal løses ved voldgift. Negtes samtykke hertil, bortfalder forbudet.

3. Saalænge arbeidsstans er ulovlig, skal de arbeids- og lønningsvilkaar, som gjaldt ved tvistens utbrudd, staa ved magt.

2det kapitel.

Arbeidsretten.

§ 7.

Arbeidsrettens sæte og domsmyndighet.

Der opprettes en arbeidsret med sæte i Kristiania til at behandle de tvister, som § 6 nr. 1 nævner, og andre saker, som denne lov henlægger under den.

Twistemaal, som efter loven skal behandles av arbeidsretten, kan ikke bringes ind for nogen anden domstol. Men parterne kan vedta privat voldgift.

§ 8.

Søksmaal i anledning av en tariffavtale eller voldgiftsdom.

Er en tariffavtale sluttet av en fagforening eller en arbeidsgiverforening, kan de enkelte medlemmers rettigheter eller pligter efter tariffavtalen bare gjøres gjældende gjennom søksmaal, som reises av eller mot foreningen paa vedkommendes vegne. Det samme gjælder om de enkelte foreningsmedlemmers rettigheter og pligter efter en voldgiftsdom.

Hvis en saksøker vil nedlægge paastand mot særskilt nævnte medlemmer av en forening, skal disse stevnes ved siden av foreningen.

§ 9.

Krav, som utspringer av arbeidsavtaler.

Under sak om en tariffavtale eller en voldgiftsdom kan ogsaa inddrages krav, som utspringer av en arbeidsavtale, hvis kravet vil faa sin umiddelbare avgjørelse ved dommen i hovedsaken.

Har arbeidsretten i sin domsslutning fastslaaet en viss forstaaelse av en tariffavtale eller en voldgiftsdom, gjælder denne forstaaelse ogsaa for enhver arbeidsavtale, som er bygget paa tariffavtalen eller voldgiftsdommen.

§ 10.

Arbeidsrettens medlemmer.

1. Arbeidsretten skal bestaa av en formand og fire andre medlemmer.

2. Arbeidsrettens formand, dens øvrige medlemmer og to varamænd for hvert av disse opnævnes av Kongen for tre aar. Et medlem med to varamænd opnævnes efter indstilling fra Arbeidernes faglige landsorganisation og et medlem med to varamænd efter indstilling fra Norsk arbeidsgiverforening.

Hver indstilling skal omfatte det dobbelte antal. De, som indstilles, maa ha erklært sig villige til at overta hvervet.

Er ikke indstilling kommet ind til vedkommende regjeringsdepartement inden en frist, som det selv fastsætter, gaar indstillingsretten over til Arbeidsraadet.

3. Medlemmerne av Arbeidsretten maa være norske statsborgere, ha fyldt 30 aar, være vederheftige og ikke fradømt stemmeret i offentlige anliggender og adgang til at opnaa offentlig tjeneste. De maa ikke være medlem av en fagforenings eller arbeidsgiverforenings styre, og de maa ikke være fast ansat i en saadan forenings tjeneste.

Formanden skal desuten opfylde de betingelser, som er foreskrevet for høiesteretsdommere.

§ 11.

Forandring av indstillingsretten.

Skulde nogen av de organisationer, som efter § 10 har indstillingsret, ikke længer repræsentere den overveiende del av de

organiserte arbeidere eller arbeidsgivere, kan kongen overføre indstillingsretten til andre organisationer eller paalægge de tjenestgjørende retsmedlemmer at bli staaende indtil videre. Før saadan beslutning fattes, skal uttalelse indhentes fra Arbeidsraadet og de to organisationer.

§ 12.

Opnævnelse av nyt medlem.

Hvis et retsmedlem eller en varamand dør eller blir fritat for sit hverv eller ikke lenger fylder de krav, som § 10 nr. 3 stiller, skal nyt medlem eller ny varamand opnævnes for den tid som er igjen.

Gjælder det et medlem eller en varamand, som er opnævnt efter indstilling overensstemmende med § 10 nr. 2 eller § 11, skal der gives vedkommende organisation adgang til at avgi ny indstilling.

§ 13.

Ugildhet.

1. Et medlem av Arbeidsretten er ugild i de samme tilfælde som en dommer i almindelige borgerlige saker. Naar andre særlige omstændigheter foreligger, som er skikket til at svække tilliden til et medlems uhildethet, skal han likeledes vike sæte. Spørsmaal herom kan reises baade av ham selv og av parterne.

2. Retten avgjør ved kjendelse, om nogen skal vike sæte som ugild.

§ 14.

Stedfortræder for en dommer, som er ugild eller har forfald.

Hvis formanden er ugild eller har forfald, opnævner kongen stedfortræder.

Hvis et andet medlem av retten er ugild eller har forfald, skal formanden tilkalde en av varamændene for dette medlem i den rækkefølge, opnævnelsen viser.

§ 15.

Rettens forhandlingsdygtighet.

Retten er ikke forhandlings- eller beslutningsdygtig, uten at alle medlemmer er tilstede.

Hvis et medlem av retten under forhandlingerne faar forfald, som maa antages at ville vare lenger end en uke, opnævnes stedfortræder efter § 14.

De retsmedlemmer, som har begyndt paa en sak, skal føre den til ende, selv om deres tjenestetid løper ut under behandlingen av saken.

§ 16.

Dommered.

Ingen maa gjøre tjeneste som medlem av arbeidsretten, før han har avlagt skriftlig ed paa, at han samvittighetsfuldt vil opfylde sine pligter.

Eden sendes til vedkommende regjeringsdepartement. Kongen fastsætter, hvordan den skal lyde.

§ 17.

Parternes repræsentanter.

Parterne kan møte selv og ved fuldmægtig. Flere end tre personer kan ikke møte for nogen part.

Parternes repræsentanter maa være fuldmyndige, norske statsborgere og ikke fradømt stemmeret i offentlige anliggender og adgang til at opnaa offentlig tjeneste.

Fuldmagten maa være uindskrænket.

§ 18.

Forberedelsen av saken.

1. Saken bringes ind for arbeidsretten ved en skriftlig stevning, som sendes til rettens formand. En bekræftet avskrift vedlægges.

Stevningen skal indeholde:

- a. begge parters fulde navn og adresse;
- b. en fremstilling av saken og de krav, som saksøkeren vil reise;
- c. opgave over de bevis, som saksøkeren agter at føre, hvordan han tænker at skaffe dem tilveie, og det han agter at godtgjøre ved dem;
- d. opgave over de bevis, som saksøkeren ønsker fremskaffet av motparten eller ved rettens hjælp;
- e. forslag med hensyn til tid og sted for behandlingen av saken.

Er der mangler ved stevningen, skal formanden snarest mulig gjøre saksøkeren opmerksom paa dem og forklare, hvordan de bør rettes.

2. Er stevningen i orden, sender formanden uten ophold avskriften til saksøkte. Samtidig anmoder han saksøkte om at gi skriftlig tilsvaret inden en viss tid og i dette fremsætte sine bemerkninger til stevningen, nævne de krav, som fra hans side vil bli reist og gi bevisopgaver, svarende til dem, som er nævnt under nr. 1 c og d. Med tilsvaret skal følge en bekræftet avskrift.

3. Saasnt formanden har mottat saksøktes tilsvaret, eller saasnt fristen for dette er utløpet, fastsætter han tid og sted for behandlingen av saken i retten. Rettsmøtet skal holdes snarest mulig. Det kan holdes ogsaa utenfor rettens faste sæte.

4. Formanden varsler de øvrige medlemmer av retten. Likesaa varsler han varamand, hvis der kan ventes fremsat en ugildhetsinndigelse, som han tror kan bli godkjendt av retten.

5. Formanden utfærdiger indkaldelse til parterne og lar den forkynde med en varselsfrist, som ikke maa være under 48 timer, heri ikke medregnet den nødvendige reisetid. Har saksøkte git tilsvær, skal formanden sende avskriften til saksøkeren.

6. Formanden indkaller de vidner, sakkyndige eller andre personer, som han finder bør avhøres. De, som indkaldes, har krav paa aftensvarsel utenom den nødvendige reisetid.

Til forberedelse av bevisførselen har formanden forøvrig samme myndighet som retten efter § 19.

§ 19.

Saksbehandlingen.

1. Formanden leder forhandlingerne.
2. Saken behandles og bevisene føres paa den maate, som retten finder høvelig. I regelen er behandlingen mundtlig.

3. Retten skal sørge for, at saken blir fuldt oplyst.

4. Retten kan indhente forklaringer av parter, sakkyndige og enhver anden, hvis prov kan være av betydning for saken. Enhver kan negte at svare paa et spørsmål, naar svaret kan utsætte ham selv eller hans ektefælle, slegtninger eller besvogrede i ret op- eller nedstigende linje, søskende eller likesaa nær besvogrede for straf eller tap av den borgerlige agtelse. Det samme gjelder spørsmål som paa saadan maate berører hans forlovede, fosterforældre eller fosterbarn, naar retten saa beslutter. Det, som er bestemt om ektefæller, gjelder, selv om ekteskapet er oppløst.

5. Retten kan kræve fremlagt dokumenter, forretningsbøker og andre bevisligheter, som en part eller nogen, som pligter at vidne i saken, har raadighet over. Den kan paalægge en part eller et vidne at undersøke regnskapsbøker eller andre bevisligheter og at gjøre optegnelser derom og ta dem med sig.

6. Retten kan foreta syn og granskning enten selv eller ved et eller flere av sine medlemmer eller ved opnævnte sakkyndige. Herunder kan ogsaa redskaper kræves brukt, maskiner sat igang og arbeidsmaater paavist.

7. Retten kan kræve bevis optat ved enhver av de almindelige underretter. Bevisoptagelsen skal fremmes hurtigst mulig, om nødvendig ved ekstraret. Dommeren skal av eget tiltak sørge for at fremme forretningen. Vidner gives aftensvarsel. Parterne indkaldes bare, naar det er krævet i retsanmodningen.

§ 20.

Parternes uteblivelse.

Hvis nogen av parterne uteblir, og det er oplyst eller sandsynlig, at han har gyldig forfald, skal saken utsættes. Er det ikke oplyst eller sandsynlig, at han har gyldig forfald, og den anden part møter, kan han kræve saken fremmet. Saken skal i saa fald saavidt gjørlig behandles, som om den uteblevne part hadde været tilstede.

Hvis begge parter uteblir, og det ikke er oplyst eller sandsynlig, at nogen av dem har gyldig forfald, skal saken hæves.

§ 21.

Møtepligt for vidner og parter.

1. Enhver pligter efter indkaldelse fra rettens formand at møde som vidne for arbejdsretten, naar han bør eller opholder sig indenfor en saadan afstand fra retsstedet, at han for at naa dette ikke behøver at reise over 600 km. med jernbane eller 300 km. med dampskib eller 100 km. paa anden maate eller en tilsvarende veilængde dels paa den ene og dels paa den anden maate.

Er det magtpaaliggende, at et vidne møter, kan formanden av eget tiltak eller efter ansøgning fra en av parterne utvide møtepligten.

2. Enhver, som er tilstede paa retsstedet eller i nærheten av det, kan retten paalægge at fremstille sig uten ophold for at avgi viknesbyrd. Møtende vidner kan den paalægge at komme igjen senere.

3. Vidner, som formanden har indkaldt, kan kræve godtgjørelse av statskassen efter straffeprocelseslovens regler for vidner i lagmandsretssaker. Vidner, som parterne fremstiller, kan retten tilstaa saadan godtgjørelse, naar avhørelsen har været av betydning for saken.

4. Om parternes pligt til at møde personlig efter særlig paalæg gjælder samme regler som for vidner efter nr. 1 og 2.

§ 22.

Sakkyndige.

Enhver, som pligter at vidne i saken, er efter opnævnelse av retten eller formanden pliktig til at gjøre tjeneste som sakkyndig.

Opnævnte sakkyndige har krav paa godtgjørelse for sit arbeide efter reglerne i straffeprocelseslovens § 81 og samme krav paa skyss- og kostpenger som sakkyndige i straffesaker. Deres tilkommende utredes av statskassen. Sakkyndige, som ikke er opnevnt, kan retten efter omstændighetene tilstaa saadan godtgjørelse.

§ 23.

Forhandlingernes offentlighet.

Forhandlingerne føres for aapne dører, hvis ikke retten beslutter at utelukke offentligheten. Dørene bør lukkes, naar forhandlingerne kommer ind paa forretnings- eller foreningshemmeligheter eller andet, som ikke uvedkommende bør faa kundskap om.

De deler av fremlagte bøker, som ikke vedkommer saken, kan retten forsegle.

Enhver, som har været tilstede under forhandlinger for lukkede dører, pligter at bevare taushet om det, som er forhandlet, hvis ikke retten tillater offentliggjørelse.

§ 24.

Retsbok.

I retsboken føres ind tid og sted for retsmøtet, navnene paa dommere, retsskriver, parter og deres repræsentanter, vidner og sakkyndige.

Fremlagte dokumenter nævnes og forhandlingernes gang gjen-gives i korthet. Paastande og indsigelser føres ind fuldstændig eller vedlægges. Likesaa føres ind alle rettens avgjørelser og forlik, som slttes mellem parterne.

Retten kan beslutte, at forhandlingerne skal optages med hurtigskrift.

§ 25.

Rettens avgjørelser.

1. Rettens avgjørelser træffes med stemmeflerhet.

Dom skal avsiges snarest mulig, efterat saksbehandlingen er slut. Gaar der mere end tre dager, før dom blir avsagt, skal grun-den nævnes i dommen.

2. Skrivfeil, regnefeil, utelatelser og andre aapenbare feil kan formanden rette av eget tiltak. Om rettelsen skal han uten ophold underrette parterne gjennom anbefalt brev.

Er nogen av parterne misfornøiet med rettelsen, kan han kræve saken forelagt for den samlede ret. Begjæringen maa rettes til for-manden senest en uke, efterat meddelelse om rettelsen er mottat. Formanden skal uten ophold forelægge saken for retten.

3. Er dommen ufuldstændig eller uklar, kan den rettes av den samlede ret efter begjæring fra en av parterne, og efterat den anden part er hørt. Begjæringen maa være kommet til formanden senest to uker, efterat dommen er avsagt.

4. Procesledende kjendelser og andre beslutninger kan retten omgjøre, hvis ingen erhvervet ret er til hinder for det.

§ 26.

Anke og kjæremaal.

1. Kjendelse, hvorved en sak blir avvist eller tat under be-handling, kan ankes ind for høiesteret, og anken skal foretages ved varslets utløp uten hensyn til sessionerne. Kjendelse, hvorved en sak er tat under behandling, kan paaankes, før dom er faldt, men uten opsættende virkning.]

Ankefristen er en maaned fra den dag, kjendelsen blev avsagt.

2. Den, som ikke er part, kan paakjære en kjendelse, som paa-lægger ham at avgi forklaring, ed eller forsikring, fremlægge doku-menter eller fremvise, forelægge eller gi adgang til andre ting eller gjøre tjeneste som sakkyndig, eller som ilægger ham straf- eller om-kostningsansvar. Parterne kan paakjære kjendelser, som ilægger dem selv straf og omkostningsansvar efter §§ 48 og 50.

Kjæremaalet maa erklæres straks, hvis vedkommende er tilstede i retten, men ellers senest tre dager, efterat han har faat meddelelse om avgjørelsen. Saafremt nogen har optraadt som motpart eller kan betragtes som motpart, bør han underrettes om kjæremaalet. Kjære-maalet har opsættende virkning for den kjærende.

Formanden sender uten ophold kjæremaalserklæringen med de nødvendige dokumenter og utskrifter til høiesterets kjæremaalsutvalg.

Retten, den kjærende og andre, som kjæremaalet har betydning for, kan gi skriftlig uttalelse om saken. Paaberopes kjendsgjæringer, som ikke tidligere er nævnt, skal uttalelsen altid sendes gjennom retten.

3. Arbeidsrettens domme og andre kjendelser end de, som nævnes under nr. 1 og 2, er endelige og kan fuldbyrdes efter reglerne for høiesteretsdomme.

3 dje kapitel.

Mægling.

§ 27.

Mæglingsmænd og mæglingsraad.

1. Hvis der under en saadan tvist som § 6 nr. 2 nævner, ikke opnaaes enighet mellem parterne, kan enhver av dem eller vedkommende regjeringsdepartement bringe tvisten ind for en mæglingsmand eller et mæglingsraad. Mæglingsmanden behandler saken alene, hvis ikke nogen av parterne eller departementet uttrykkelig kræver saken behandlet av mæglingsraad.

2. Riket inddeles i fem mæglingskredser. Grænserne fastsættes av Kongen, efterat uttalelse er indhentet fra Arbeidsraadet, Arbeidernes faglige landsorganisation og Norsk arbeidsgiverforening eller i tilfælde de organisationer, som Kongen bestemmer efter § 11.

I hver kreds skal der være en fast mæglingsmand, som maa opfylde betingelserne i § 10 nr. 3 første avsnit. Han opnævnes av Kongen for tre aar.

3. Mæglingsraadet skal ha 3 medlemmer, nemlig den faste mæglingsmand som formand og to andre mæglere, som formanden opnævner blandt dem, som staar i de utvalg, nr. 4 nævner, en av hvert utvalg.

4. Vedkommende regjeringsdepartement oppretter for hver mæglingskreds to utvalg av personer, som er villige til at være mæglere. Utvalgene opprettes for tre aar. Størrelsen bestemmes av departementet.

Til mæglere kan bare vælges norske statsborgere, som har fylt 30 aar, er vederheftige og ikke fradømt stemmeret i offentlige anliggender og adgang til at opnaa offentlig tjeneste.

Forslag til det ene utvalg avgives av Arbeidernes faglige landsorganisation, forslag til det andet utvalg av Norsk arbeidsgiverforening. Reglerne i § 11 faar tilsvarende anvendelse.

Er ikke lovlig forslag kommet ind til departementet inden en frist, som det selv fastsætter, gaar forslagsretten over til Arbeidsraadet.

§ 28.

De mæglingsmænd, som begjæringen kan rettes til.

1. Begjæring om mægling rettes til mæglingsmanden i den kreds, hvor den eller de bedrifter ligger, som omfattes av tviste-

maalet. Omfatter tvisten bedrifter i flere kredser, kan begjæringen rettes til mæglingsmanden i enhver av disse.

Hvis begge parter er foreninger, kan begjæringen rettes til mæglingsmanden i den kreds, hvor en av dem har sit sæte. Har begge foreninger sit sæte i samme kreds, skal begjæringen rettes til mæglingsmanden der.

2. Naar parterne er enige, kan begjæringen rettes til hvilken-somhelst mæglingsmand.

3. Rettes mæglingsbegjæring til forskjellige mæglingsmænd, skal saken behandles av den, som først mottok begjæringen, hvis ikke parterne enes om noget andet. Kommer mæglingsbegjæring samtidig til flere mæglingsmænd, og parterne ikke blir enige om, hvem som skal behandle saken, avgjøres dette av vedkommende regjeringsdepartement.

§ 29.

Mæglingsbegjæringens indhold.

1. Begjæring om mægling skal være skriftlig.

2. Mæglingsbegjæring fra en part skal indeholde:

- a. parternes fulde navn og adresse;
- b. en fremstilling av tvisten og dens aarsak, de forhandlinger, som har været ført, forhandlernes navn og de krav, som der ikke er enighet om;
- c. om parten kræver saken behandlet av mæglingsraadet;
- d. forslag med hensyn til tid og sted for behandlingen av tvistemaalet.

Med mæglingsbegjæringen skal følge en bekræftet avskrift.

3. Fremsættes mæglingsbegjæring av vedkommende regjeringsdepartement, behøver den bare at opgi parternes navn og adresse, at der er en saadan tvist mellem dem, som nævnes i § 6 nr. 2, og om departementet kræver tvisten behandlet av mæglingsraadet.

§ 30.

Mæglingsmandens ugildhet og forfald.

Reglerne om ugildhet i § 13 gjelder ogsaa for den faste mæglingsmand.

Anser han sig for ugild, eller har han forfald, eller er han optat med mægling i en anden sak, melder han det uten ophold til vedkommende regjeringsdepartement. Er departementet enig i, at han ikke bør behandle tvistemaalet, overdrar det behandlingen til en anden fast mæglingsmand eller til en, som det opnævner for anledningen.

§ 31.

Forberedelsen av mæglingssaken.

1. Mæglingsmanden skal uten ophold sende avskrift av mæglingsbegjæringen til indklagede med anmodning til ham om at fremsætte skriftlig inden en viss kort frist sine bemerkninger og si fra,

om han kræver behandling ved mæglingssraad, hvis dette ikke allerede er krævet av klageren. Med tilsvaret skal følge en bekræftet avskrift.

Er mæglingssbegjæringen fremsat av vedkommende regjeringsdepartement, skal mæglingssmanden gi begge parter underretning om det og anmode dem om inden en viss kort frist at si fra, om de kræver behandling ved mæglingssraad, hvis dette ikke allerede er krævet av departementet.

2. Dersom tvisten skal behandles av mæglingssraad, skal mæglingssmanden opnævne de to andre mæglere. Staar alle medlemmer av et utvalg i saadant forhold til tvisten, at mæglingssmanden finder det betænkelig at opnævne nogen av dem, kan han opnævne mægler utenfor utvalget, fortrinsvis blandt dem, som staa i utvalget for en anden kreds. I dette tilfælde bør vedkommende part faa adgang til at foreslaa mægler.

3. Mæglingssmanden fastsætter tid og sted for behandlingen av tvisten. Møte kan ogsaa holdes utenfor mæglingsskredsen.

Han indkalder parterne og varsler i tilfælde mæglerne paa den maate han finder høvelig. Varselsfristen bør være saa kort som mulig. Har indklagede git tilsvaer, skal avskriften sendes til motparten.

Om indkaldelse av vidner og andre, hvis forklaring kan være av betydning, og om forberedelse av bevisførselen forøvrig gjælder reglerne i § 18 nr. 6.

§ 32.

Mæglered.

Ingen maa gjøre tjeneste som mæglingssmand eller medlem av et mæglingssraad, før han har avlagt saadan ed som nævnt i § 16.

§ 33.

Mæglingssraadets forhandlingsdygtighet.

Mæglingssraadet er ikke forhandlings- og beslutningsdygtig, uten at alle tre mæglere er tilstede.

Faar mæglingssmanden forfald, som kan antages at ville vare længer end en uke, opnævner departementet stedfortræder.

Faar en anden mægler saadant forfald, opnævner mæglingssmanden nyt medlem.

Den mæglingssmand og de andre mæglere, som har paabegyndt behandlingen av saken, skal føre den til ende, selv om deres tjenestetid løper ut under saken.

§ 34.

Parternes repræsentanter.

Reglerne i § 17 om parternes repræsentanter gjælder ogsaa under mægling for mæglingssmanden og mæglingssraadet. Men advokater og sakførere maa ikke brukes som fuldmægtig uten samtykke av mæglingssmyndigheten.

§ 35.

Saksbehandlingen.

1. Mæglingsmanden leder forhandlingerne.

Behandler han saken alene, har han de samme pligter og den samme myndighet som mæglingsraadet efter nr. 2.

2. Behandles saken av mæglingsraadet, skal det paa den maate og i de former, som det selv vælger, hurtig og omhyggelig indhente alle nødvendige oplysninger til utredning av tvisten og efter evne søke at opnaa enighet mellem parterne om et rimelig forlik.

Raadet kan indhente de oplysninger, som er nødvendige til utredning og bedømmelse av tvisten, selv om en eller begge parter uteblir.

Til fremme av sine undersøkelser har mæglingsraadet saadan myndighet som nævnt i § 19. Men det kan ikke kræve ed av vidner og sakkyndige. Reglerne i §§ 21 og 22 gjælder ogsaa for mæglingsraadet.

Raadet avgjør, om forhandlingerne skal være offentlige. Besluttet de ført for aapne dører, maa § 23 iagttages.

Kommer forlik i stand, skal tariffavtale i overensstemmelse hermed opprettes under medvirkning av mæglingsraadet og undertegnes av parterne eller deres repræsentanter.

3. Møtebok føres efter reglerne i § 24.

§ 36.

Mæglingens slutning.

1. Er der gaat to uker efter det første mæglingsmøte, og forlik endda ikke er kommet i stand, kan hver av parterne kræve mæglingen sluttet. Har en part ved uteblivelse eller paa anden maate forfalt saken, kan mæglingsmyndigheten ved kjendelse forlænge fristen, men ikke over to uker til.

Senest tre dager, efterat lovlig krav om avslutning av mæglingen er fremsat, skal endelig forslag til løsning av tvisten være forelagt parterne og mæglingen sluttet. Forslaget indføres i møteboken.

2. Er forlik ikke kommet i stand, skal mæglingsmanden inden tre dager sende vedkommende regjeringsdepartement en beretning om saken. Beretningen skal indeholde det endelige mæglingsforslag.

Er mæglingsraadets medlemmer uenige om beretningens indhold, kan mindretallet gi særskilt uttalelse.

3. Departementet kundgjør uten ophold beretningen paa høvelig maate.

§ 37.

Senere vedtagelse av et mæglingsforslag.

Vil nogen av parterne vedta mæglingsmyndighetens forslag til løsning av tvisten, efterat mæglingen er sluttet, kan erklæring derom sendes til mæglingsmanden, som sender en avskrift av erklærin-

gen til den anden part. Godkjender ogsaa denne part forslaget, berammer mæglingssmanden et møte mellem parterne til oprettelse av tariffavtale.

§ 38.

Gjenoptagelse.

Om mæglingen er sluttet, kan parterne i fællesskap kræve den gjenoptat for den mæglingssmand eller det mæglingssraad, som de selv ønsker.

Er der gaat en maaned, efterat mæglingen blev sluttet, uten at tvisten endda er løst eller bragt ind til ny mægling, skal den mæglingssmand, som har behandlet saken, opfordre parterne til nye forhandlinger.

§ 39.

Anke og kjæremaal.

Har mæglingssmanden eller mæglingssraadet avvist en tvist, kan avvinningskjendelsen indankes for Arbeidsretten, hvis avgjørelse er endelig. Ankefristen er to uker, regnet fra den dag, da kjendelsen blev avsagt.

Saadanne kjendelser, som § 26 nr. 2 nævner, kan paakjæres efter de regler, som der er git.

Andre kjendelser av mæglingssmanden eller mæglingssraadet er endelige og kan fuldbyrdes efter reglerne for høiesteretsdomme.

4de kapitel.

Voldgift.

§ 40.

Frivillig voldgift.

1. Er mægling sluttet, kan parterne i fællesskap bringe en saadan tvist, som § 6 nr. 2 nævner, ind for voldgiftsret efter reglerne i dette kapitel, hvis de ikke enes om en anden behandlingsmaate.

Parterne kan ogsaa uten mægling bringe tvisten ind for voldgiftsret; men fritagelsen for mægling gjælder bare, hvis tvisten blir avgjort ved voldgiftsdom eller forlik.

2. Voldgiftsretten skal ha fem medlemmer. Arbeidsrettens formand skal være rettens formand. De fire andre medlemmer opnevnes av formanden efter forslag fra hver av parterne blandt dem, som staar i de utvalg, nr. 3 nævner, to av hvert utvalg.

3. Vedkommende regjeringsdepartement oppretter for hvert aar to utvalg av personer, som er villige til at være voldgiftsmænd, og som fylder kravene i § 10 nr. 3 første avsnit. Hvert utvalg skal bestaa av tyve personer.

Forslag til det ene utvalg avgives av Arbeidernes faglige landsorganisation, forslag til det andet utvalg av Norsk arbeidsgiverforening. Reglerne i § 11 faar tilsvarende anvendelse.

Er ikke lovlig forslag kommet ind til departementet inden en frist, som det selv fastsætter, gaar forslagsretten over til Arbeidsraadet.

§ 41.

Begjæring om voldgiftsbehandling.

Begjæringen om at faa en tvist behandlet ved voldgiftsret skal være skriftlig og av saadant indhold som nævnt i § 29 nr. 2 a, b og d. I begjæringen skal hver av parterne foreslaa to voldgiftsmænd. Begjæringen skal være undertegnet av begge parter og sendes til Arbeidsrettens formand.

Har mægling været forsøkt, skal en bekræftet avskrift av mæglingsbegjæringen og møteboken vedlægges.

§ 42.

Ugildhet og forfald.

Hvis formanden selv er ugild eller har forfald, opnævner Kongen stedfortræder.

Finder formanden, at nogen av dem, som parterne har foreslaat til voldgiftsmænd, er ugild efter reglerne i § 13 nr. 1, anmoder han vedkommende part om at foreslaa en anden. Efterkommes ikke anmodningen inden den fastsatte frist, opnævner formanden det manglende medlem av samme utvalg som den ugilde.

Faar noget av de opnævnte medlemmer forfald, som kan antages at ville være længer end en uke, opnævner formanden en anden. Hvis det kan gjøres uten skadelig ophold, indhenter han forslag fra vedkommende part.

§ 43.

Saksbehandlingen.

Saasnart rettens medlemmer er opnævnt, fastsætter formanden tid og sted for behandlingen av saken.

Forøvrig gjælder om behandlingen for voldgiftsretten det, som er fastsat i §§ 13, 15, 16, 17, § 18 nr. 4, 5 og 6 samt §§ 19, 20, 21, 22, 23 og 24.

§ 44.

Voldgiftsrettens avgjørelser.

Voldgiftsdommen skal underskrives av alle voldgiftsmænd.

Uten samtykke av begge parter maa en voldgiftsdom ikke gives længere gyldighetstid end tre aar.

Paa voldgiftsrettens avgjørelser faar §§ 25 og 26 tilsvarende anvendelse.

Negter Arbeidsrettens formand at ta en tvist under behandling som voldgiftssak, skal han avsi kjendelse, som kan paaankes efter § 26 nr. 1.

§ 45.

Tvungen voldgift.

1. Finder Kongen at en saadan tvist, som § 6 nr. 2 nævner, paa grund av sin art eller sit omfang utsætter betydelige samfundsinteresser for fare, og mægling forgjæves er prøvet, kan han med samtykke av Stortinget bestemme at tvisten skal avgjøres ved voldgift.

2. Voldgiftsretten skal ha saa mange medlemmer, som Kongen bestemmer, dog mindst fem. Arbeidsrettens formand skal være rettens formand. Stedfortræder opnævnes av Kongen. De andre medlemmer tillikemed to eller flere varamænd skal høiesterets justitiarius opnævne. Det halve antal opnævner han blandt dem, som staar i de utvalg, § 40 nr. 3 nævner, like mange av hvert utvalg. De øvrige opnævner han blandt personer, som opfylder betingelserne i § 10 nr. 3 første avsnit.

3. Saasnart rettens medlemmer er opnævnt, fastsætter formanden tid og sted for behandlingen av saken.

Forøvrig gjælder om behandlingen for voldgiftsretten det, som er fastsat i §§ 13, 15, 16, 17, § 18 nr. 4, 5 og 6 samt §§ 19, 21, 22, 23 og 24.

Voldgiftsretten kan indhente de nødvendige oplysninger og paa-dømme tvisten, selv om en eller begge parter uteblir.

4. Paa voldgiftsrettens avgjørelser faar § 25, § 26 nr. 2 og 3 og § 44 første og andet avsnit tilsvarende anvendelse.

§ 46.

Virkningerne av en voldgiftsdom.

Det, som er bestemt i §§ 3—5 om virkningerne av en tariff-avtale, gjælder ogsaa om voldgiftsdomme.

5te kapitel.

Straffebestemmelser.

§ 47.

Arbeidsstans.

1. Pengebøter fra 5 til 25 000 kroner kan ilægges:

- a. en arbeidsgiver, som i strid med § 6 foretar eller fortsætter arbeidsstængning i en bedrift, som sysselsætter mindst 10 arbeidere, eller den, som handler paa en saadan arbeidsgivers vegne, naar ikke arbeidsgiveren selv dømmes;
- b. de medlemmer av styret for en fagforening eller en arbeidsgiverforening som medvirker til arbeidsnedleggelse eller arbeidsstængning i strid med § 6 ved at være med paa beslutning om at iverksætte, fortsætte eller godkjende arbeidsstansen eller om at støtte den ved utbetaling av foreningsmidler, eller som opfordrer til saadan arbeidsstans eller innsamler eller utdeler

bidrag til dens fortsættelse. Det samme gjælder medlemmer av andre foreningsmyndigheter og foreningernes tjenestemænd.

2. Bøterne idømmes av Arbeidsretten. Sak kan reises av enhver fagforening, arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening, som anser sig skadelidende ved arbeidsstansen, eller av vedkommende regjeringsdepartement. Paa saksbehandlingen faar reglerne i andet kapitel tilsvarende anvendelse.

3. Bøterne er ikke gjenstand for avsoning. I dommen kan det bestemmes, at bøterne helt eller delvis skal tilfalde den krænkede part, og i de tilfælde, som er nævnt under nr. 1 b, at vedkommende forening skal hefte for bøterne.

4. Bøter efter denne paragraf kan idømmes paany, naar to uker er gaat efter dommens forkyndelse, og den domfældte i dette tidsrum har gjort sig skyldig i saadant forhold med hensyn til den ulovlige arbeidsstans som nævnt under nr. 1. Det samme gjælder, naar to uker er gaat efter forkyndelsen av den anden dom, og saa fremdeles.

§ 48.

Fornærmelig adferd m. v.

1. Den, som under et møte for Arbeidsretten fornærmer retten eller nogen, som møter for den, eller forstyrrer møtet, krænker rettens værdighet eller ikke lyder paabud fra retten eller formanden, kan utvises og ved kjendelse under saken ilægges bøter.

Den, som skriver noget usømmelig eller fornærmelig i et søksmaalsskrift, kan likeledes ved kjendelse under saken ilægges bøter.

2. Bestemmelserne under nr. 1 gjælder ogsaa under saksbehandling for mæglingsmyndigheter og voldgiftsretter.

3. Om nogen straffes efter denne paragraf, kan han dog forfølges paa vanlig maate for gjerningen. Men bøterne kommer i betragtning ved strafutmaalingen.

§ 49.

Brudd paa taushetspligt.

Den, som bryter sin taushetspligt efter § 23, jfr. § 35 nr. 2, § 43 og § 45 nr. 3, straffes med bøter.

§ 50.

Uteblivelse m. v.

1. Hvis et vidne eller nogen, som ellers har faat særlig paalæg om at møte personlig, uteblir uten gyldig forfald eller ikke i tide har meldt forfald eller uten lov forlater møtet, før det er slut, kan han ved kjendelse under saken ilægges bøter og paalægges helt eller delvis at erstatte de omkostninger, som han har voldt.

Uteblir han efter ny indkaldelse eller opfordring til at møte, kan han endda en gang ilægges bøter og omkostningsansvar.

Like med uteblivelse uten gyldig forfald regnes det, at en sakkyndig uten gyldig grund negter at overta sit hverv eller forsømmer sin pligt, og at nogen maa avvises, fordi han møter beruset.

2. Negter nogen uten gyldig grund at forklare sig eller avlægge ed eller forsikring, kan han ved kjendelse under saken ilægges bøter og paalægges helt eller delvis at erstatte de omkostninger, som er voldt ved negtelsen. Han kan ikke ilægges saadan straf og saadant omkostningsansvar mere end to ganger i samme sak.

3. Hvis nogen ikke efterkommer paalæg om at fremlægge et dokument eller fremvise, forelægge eller gi adgang til en ting eller at efterse og gjøre utdrag av et dokument eller lignende, regnes det like med, at han negter at forklare sig.

§ 51.

Ansvar for kjæremaal.

For aapenbart grundløst kjæremaal kan høiesterets kjæremaalsutvalg ilægge bøter og omkostningsansvar.

6te kapitel.

Slutningsbestemmelser.

§ 52.

Saksomkostninger.

1. Der betales ikke for behandlingen av en sak ved Arbeidsretten, mæglingsmyndighetene og voldgiftsretterne eller for bevisoptagelser til bruk for en saadan sak.

Men Arbeidsretten kan ved kjendelse paalægge en av parterne eller begge at godtgjøre statskassen helt eller delvis dens utgifter ved behandlingen for denne ret.

2. Omkostningerne ved en sak for Arbeidsretten kan den ene part faa sig tilkjendt hos den anden efter reglerne for saksomkostninger i almindelig borgerlige saker. Derimot skal hver part i mangel av anden avtale selv bære sine omkostninger ved mægling og voldgift.

§ 53.

Lønninger m. v.

1. Lønninger og honorarer til medlemmerne av Arbeidsretten, mæglingsmændene og medlemmer av mæglingsraadene og voldgiftsretterne utredes av statskassen. Utgifterne til kontorhold, lokaler og skriverhjelp under møterne utredes likeledes av statskassen.

2. Arbeidsrettens formand skal ha fast aarlig løn.

Mæglingsmændene skal ha fast aarlig løn og et honorar for hver enkelt sak.

De øvrige medlemmer av Arbeidsretten, mæglingsraadene og voldgiftsretterne tilstaaes honorar for hver sak av vedkommende

regjeringsdepartement. Arbeidsrettens medlemmer kan ogsaa tilstaaes fast løn.

3. Under reiser har medlemmer av Arbeidsretten, mæglingsmændene og medlemmerne av mæglingsraadene og voldgiftsretterne krav paa skyss- og kostpenger efter lov av 10de juli 1894. Kostpengene skal være som bestemt for første klasse i lovens § 17.

4. Kongen gir de nødvendige bestemmelser om utførelsen av retsskriverforretningerne ved Arbeidsretten, mæglingsraadene og voldgiftsretterne.

§ 54.

Lovens ikrafttræden.

Denne lov træder ikraft fra den tid, Kongen bestemmer.

Blir loven ikke sat i kraft fra begyndelsen av et kalenderaar, regnes de tidsrum, som er fastsat i § 10 nr. 2, § 27 nr. 2 og 4 og § 40 nr. 3 fra begyndelsen av det følgende kalenderaar.

Indstilling

fra

den av Arbeidernes faglige landsorganisation og
Norsk arbeidsgiverforening nedsatte fælleskomite

til

Lov om arbeidstvister
med motiver

Til
Stortinget.

Under 8. mai 1913 sendte Arbeidernes faglige landsorganisations sekretariat og Norsk arbeidsgiverforenings centralstyre følgende henvendelse til Stortinget:

«Arbeidernes faglige landsorganisations sekretariat og Norsk arbeidsgiverforenings centralstyre tillater sig herved i fællesskap at rette en henstilling til det ærede Odelsting om ikke iaar at ta den foreliggende kongelige proposition til lov om arbeidstvister (Ot. prp. nr. 23—1913) under behandling.

Hovedorganisationernes styrer er begge av den opfatning, at at regjeringens lovforslag vil medføre store og uforutseede praktiske vanskeligheter, og i flere henseender er et altfor tungvindt og uhen-sigtsmessig apparat. Man finder likeledes, at den foreslaaede adgang for regjeringen til at paabyde voldgift i omfattende konflikter er overordentlig betænkelig. Mæglings- og arbeidsretsinstitutionen i den foreslaaede form vil ogsaa medføre aldeles uforholdsmæssig store utgifter for det offentlige.

De ovennævnte styrer er i disse dage blit enige om at nedsætte en komite, bestaaende av 3 repræsentanter for hver av organisationerne og med en utenforstaaende juridisk utdannet mand som formand. Komiteen, som forutsættes at trø sammen, saasnart utsættelsesforslaget er vedtat, vil søke at utarbeide et fælles forslag til lov om mæglingsinstitution og avgjørelse av retstvister.

Man tillater sig derfor at henstille til det ærede Odelsting at utsætte lovens behandling et aar, indtil resultatet av denne komites arbeide foreligger, og man nærer det bestemte haab, at Odelstinget ikke vil motsætte sig dette samstemmige ønske fra begge de interesserte organisationer om en utsættelse, som under de foreliggende forhold ikke medfører nogen ulempe eller fare for de samfundsmæssige interesser.»

Efterat Odelstinget derefter under 2. juni 1913 hadde besluttet at utsætte lovens behandling til neste aar, har den bebudede komite, bestaaende av d'herrer Ole O. Lian, Rich. Hansen og Arnt Aamodt som repræsentanter for arbeiderne og d'herrer E. Heiberg, K. Myhre og Axel Krefting som repræsentanter for arbeidsgiverne, samt advokat Harald Nørregaard som formand utarbeidet et forslag til lov om arbeidstvister.

Komiteen har bestræbt sig for, saa langt som mulig, at bygge paa den foreliggende kongelige proposition (Ot. prp. nr. 23 — 1913) og kun at foreslaa denne forandret, hvor det maa befrygtes, at dens bestemmelser vil skabe vanskeligheter eller virke hinderlig for organisationernes fri udvikling og for det arbeide som disse har utfoldet i retning av at søke enhver tvist i første række løst ved forhandling parterne imellem.

Det er komiteens indtryk, at man ved utarbeidelsen av den kongelige proposition ikke synes at ha været tilstrækkelig klar over betydningen av de bestræbelser, som gjennom arbeidsgivernes og arbeidernes organisationer i de senere aar er gjort for at ordne arbeidsforholdene, og av de resultater, som allerede i denne henseende er opnaadd. Vistnok maa det hilses med tilfredshet, at man ad samfundsmæssig vei vil søke at gjøre arbeidsforholdene saa betryggende som mulig, men spørsmålet er om de lovforanstaltninger som er bragt i forslag virkelig vil føre til dette maal. Det maa nemlig i denne forbindelse ikke glemmes, at betingelsen for, at en saadan lovgivning skal virke til gavn, først og fremst ligger i arbeidernes og arbeidsgivernes egen frivillige tilslutning og godkjendelse av dens ordning, — at ethvert indgrep fra statens side, hvis det av de interesserte parter selv føles som tvang, ikke er skikket til at skape trygge forhold, og at enhver svækkelse av organisationerne og betydningen av deres indbyrdes forhandlinger indebærer en fare for at den sociale utvikling vil kunne føres ind paa andre og mere uberegnelige baner.

Paa denne grundbetragtning er komiteens lovutkast bygget.

Arbeidsretten.

I alle tariffer, som i de senere aar er opprettet under medvirkning av hovedorganisationerne, har begge parter forpligtet sig til at søke tvist om forstaaelse av gjældende tariffer avgjort gjennom forhandling og i tilfælde voldgift, uten at søke at sette sin formentlige ret igjennem ved arbeidsstans. Forsaavidt inneholder bestemmelseerne i den kongelige proposition om arbeidsretten kun en stadfæstelse av, hvad organisationerne allerede tidligere gjensidig har bundet sig til. Hvad der opnaaes ved en lovgivning paa dette omraade er, at ogsaa de uorganiserte arbeidere og arbeidsgivere maa underkaste sig en retslig løsning av denne slags tvistigheter, og at disse i alle tilfælder kan bringes ind for en særskilt dertil anordnet domstol, utrustet med de fornødne magtmidler til at skaffe sig fuld opplysning om tvistens gjenstand.

I det store hele har komiteen ogsaa fundet at kunne gi den i propositionen foreslaaede ordning sin tilslutning. En væsentlig mangel ved denne antages det dog at være, at parterne, saasnt nogen tvist eller uoverensstemmelse opstaar med hensyn til forstaaelsen av en tariffbestemmelse, uten videre kan stevne sin motpart ind for arbeidsretten, uten først — som i de gjældende tariffer paalagt —

at søke tvisten bilagt gjennom forhandling. Det er at befrygte, at arbeidsretten som følge herav vilde bli bebyrdet med en mængde saker som, under nærmere utredning og forhandling mellem parterne, vilde kunne ha fundet en mindelig ordning.

Komiteen foreslaar derfor i § 18 p. 2, at arbeidsrettens for- mand, forinden han antar en sak til behandling, altid skal forvisse sig om at forhandling om det omtvistede forhold har været ført mellem parterne eller forgjæves har været søkt av saksøkeren.

Videre finder komiteen den i propositionen foreslaaede besæt- telse av arbeidsretten mindre betryggende. Hvad der først og fremst maa kræves hos dennes medlemmer er praktisk indsigt i arbeids- forholdene og nøie kjendskap til forholdet mellem arbeidere og ar- beidsgivere. Saadan indsigt og kjendskap kan kun forutsættes hos dem, som selv har været eller er arbeidere eller arbeidsgivere. Blandt disse bør derfor arbeidsrettens medlemmer tages, og selvsagt bør arbeidere og arbeidsgivere være like repræsentert i retten. Men under disse omstændigheter bør samtlige disse medlemmer — og ikke blot, som i propositionen foreslaat, de to — tages blandt folk, som organisationerne selv har utpekt. Alene herved vil man sikre sig fuld tillid til domstolen fra begge sider.

At medlemmerne, om de utpekes av organisationerne, skulde føle sig sterkere forpligtet til at tilgodese disses særlige interesser, end om de uten saadan utpekning blev tat blandt arbeidere og arbeidsgivere kan ikke antages. De maa i begge tilfælder for- utsættes at ville til en viss grad føle sig som repræsentanter for sine standsfæller inden domstolen, og utpekningen indeholder kun en betryggelse for deres skikkethet til hvervet.

Skulde de to av medlemmerne tages utenfor arbeidernes og arbeidsgivernes kreds, vilde man ikke alene gi avkald paa sikker- heten for at de besitter den for hvervet fornødne praktiske indsigt, men ogsaa gi anledning til mistanke om at regjeringens sociale anskuelse eller andre uberettigede hensyn fik. øve indflydelse paa rettens sammensætning.

I nogen forbindelse med dette spørsmal staar spørsmålet om, hvorledes arbeidsrettens medlemmer bør lønnes. Da arbeiderne til disse viktige stillinger maa forutsættes at ville utpeke sine dygtigste og mest prøvede folk, og da man er enig i, at arbeidsrettens faste medlemmer ikke bør være medlemmer av noget fagforeningsstyre eller være fast ansat i nogen fagforenings tjeneste, antages det nød- vendig at tilstaa dem fast løn til erstatning for den indtægt de paa grund av sin ansættelse vil maatte gi avkald paa. Den kongelige proposition antages ogsaa at ville ha tat hensyn hertil ved slutnings- bestemmelsen i § 53 p. 2. Men komitéen finder det rigtigst, at lønningsvilkaarene for rettens samtlige medlemmer blir de samme, og antar desuten, at arbeidsretten vil bli saa stadig optat med arbeide, at dens medlemmer naturlig bør ha fast løn. Paa vara- mændene, der kun leilighetsvis vil gjøre tjeneste, og som da vil faa tilkjendt honorar for den enkelte sak (forslagets § 44,2), antages ikke bestemmelsen i § 10 p. 3, andet punktum, at burde gjøres gjæl-

dende, idet det ikke findes at kunne forlanges at de, av hensyn til saadant mulig tjenstgjøring, skal frasi sig sin stilling inden organisationen.

Komitéen finder det videre uheldig, at arbeidsretten, som foreslaat i propositionen § 47 p. 2, skal fungere som straffedomstol ved spørsmaal om idømmelse av bøter efter denne paragraf. Man finder ikke tilstrækkelig grund til at henlægge disse spørsmaal til en anden domstol end de sædvanlige straffedomstoler. Heller ikke kan disse sakers behandling for arbeidsretten antages at ville gaa raskere end en behandling ved meddomsret. Tvertimot er det at befrygte, at arbeidsretten paa grund av sine øvrige forretninger ofte ville ha vanskelig for at finde tid til behandling av bøtesaker som av hensyn til vidnernes bopæl maatte holdes i større afstand fra Kristiania. Arbeidsrettens behandling av saadanne saker vilde ogsaa falde ganske uforholdsmæssig kostbar. Endelig antar man, at arbeidsrettens funktion som straffedomstol vilde kunne gjøre den upopulær og berøve den noget av den anseelse og tillid som er en hovedbetingelse for dens gavnlige virke.

Mægling.

Efter den kongelige proposition maa i intet tilfælde arbeidsstans iverksættes for at fremtvinge løsning av en interessekonflikt, forinden mægling ved den offentlige mæglingsmyndighet har fundet sted. Den av parterne som ønsker en forandring i løns- eller arbeidsvilkkaar, blir saaledes altid nødt til at begjære offentlig mægling, hvis ikke den anden part viser sig tilstrækkelig imøtekommende overfor kravet.*) Og mæglingsbehandlingen vil altid kræve tid. Ofte vil der paa grund av omstændighetene kunne hengaa flere dager før noget mæglingsmøte kan komme istand. Mæglingen kan aldrig kræves sluttet før 14 dager efter dette møte. Saa kan mæglingsmyndigheten forlange 3 dagers frist til forelæggelse av endelig forslag, forinden mæglingen sluttet. Derefter kan den atter forlange 3 dager til at sende departementet beretning om saken, og først 5 dager efter at denne beretning er offentliggjort av departementet kan arbeidet stanses. Ved denne lange forhaling vil i mange tilfælder det gunstige øieblik for en arbeidsstans forspildes og virkningen av arbeidsstansen som kampmiddel svækkes. En saadan svækkelse av organisationernes lovlige kampmidler finder komitéen meget betænkelig, al den stund selve kampen mellem arbeide og kapital under den nuværende samfundsutvikling maa ansees som uundgaelig. Følgen herav vil let kunne bli at kampmidlerne faa nye og mindre heldige former.

Derved at den offentlige mægling indgaar som et regelmæssig led i enhver interessekonflikt, vil ogsaa parternes frivillige forhand-

*) Bestemmelsen i propositionen § 27 om at ogsaa *departementet* kan begjære mægling, synes nærmest at bero paa en inkurie. En saadan indgripen fra det offentliges side maa være helt upaakrævet, al den stund enhver arbeidsstands er utelukket, saalænge mægling ikke har fundet sted.

linger om tvistens løsning maatte bli noget nær illusoriske. Idet parterne maa gaa ut fra, at saadan mægling vil finde sted, er det naturlig, at de under de forutgaaende forhandlinger søker at stramme sine krav mest mulig for at ha noget at fire paa under mæglingen. Herved vil som oftest den *bedste* løsning av tvisten — gjennom fri forhandling — forspildes. Og parternes holdning under disse forhandlinger vil ofte avsætte en gjensidig forbittherhet, som kan bli en hindring for en heldig løsning ogsaa under mæglingsmyndighetens virksomhet.

Hvor derfor en arbeidsstans i væsentlig grad kun vil berøre de tvistende parter selv, finder komiteen bestemt at maatte fraraade at lovgivningen griper ind med forbud mot arbeidsstans og tvungen mægling. Kun hvor en arbeidsstans paa grund av bedriftens art eller paa grund av sit omfang kan utsætte betydelige samfundsinteresser for fare, maa samfundet erkjendes berettiget til, til varetagelse av sit eget tarv, at gripe ind med rimelige midler for at søke arbeidsstansen hindret. Alene der er der tilstrækkelig grund til at paalægge parterne at underkaste sig en offentlig mægling, forinden nogen arbeidsnedleggelse eller arbeidsstængning iverksettes.

Ogsaa ellers vil dog selvfølgelig i mange tilfælder, naar forhandlingerne mellem parterne er avbrudt, en kyndig og upartisk mægling fra en offentlig mæglingsmyndighet kunne bidra til en løsning av konflikten, og en taktfull og forstaaelsesfuld indgripen fra den offentlige mæglingsmyndighet gjøre sin store nytte. Men denne indgripen bør ikke føles som nogen tvang for parterne og bør ikke være ledsaget av forbud mot arbeidsstans.

Det vigtige spørsmal, naar en arbeidsstans kan antages at ville utsætte betydelige samfundsinteresser for fare, og ogsaa naar offentlig mægling ellers maa antages at være heldig, bør efter komiteens mening overlates til en riksmæglingsmand, som i stillings medfør maa følge nøie med i arbeidsforholdene hele landet over, og som derfor alle tariffavtaler bør indsendes til (utkastets § 3 p. 1).

Mæglingsarbeidet for det hele land vil herved koncentrereres hos en enkelt mand, hvilket antages at medføre en betydelig fordel fremfor den inndeling av landet i indbyrdes uavhengige mæglingskredser, som er foreslaat i den kongelige proposition. Herved vil ogsaa de indviklede og vanskelig praktikable regler i den kongelige propositions § 28 undgaaes.

Komiteen er enig om, at mæglingen i enhver konflikt bør utføres av en enkelt mand og ikke av noget mæglingsraad. Under en mægling gjelder det at indvirke paa parterne og i dette øiemed altid at gripe det rette øieblik og de virksomste overbevisningsgrunder. Skal medlemmerne av et mæglingsraad altid først komme til indbyrdes enighet, vil i regelen de gunstige øieblik forspildes, likesom hele mæglingen i betænkelig grad vil forhales. Mæglingens effektivitet beror ogsaa i høi grad paa rent personlige egenskaper hos mægleren, egenskaper som han ikke frit vil kunne utfolde, naar han blir bundet til at optræ i fællesskap med andre.

Den eneste grund, som efter den kongelige propositions ordning

kunde tale for behandling ved mæglingsraad og ikke ved en enkelt mæglingsmand, er bestemmelsen i § 36 om, at mæglingsmyndigheten skal fremsætte et endelig forslag til tvistens løsning, og at dette forslag skal offentliggjøres. Dette forslag vilde naturlig for den almindelige opinion faa vekt av en *dom* i tvisten, og det er derfor rimelig, at man har søkt at skaffe mest mulig betryggelse for retfærdigheten av denne dom, om end komiteén ikke føler sig overbevist om, at ikke mæglingsmanden alene, naar han virkelig fylder sin stilling, vil ha likesaa gode betingelser for at finde en retfærdig løsning som et mæglingsraad sammensat som i propositionen foreslaat.

Men komiteen finder bestemt at maatte fraraade, at mæglingsmandens forslag offentliggjøres. Saadan offentliggjørelse vil i mange tilfælder kun bidra til at vanskeliggjøre konfliktens løsning. Den av parterne som ser sine krav mest imøtekommet ved forslaget, maa, under den tilslutning de ved dets offentliggjørelse kan vente at finde i den almindelige opinion, forutsættes at ville opretholde sine fordringer til det ytterste, mens den anden part lettelig vil føle forslaget som en uretfærdighet og derved eggas til at fortsætte kampen saa længe som mulig.

Offentliggjørelse av mæglingsmyndighetens forslag vil ogsaa utsætte denne for kritik fra den ene eller anden av parternes side, og tilliden til dens upartiskhet og indsigt vil lettelig derved kunne svækkes, til væsentlig skade for dens evne til at bringe forlik istand under nye konflikter.

Efter komiteens mening bør det helt overlates til mæglingsmandens eget skjøn, om han overhodet skal fremsætte noget formelig forslag. Han bør helt være herre over de midler, han finder at burde anvende for at opnaa sit formaal: en retfærdig og rimelig løsning av tvisten.

Voldgift.

Samtlige komiteens medlemmer er enige om at fraraade lovbestemmelse om tvungen voldgift, men med noget forskjellig grundelse.

Lian, Hansen og Aamodt bemerker:

Med hensyn til regjeringens forslag om tvungen voldgift i interessetvister mellem arbeidere og arbeidsgivere vil vi først henvisse til hvad mindretallet (*Lian*) derom har anført i den departementale komites indstilling side 82—91 og til landsorganisationens forestilling til stortinget i 1912.

Da spørsmålet *tvungen voldgift i interessetvister* i sin almindelighet har været gjenstand for en noksaa uttømmende offentlig debat, hvorunder fagorganisationens standpunkt er præsisert, finder vi det overflødig her at indgaa paa nogen *længere* kritik over dette system.

Vi vil dog tillate os at fæste oppmerksomheten ved at fagorganisationen i alle land uten hensyn til politisk standpunkt forøvriger er

avgjort motstander av en saadan lov. I New-Zealand og Australien, hvor stemningen inden arbeiderklassen i sin tid var gunstig overfor den tvungne voldgift er der nu en meget utbredt misnøie blandt fagorganisationerne med ordningen.

Grunden til denne fagorganisationens bestemte motstand mot tvungen voldgift maa ikke søkes deri, at man er principielt motstander av en samfundsmæssig regulering av arbeidsforholdene. Tvertimot ønsker sikkert den absolute flerhet av verdens fagorganisationer at samfundet skal gripe ind med effektive midler mot den økonomiske utbytning av arbeiderklassen. Men tvungen voldgift er intet middel i saa henseende. Under de nuværende forhold vil den efter al sandsynlighed kun bidra til at hemme arbeidernes marsj fremad mot bedre livsvilkaar.

Den tvungne voldgift fratar nemlig den organiserte arbeiderklasse den ret som alle andre varesælgere i samfundet nu har til at kunne tilbakeholde sin vare, hvis prisen og salgsforholdene forøvrig ikke findes akseptable. Derved stilles arbeiderne som sælgere av arbeidskraften i et betydelig uheldigere forhold end andre varesælgere. Og dette influerer paa arbeidernes økonomi. For mens de som sælger levnetsmidler, beklædningsgjenstande, husrum etc. uhindret kan tilbakeholde sine varer, hvis ikke den forlangte pris betales, saa blir arbeiderne nødt til at sælge *sin* vare, arbeidskraften, til den av voldgiftsretten bestemte pris, som da ogsaa igjen bestemmer, hvor meget de kan erholde av de goder, hvis pris er helt ukontrollert.

Det skulde synes klart, at herved er der etablert et skrikende misforhold. Og særlig uretfærdig virker det, naar man tar hensyn til at naar det gjælder salg av arbeidskraften har arbeiderne dog formaadd til en viss grad at bli en magt som kan trykke priserne iveiret, mens de paa andre omraader — som forbrukere f. eks. — ikke har erhvervet sig den samme indflydelse endnu. Skulde derfor den tvungne voldgift være ment som en beskyttelse og en fordel for arbeiderklassen, da maatte den først iværksettes som en regulering av priserne paa livsfornødenheterne. Men i regjeringens forslag rammer den netop de *organiserte* arbeidere og fratar dem bruken av deres organisationsret i det aller viktigste tilfælde, mens samfundet forøvrig er ganske uinteressert overfor den økonomiske utbytning i de tilfælder, hvor arbeiderne endnu ikke har magtet at organisere sig.

Den tvungne voldgift blir saaledes ingen samfundsindgripen i retning av at skape retfærdigere og mere betryggende arbeidsforhold. Den vil kun sætte arbeiderklassen som varesælgere i en særstilling og berøve dem det vaapen som alle andre varesælgere har i kampen for at faa sin vare solgt paa de fordelagtigste vilkaar.

At det, naar arbeiderne var berøvet sin ret til *organisationsmæssig* arbeidsstans, skulde staa dem frit for rent individuelt at la være at arbeide, og at der saaledes ikke skulde være indført nogen arbeidstvang ved den tvungne voldgift, det kan kun anføres av dem der vil se helt bort fra det praktiske liv og svæve i teoriernes verden. Det er kun gjennom den organisationsmæssige tilbakeholden av arbeids-

kraften, at arbeiderklassen blir en magt i arbeidsforholdet, saaledes at den kan regulere priser og vilkaar forøvrig. Blir adgangen hertil berøvet arbeiderklassen har den intet andet at gjøre end at finde sig i voldgiftsrettens avgjørelse — eller ogsaa at gaa til *ulovlig* arbeidsstans.

Den frihet som det enkelte individ paastaaes at ha til selv at tilbakeholde sin arbeidskraft, hvis ikke vilkaarene er tilfredsstillende, vil nok de fleste forstaa er aldeles illusorisk under vor tids industrialisme og med den sterkt organiserte arbeidsgiverklasse.

At voldgiften ogsaa rammer arbeidsgivernes ret til at erklære lockout og at den saaledes skulde være en retfærdig ordning som rammet like sterkt til begge parter er en opfatning, som ogsaa er baseret paa et mangelfuldt kjendskap til de virkelige forhold.

Arbeidsgivere og arbeidere er nemlig ikke to likestilte parter i arbeidsforholdet. Arbeidsgiveren sitter inde med eiendomsretten til og kontrollen over bedriften. Og i kraft av dette privilegium blir det *arbeiderne* som alltid eller næsten alltid maa være den angripende part. Arbeidsgiverne har allerede sat sig i besiddelse av samfundsgoderne og beholder for sig den uforholdsmæssige andel av arbeidsutbyttet. Arbeiderne maa for at erholde en større andel i utbyttet opta kampen. Arbeidsgiverne kan nøie sig med den passive motstand. I visse tilfælder besvarer arbeidsgiverne angrepet med et kontraangrep (lockout) og i enkelte tilfælder kan det vel hælde, at de gaar til direkte angrep (lockout) for at tvinge arbeidslønningerne ned. Men som regel er en saadan taktik ikke nødvendig for dem, idet de nøier sig med at reducere den løn som ligger over tariffminimummet eller paa anden maate forværrer arbeidsvilkaarene, og det blir da atter arbeiderne som maa gaa til direkte angrep.

Naar forholdet er slik, og slik vil det vedbli at være saalænge produktionen er i den private kapitals hænder, da er det jo klart, at den tvungne voldgift *ikke* rammer begge parter likt. Det er arbeiderne som i de 9 av 10 tilfælder blir berøvet sin ret, mens arbeidsgiverne kun i det ene av de 10 tilfælder mister sin.

En voldgiftsrets evne til at fælde en betryggende dom er da ogsaa avhængig av visse omstændigheter, som ikke er tilstede i det foreliggende tilfælde, og dette er ved siden av det forannævnte en av de væsentligste indvendinger mot tvungen voldgift i interesse-tvister.

Til avgjørelse av en *tariftvist* kan en voldgiftsret meget vel egne sig. Parternes repræsentanter faar anledning til at fremlægge sin fortolkning, den blir drøftet i voldgiftsretten og opmanden fælder dommen ikke efter et personlig skjøn uten holdepunkter, men efter den lovtækst (tariffen) som foreligger til fortolkning.

Hvis begge parter er enige om, at et vist tvistespoersmaal kan de overlate til voldgift, da er denne ogsaa berettiget, ti da har parterne selv efter sit skjøn om saken fundet den at være av den art at den kan voldgives.

Men utenom disse tilfælder vil en voldgift om arbeidsforholdene alltid bli det rene personlige skjøn saalænge der, som under

de nuværende forhold, ikke findes noget støttepunkt for dommen. Det blir ret og slet at forlange at arbeiderne skal overlate fastsættelsen av sine arbeidsvilkaar til en offentlig *skjønnsforretning*. Og fra det praktiske liv har man jo erfaring for hvor svingende disse kan være i sin avgjørelse, endda man der har visse værdiangivelser at holde sig til, som mangler naar arbeidsløn og øvrige arbeidsvilkaar skal fastsættes.

Voldgiftsrettens opmand vil efter sin rent personlige opfatning ha frit valg i spørsmålet om hvad han skal lægge til grund for sin dom. Om det skal være hensynet til bedriften og hvad den efter arbeidsgivernes utsagn kan taale av lønsforhøielse eller om det skal være hensynet til arbeiderne og hvad de efter deres utsagn maa ha av lønsforhøielse for at kunne leve et menneskeværdigt liv.

I begge tilfælder findes der intet domsgrundlag at bygge paa. Der gives ingen samfundsmæssig vedtat regel for hvad en bedrifts indehaver kan ha krav paa i retning av utbytte av sin bedrift og heller ingen regel om hvilken minimumsløn en arbeider kan fordre. Det lønsnivaa som forefindes danner heller intet virkelig domsgrundlag. Skulde der dømmes ut herfra vilde det jo være det samme som at si at arbeiderklassen skulde være fordømt til en evig *status quo* i livsvilkaar. Og skulde f. eks. den store variation i lønsforholdet opretholdes eller skulde der reguleres nedad eller opad?

Vi nævner alle disse ting for at vise hvor aldeles inkompetent en voldgiftsdommer blir, naar det gjælder at fastsætte løns- og arbeidsvilkaar. Der gives nemlig ikke længer her det grundlag som eksisterer overfor tariffvister eller naar parterne selv har overladt saken til voldgiftsdom.

Fra arbeidernes synspunkt vil det som regel staa slik, at en saadan voldgiftsret vil komme til at dømme ut fra de bestaaende forhold og saaledes bli aldeles utilfredsstillende for arbeiderklassen, som maa kræve at de bestaaende forhold *forandres* i den retning at arbeiderklassen faar en langt større del i livsgoderne.

Under de nuværende samfundsforhold har fagorganisationen været en drivende kraft i saa henseende. Men hvis den tvungne voldgift indføres, blir arbeiderklassen vaabenløs i den økonomiske krig.

Det er vel fra først av ønsket om at skape den saakaldte «sociale fred» som har frembragt forslaget om tvungen voldgift. Men social fred skapes ikke uten paa grundlag av social *retfærdighet*, og kampen vil derfor kun anta andre former, hvis voldgiften indføres. Hvordan disse kampformer vil bli er det jo paa forhaand umulig at uttale sig om. Men det maa være klart for enhver, at naar de sociale misforhold, som har skapt den vældige arbeiderbevægelse, fremdeles bestaar, saa kan ikke en voldgiftsret avblæse kampen.

Ønsker samfundet virkelig at skape social fred, maa dets første bestræbelser være at finde *aarsakerne* til den sociale ufred og bortrydde disse.

Hvad angaar den særlige form for tvungen voldgift, som er foreslaat i regjeringens proposition, saa kan fagorganisationen heller

ikke akseptere denne, idet den er beheftet med alle de svakheter, som hele voldgiftssystemet byr paa, uten at den har fordele som kan opveie disse.

Det som skulde være fordelene ved den av regjeringen foreslaaede form var at voldgiften kun skulde anvendes i særlige tilfælder. Men begrænsningen er ganske vilkaarlig, idet som forholdene nu er, enhver av organisationerne har anledning til ved utvidelse at gjøre selv den mindste tvist omfattende og av samfundsmæssig betydning, hvis den ensidige partsinteresse skulde tilsi dette. Nogen videre forklaring av dette forhold er sikkert overflødig. Med de to centralorganisationer paa hver sin side vil vistnok enhver forstaa, at det ofte ikke vil være selve tvistens oprindelige omfang som betinget voldgiften, men om en av parterne fandt det regningsvarende at utvide den og derved bringe den i den situation at regjering og storting fandt at maatte gripe ind. Et saadant forhold kunde jo ogsaa medføre at kampene netop av den grund blev mer omfattende end tidligere.

Den uensartethet i behandling av tvister som vil opstaa ved en saadan ordning er ogsaa skikket til at vække alvorlige tvil om en slik lov vil virke heldig i praksis. Den vil jo nemlig i flere tilfælder medføre streikeforbud og det paa samme vilkaarlige vis. Den ene dag streiker kanske skomakerne, og det blir ikke betragtet som nogen omfattende eller samfundsfarlig konflikt. Deres streik er derfor fuldt lovlig. Næste dag vil bakerne streike, men det faar de ikke lov til, da regjeringen og eventuelt storting finder streiken samfundsfarlig. Hvad der for det ene fag er fuldt lovlig blir for det andet fag en forbrytelse. Regjeringen skal ogsaa kunne gripe ind og stanse en streik. Vi vil paa denne maate komme op i det forhold, at hvis arbeiderne var daarlig organiserte og deres streik derved mindre virkningsfuld vilde regjeringen ikke gripe ind og paabyde voldgift. De maatte ta sit nederlag. Men hvis arbeiderne var godt organiserte og streiken virkningsfuld, saaledes at den hadde samfundsmæssige følger, da vilde den bli forbudt — og voldgift anvendt.

Enhver vil forstaa, at en saadan skiftende og vilkaarlig tilladelse eller ikketilladelse av streik vanskelig lar sig praktisere og vil spænde arbeidernes lojalitet mot loven paa en altfor haard prøve.

Videre er det klart, at voldgiftsdommene ikke vil undgaa at ha sin virkning ogsaa paa de tvisters avgjørelse som ikke kommer ind under retten. Der vil nemlig ved voldgiftsdommene skapes precedenser, som kan tænkes at ha virkning paa en hvilkensomhelst efterfølgende tarifbevægelse og i tilfælde kan virke hemmende paa hele arbeiderklassens fremmarsch.

Det er jo nemlig ikke saa, at de forskjellige lønsbevægelser blir staaende helt isolert og ikke har indvirkning paa hinanden. Bli f. eks. en stor industris løns- og arbeidsvilkaar ved voldgiftsdom regulert paa en for arbeiderne uheldig maate eller der ved voldgiftsrettens avgjørelse blir indført andre for arbeiderne uheldige bestemmelse i vedkommende industrigruppens tarif, saa vil der ved

alle efterfølgende tarifbevægelser bli henvist hertil og denne enedom vil tynge paa alle senere bevægelser og vanskeliggjøre disse for arbeiderne, selv om de ikke bringes ind for voldgiftsretten. Man vil av dette forstaa, at selv om den tvungne voldgiftsret kun kom til at virke i ganske faa tilfælder, saa vil allikevel dens domme kunne komme til at ha avgjørende indflydelse paa alle de andre tarifbevægelser.

Kampen mellem arbeide og kapital om arbeidsutbyttet er nu blit saa spændt og har utviklet et saa stort og fintfølende maskineri, at det er umulig at anbringe selv det av regjeringen foreslaadde voldgiftsapparat mellem de to parter uten at det vil ha en ganske betydelig virkning paa hele situationen i arbeidsforholdet.

For at faa lagt avgjørelsen paa et saavidt betryggende grundlag som mulig er det vel at regjeringen har foreslaat, at der maa en stortingsgodkjendelse av regjeringens paabud om voldgift. Men idet regjeringen faar ret til at gripe ind og kun har pligt til at forelægge det for stortinget etterpaa, vil det hele let bli en politisk sak, og det flertal som staar bak regjeringen vil føle sig bunden av regjeringens handling og gi den sit tillidsvotum, selv om der kunde være tvil om betimeligheten av paabudet.

Paa denne maate vil det altsaa i virkeligheten være regjeringen som bestemmer voldgiften med stortinget som mere eller mindre godvillig akseptant. Men derved vil det ogsaa for en stor del avhænge av regjeringens sociale opfatning om den kommer til at gripe ind væsentlig i de kampe som staar slet for arbeidsgiverne eller omvendt. Al politik blir jo mere og mere en kamp om rene social-økonomiske spørsmal, og de politiske skillelinjer former sig derefter og regjeringernes sammensætning er da ogsaa avhengig derav. Det er antagelig unødvendig nærmere at skissere paa hvilken forskjellig maate adgangen til at forby streik og paabyde voldgift kan tænkes brukt av de forskjellige regjeringer.

Det maa derfor ansees som en absolut forkastelig ting dette at regjeringen skal ha ret til at gripe ind og paaby voldgift, ja ogsaa ha ret til at stanse en allerede igangværende konflikt.

At føre enhver større streik eller lockout frem til stortingsdebat kan naturligvis være et ganske interessant eksperiment; men vi antar at de praktiske ubehageligheter ved en saadan ordning er saa store, at ogsaa denne form for voldgiftspaabud har litet for sig.

Vi kan heller ikke anbefale den sammensætning av voldgiftsretten som er foreslaat av regjeringen, hvorved der foruten opmanden skulde bli 2 dommere ved siden av de som er opnævnt efter organisationernes indstilling. Det vil naturligvis fordele domsansvaret paa flere, men det indeholder ingen garanti for mere retfærdige avgjørelser. Vi tror heller det vil virke uheldig om i en sak opmanden kunde tilhøre flertallet og altsaa være den avgjørende, mens han i en anden sak kunde bli nedstemt ved hjelp av den ene partsrepresentant og de 2 andre ikkepartsutnævnte dommere. Det vil sikkert kunne avstedkomme altfor uensartede avgjørelser.

Naar derfor den norske fagorganisation i likhet med alle de

utenlandske er motstandere av tvungen voldgift i interessetvister og likeledes bestemt maa fraraade vedtagelsen av regjeringens forslag i saa henseende, saa er det fordi vi som foran anført ikke kan betrakte den som nogen social reform eller som nogen statsregulering, der vil skape retfærdigere sociale forhold. Tvertimot vil den under de forhold den kommer til at virke hos os sandsynligvis kun virke hemmende overfor fagorganisationens arbeide for at føre arbeiderklassen frem til lysere kaar. Og en saadan statsforanstaltning vil av enhver virkelig fremskridtsvenlig politiker maatte stemples som det mest reaktionære og kulturfiendtlige skritt som kunde foretas i vor politik.

Naar fagorganisationens repræsentanter har været med til at fremlægge det forslag til voldgift i retstvister samt mægling i interessetvister som ledsager denne fremstilling, saa er det under store tvil om en saadan lovs virkning. Men naar man paa dette omraade er gaat saa langt som skedd, saa er det i haap om at statsmagterne vil la det bero hermed og se utviklingen an.

Alle hensyn burde tilsi stortinget en saadan holdning. For det første dette, at det er en hertillands og i de fleste andre lande aldeles ny og uprøvet lovmaterie og for det andet fordi fagorganisationen staar saa aldeles enig og bestemt i sin protest mot tvungen voldgift. Enhver som vet hvad streiken kræver av ofre og savn for arbeiderklassen vil jo forstaa at fagorganisationen motsætter sig ikke et forbud herimot, hvis der ikke foreligger dyptgaaende og alvorlige saklige grunde herfor. Og med det arbeide som fagorganisationen har bak sig i dette land mener vi at ha krav paa at stortinget paa dette avgjørende omraade tar skyldig hensyn til den sterke protestuttalelse. Vi tillater os i denne forbindelse at henvise til de indsendte personlige underskrifter og til den mængde protestresolutioner som er vedtat av en række fagforeninger landet rundt og indsendt til stortinget — samt til de uttalelser som er oversendt stortinget fra samtlige fagforbunds styrer og fra landsorganisationens representantskap.

Selv tilhængerne av den tvungne voldgift burde indse, at den ikke er egnet til at paatvinges parterne mot deres sterkeste protester. Den har dermed tapt noget av det væsentligste av den betydning, som dens tilhængere tillægger den, nemlig evnen til at skape social fred. Vi tillater os derfor paa det sterkeste at henstille til stortinget, at det ikke gaar videre i lovforanstaltninger end hvad der er foreslaat av hovedorganisationernes fælleskomite.

Heiberg, Myhre og Krefthing anfører: Forsaavidt angaar spørsmålet om indførelse av *tvungen voldgift i interessekonflikter*, kan man i det væsentlige henholde sig til, hvad der herom er anført i den departementale komites indstilling side 72—73, i Ot. prp. nr. 29 for 1912, side 13 og i Ot. prp. nr. 23 for 1913, side 6—7. Særlig finder man, at de i den sidstnevnte proposition mot tvungen vold-

gift anførte argumenter er i høi grad træffende og overbevisende, hvorfor det maa vække forundring, at Justisdepartementet ikke destomindre i denne proposition har kunnet bringe i forslag en ordning med tvungen voldgift, som i virkeligheten staar i bestemt motstrid med de herimot av departementet fremholdte sterke principielle og praktiske betænkeligheter.

I tilslutning til hvad der saaledes tidligere er anført, skal man tilføie følgende bemerkninger angaaende spørsmålet om tvungen voldgift i interessekonflikter, omhandlende først A) tvungen voldgift i sin almindelighet og derefter B) specielt den i § 45 i lovutkastet i Ot. prp. nr. 23 for 1913 foreslaaede særegne form for tvungen voldgift.

A. Med hensyn til spørsmålet om indførelse av tvungen voldgift i interessekonflikter kan der for det første i rent prinsipiell henseende ikke bortsees fra, at mens arbeidsløn og andre arbeidsvilkaar hittil har været regulert enten gjennom de enkelte arbeideres og arbeidsgiveres indbyrdes frie konkurrence eller ogsaa ved overenskomster mellem arbeider- og arbeidsgiverorganisationer, altsaa uten nogen statsindblanding, vil der ved indførelsen av tvungen voldgift i saa henseende bringes i anvendelse et helt nyt princip, nemlig en faktisk statsregulering av arbeidsløn og andre arbeidsvilkaar ogsaa for private bedrifter. Det er klart, at det vil være forbundet med overmaade store betænkeligheter at bringe et saadant ganske nyt og hittil hos os uanvendt princip i anvendelse.

Som bekjendt har staten i tidligere tider grepet meget sterkt ind i den privatøkonomiske virksomhet og paa forskjellige maater søkt at regulere denne. Særlig fandt dette i de fleste lande i stor utstrækning sted i løpet av det 18de aarhundrede, da staten utøvet et vidtgaande økonomisk formynderskap, medførende sterke indgrep i og en sterk begrænsning av de enkelte individers handlefrihet ogsaa paa det rent privatøkonomiske omraade, der bl. a. ogsaa gav sig utslag i fastsættelsen av offentlige takster og tarifer for arbeidsprodukter og arbeidsydelsler. Dette system virket ikke heldig. Utilfredsheten med det blev da ogsaa stedse sterkere og sterkere, og i løpet av den første halvdel av forrige aarhundrede blev det efterhaanden helt oppgit. Selv om man nu ogsaa under den da stedfundne kamp for økonomisk frigjørelse kan ha gaat vel meget i den motsatte retning og overlatt for meget til at ordnes alene gjennom den fri konkurrence og ved det private initiativ, saa staar det dog i ethvert fald ikke til at negte, at de erfaringer, man i sin tid her har hat anledning til at høste angaaende de uheldige virkninger av en direkte statsregulering av priser og lønninger, paa ingen maate indbyder til en tilbakevenden til dette system.

Man maa nemlig for det første ikke glemme, at man ved en statsregulering av arbeidslønninger og andre arbeidsvilkaar griper ind i særdeles komplicerte forhold, hvor der maa tages hensyn til en mængde forskjellige faktorer, der her virker ind eller paavirkes, saasom priser paa raastoffer og hjelpestoffer og paa de færdige produkter, markedsforhold og konjunkturer, forholdet mellem de enkelte

led av vedkommende produktion og til beslegtede eller avhængige produktionsbrancher, priser paa forbruksartikler o. s. v. At ha fuldt kjendskap til og tilstrækkelig oversigt over alle disse forhold inden de forskjellige arbeidsbrancher og lokaliteter vil falde meget vanskelig for vedkommende statsorganiserte institutioner til fastsættelse av løns- og andre arbeidsvilkaar for privat bedrift, og i ethvert fald vil der i saa henseende let kunne indtræffe skjæbnesvangre misforstaaelser og feiltagelser.

I denne forbindelse er ogsaa at bemerke, at ved de forannævnte forskjellige faktorerers samvirken betinges der som følge av alment gjældende økonomiske love, likeoverfor hvilke selv statsmyndigheter staar magtesløse, i stor utstrækning resultater, der maa betegnes som økonomiske nødvendigheter. Undlater man ved en statsregulering av arbeidslønninger og andre arbeidsvilkaar at ta tilbørlig hensyn til saadanne «økonomiske nødvendigheter», vil derved kunne forvoldes stor skade. Men i saa henseende at ta de fornødne hensyn er i mange tilfælde særdeles vanskelig, for ikke at si ugjørlig. Hertil vilde utkræves et kjendskap til og en oversigt over samtlige faktorer, som her griper ind, som selv «statsorganiserte institutioner» ikke altid, ja vel ikke engang som regel vil være i besiddelse av. Paa den anden side har man fra tidligere tider en rik erfaring for, at statsmyndighetene, naar de først indlater sig paa at ville regulere priser og lønninger gjennom offentlige takster og tariffier, blir sterkt tilbøielige til at overvurdere statens evne i saa henseende og til at tro, at det hele er avgjort med at «bestemme» og «fastsætte».

Hertil kommer endvidere, at naar først staten vil indlate sig paa gjennom statsorganiserte institutioner at fastsætte løns- og andre arbeidsvilkaar for privat bedrift, saa overtar den ogsaa ansvar for, at denne fastsættelse sker med behørig hensyntagen til alle berettede interesser, der direkte eller indirekte paavirkes av denne fastsættelse. Man kan saaledes ikke indskrænke sig til blot at ta hensyn til de i fastsættelsen direkte implicerte arbeideres og arbeidsgiveres interesser og alene til produktionsforhold og konjunkturer inden vedkommende lokalitet eller inden vedkommende arbeidsbranche. Der maa nødvendigvis ogsaa tages hensyn til lønnings- og arbeidsvilkaar i andre lokaliteter og inden andre arbeidsbrancher, likesom ogsaa forbrukernes interesser kræver behørig hensyntagen. Det siger sig selv at en avveien av de hensyn, som bør tages til disse forskjellige interesser, vil være forbundet med store vanskeligheter, og selv om den sker med den størst mulige omhyggelighet, upartiskhet og samvittighetsfuldhet, vil dette dog ikke forhindre, at en og anden og som oftest flere interessegrupper vil finde sine interesser krænket.

Som følge herav vil den gjennom statsorganiserte institutioner skeende fastsættelse av lønnings- og andre arbeidsvilkaar for privat bedrift gjerne bli en kilde til stadig utilfredshet og misfornøielse. De stedfundne fastsættelser vil stadig indbyde til kritik og det saa meget mere, som det ikke kan undgaaes, at «avgjørelsen av, hvad arbeiderne bør ha, og hvad arbeidsgiverne bør avstaa av produk-

tionsutbyttet» i stor utstrækning, som paapekt i Ot. prp. nr. 23 for 1913, side 6, «maa bli væsentlig skjønsmæssig og avhængig av subjektive synsmaater». Den «sociale fred», som vil skapes gjennom en statsregulering av løns- og andre arbeidsvilkaar, vil derfor bli av en meget problematisk natur. Man vil faa en stadig ulmende utilfredshet og misfornøielse, der i tilfælde kan befryktes at ville gi sig utslag, der er av en langt betænkeligere natur end en endog meget omfattende organisert streik eller lockout. Nu er det vistnok saa, at den fastsettelse av løns- og andre arbeidsvilkaar, der sker efter forhandlinger mellem organisationerne eller fremkommer som resultat av en kamp mellem disse, ingenlunde altid er egnet til at vække tilfredshet hos alle parter, men for disse resultater vil man dog bøie sig med en viss resignation, en resignation, som derimot ingenlunde vil kunne paaregnes likeoverfor fastsettelser, der paatvinges vedkommende interessegrupper av en utenforstaaende statsorganisert institution. Saalænge fastsettelser av løns- og andre arbeidsvilkaar sker efter forhandlinger mellem organisationerne eller fremkommer som resultatet av en kamp mellem disse, vil desuten arbeidsmarkedets stilling, de forhaandenværende konjunkturer for vedkommende industribranche og vedkommende organisationers styrkeforhold danne en naturlig begrænsning for de krav, som kan reises av vedkommende interessegrupper. Krav, som under hensyntagen til de forannævnte forhold maa ansees hensigtsløse, vil ikke gjerne bli fremsat og ialfald vil der ikke bli sat noget ind paa at drive dem igjennem. I saa henseende vil saken derimot stille sig anderledes, naar fastsettelse av løns- og andre arbeidsvilkaar skal ske gjennom en utenforstaaende statsorganisert institution. Chancerne for, hvad der i tilfælde muligens vil kunne opnaaes, blir da langt mere uberegnelige og der aapner sig de videste muligheter. Man vil derfor bli fristet til i tide og utide at fremholde de mest forskjelligartede og de mest vidtgaaende krav. Heller ikke disse forhold vil tjene til at fremme «social fred», men tvertimot virke til at skape en permanent social uro.

Under disse omstændigheter kan det ikke forundre, at erfaringerne fra New-Zealand og Australien i ethvert fald viser, at et system med tvungen voldgift er meget vnnskelig at praktisere. Den ved voldgiftsraadene stedfundne statsregulering av løns- og andre arbeidsvilkaar har her efterhaanden paa den ene side maattet gaa stedse mere og mere i detaljer, mens den paa den anden side ogsaa er blit stedse mere og mere omfattende, idet det har vist sig nødvendig at la voldgiftsavgjørelserne omfatte ikke alene de i konflikterne direkte implicerte bedrifter og arbeidere, men ogsaa andre bedrifter og arbeidere inden samme eller inden beslegtede eller avhængige industribrancher og i andre lokaliteter. (Jfr. bilag 6 til departementale komites indstilling, side 5 og 6.) Det har ogsaa vist sig, at de av voldgiftsraadene foretagne fastsettelser av lønnings- og andre arbeidsvilkaar er en stadig kilde til utilfredshet og misnøie, der da ogsaa flere gange har git sig utslag i lovstridige streiker, tildels av ret betydelig omfang. (Jfr. bilag 6 til den departementale komites indstilling, side 27—29 og side 30—31.) Der klages ogsaa

ialfald fra arbeidsgivernes side over, at voldgiftsloven bare har bidraget til at skape industriel uro som følge av den lethet, hvormed der kan reises «industrielle konflikter», som saa blir at forelægge voldgiftsraadet til avgjørelse. (Jfr. bilag 6 til den departementale komites indstilling, side 31.)

Har det saaledes faldt vanskelig at praktisere et system med tvungen voldgift i de forannævnte kolonisamfund med sine forholdsvis mere enkle og mere oversigtige industrielle forhold, saa vil dette sikkerlig i langt høiere grad vise sig at være tilfældet i lande med mere utviklede og mere forskjelligartede industrielle forhold og i særlig grad i et land som vort, hvor de industrielle bedrifter i saa stor utstrækning arbeider for eksport.

I det hele tat maa det vel indrømmes, at et system med tvungen voldgift i og for sig kun frembyr meget ringe garantier i forhold til de overmaade betydelige økonomiske interesser, som berøres ved samme. Det er den av staten opnævnte formand for voldgiftsretten, der som opmand vil faa den avgjørende stemme med hensyn til, i hvilken retning avgjørelserne skal gaa. Det er denne ene mand, som under dette system faktisk kommer til at dirigere landets arbeidsforhold, en farlig magt i en enkelt mands haand. For endog kun nogenlunde at kunne fylde sin stilling, maa denne mand være i besiddelse av egenskaper, som ikke ofte findes kombinerte hos en og samme person. Men man kan ingeni lunde altid gjøre regning paa til enhver tid at faa den i saa henseende rette mand til stillingen. Selv om en person i visse retninger har de for stillingen fornødne kundskaper og evner, kan han i andre retninger savne dem. Og den mulighet er jo ikke utelukket, at man her som i andre offentlige stillinger kan faa litet skikkede, ja i det hele tat aldeles uskikkede personer. Man maa ogsaa i denne forbindelse ta i betragtning, at man vistnok maa være forberedt paa, at der alt efter de skiftende regjeringers karakter og sammensætning ved opnævnelsen ogsaa vil kunne komme til at gjøre sig skiftende politiske hensyn gjældende.

Man kan derfor vanskelig komme fra, at systemet med tvungen voldgift er overmaade risikabelt. Dette er vistnok en nødvendig følge av systemets egen natur, hvorfor der ikke vil kunne bøtes herpaa gjennom forandringer med hensyn til systemets utformning i enkeltheterne. Om man derfor, saaledes som i § 45 i lovutkastet i Ot. prp. nr. 23 for 1913 foreslaaet, f. eks. forøker antallet av «opmænd» fra 1 til 3, saa vil man vistnok herved opnaa en mere alsidig sammensætning av den avgjørende myndighet inden voldgiftsretten, men paa den anden side vil man ogsaa faa kollegialsystemets svake sider i form av ansvarets utstykning og forflygtigelse og mangel paa enhet og konsekvens i avgjørelserne. Og naar det i samme § er foreslaaet, at opnævnelsen av voldgiftsrettens medlemmer utenfor arbeidsrettens formand skal ske av høiesterets justitarius i stedet for av regjeringen, saa vil der neppe herved opnaaes at faa voldgiftsretten mere «upartisk» sammensat og skape større tillid til dens sammensætning. Der er nemlig intet til hinder for, at selv en

høiesteretsjustitiarius kan ha ensidige og sterkt utpregede socialpolitiske anskuelser og sympatier enten i den ene eller den anden retning. Det vil da vanskelig kunne undgaaes, at disse anskuelser og disse sympatier ogsaa vil komme til at gi sig utslag ved og præge hans opnævnelser. Naar alt kommer til alt, tør derfor endog en regjeringsopnævnelse fremby større garantier med hensyn til upartiskhet. Det er vistnok saa, at politiske hensyn let vil kunne spille ind, men paa den anden side handler dog regjeringen under parlamentarisk ansvar og parlamentarisk kritik. Høiesterets justitiarius er derimot en uavsættelig embedsmand, der i bevisstheten om, at han har handlet saaledes, som han ut fra sit standpunkt anser for ret og rigtig, vil kunne hæve sig over og trodse enhver kritik.

I denne forbindelse bør det da ogsaa tages i betragtning, at man hittil ikke i noget europæisk land likesaalitt som i Amerika har bragt i anvendelse tvungen voldgift i interessekonflikter mellem arbeidsgivere og arbeidere. Den saakaldte tvungne voldgift i kanton Genf omfatter i virkeligheten kun fastsættelse av deklatoriske «usancer», der alene blir at bringe i anvendelse, hvor ingen avvikende uttrykkelig overenskomst foreligger. (Jfr. bilag 5 til den departementale komites indstilling, side 182—184).

Heller ikke de offentlige «lønningsraad», som i forskjellige lande er bragt i forlag og tildels ogsaa indført, betegner i virkeligheten noget brudd mot det hittil befulgte system med hensyn til fastsættelse av lønnings- og andre arbeidsvilkaaar for privat bedrift, da deres virksomhet paa en enkelt undtagelse nær er indskrænket alene til de saakaldte «utsvedningsindustrier». Denne lovgivning har derfor, som i Ot. prp. nr. 29 for 1912 side 5 paapekt, utelukkende karakter av en social *beskyttelseslovgivning*, hvis øiemed alene er at raade bot paa de inden de nævnte industrier paa grund av særlige omstændigheter herskende abnorme arbeidsforhold. Denne lovgivning har ingenlunde til hensigt for de paagjældende industrier at etablere en permanent statsregulering av lønnings- og andre arbeidsvilkaaar. Dens øiemed er tvertimot at overflødiggjøre sig selv gjennom tilveiebringelse av mere normale forhold i de paagjældende arbeidsbrancher, saaledes at disse kan stilles paa like fot med andre arbeidsbrancher ogsaa med hensyn til selvstendig varetagelse av sine interesser. Derimot vil lovgivningen om tvungen voldgift i interessekonflikter netop i særlig grad faa anvendelse paa de arbeidsbrancher, inden hvilke arbeiderne mindst av alt tiltrænger nogen særlig og ekstra samfundsbeskyttelse, og hvor de tvertimot anser sig fuldt habile til selv at vareta sine interesser og derfor, som erfaring viser, ogsaa meget bestemt fraber sig en lovgivning om tvungen voldgift. Det kan derfor ikke indsees at være korrekt, naar Justisdepartementet i den forannævnte proposition uttaler, at den anførte beskyttelseslovgivning «møtes med lover om tvungen voldgift i anerkjendelse av statens ret til gjennom statsorganiserte institutioner at fastsette lønningssetserne for privat bedrift.» Av den nævnte beskyttelseslovgivning kan man i virkeligheten med like saa liten berettigelse utlede en saadan anerkjendelse, som man av lovgivningen om umyndig-

gjørelse og værgemaal for personer, der paa grund av særlige omstændigheter ansees at mangle evne til at drage omsorg for sig selv og sit gods, kan utlede en anerkjendelse av statens ret til i almindelighet og uanseet, om saadanne særlige omstændigheter foreligger, at anordne umyndiggjørelse og værgemaal.

En ordning med tvungen voldgift i interessekonflikter er hittil kun gjennomført i New-Zealand, Vest Australien og New-South-Wales samt for det australske forbunds vedkommende med hensyn til arbeidstvister, som strækker sig ut over en enkelt stats omraade. Som paapekt i den departementale komites indstilling (side 73) og i Ot. prp. nr. 23 for 1913 (side 6) er imidlertid forholdene i disse fjernt og forholdsvis isolert beliggende nybyggersamfund i mange henseender særegne og egenartede. Det maa ogsaa bemekes, at dette system kun for New-Zealands vedkommende har været praktisert i et forholdsvis noget længere tidsrum. Princippet om tvungen voldgift er desuten her kun gjennomført med visse begrænsninger, idet loven direkte kun omfatter *registrerte* fagforeninger, saaledes at det altsaa ialfald til en vis grad avhænger av arbeiderne selv hvorvidt loven skal finde anvendelse paa dem. Man har saaledes ikke hat anledning til i nogen videre utstrækning at høste erfaringer med hensyn til virkningerne av et system med tvungen voldgift i interessekonflikter mellem arbeidsgivere og arbeidere og disse erfaringer gjælder hovedsagelig kun den forannævnte begrænsede gjennomførelse av den tvungne voldgifts system. Som nævnt i Ot. prp. nr. 23 for 1913 side 6 er der ogsaa delte meninger om, hvorledes loven om tvungen voldgift har virket i New-Zealand og Australien. I saa henseende foreligger der fra de forskjellige hold ret motstridende beretninger, men det synes dog ialfald av de foreliggende beretninger at fremgaa, at ordningen med tvungen voldgift hverken av arbeidsgivere eller arbeidere i almindelighet omfattes med nogen egentlig begeistring, og der har baade fra arbeidsgivernes og — navnlig i de senere aar — fra arbeidernes side hævet sig adskillige røster mot loven.

Det kan saaledes ikke indsees andet end, at det vilde være forbundet med overmaade store baade principielle og praktiske betænkeligheter hos os at ville gaa over til et system med tvungen voldgift. Det maa vistnok medgives, at streiker og lockouter i og for sig er et samfundsonde, som det kan være i samfundets interesse at faa reducert til det mindst mulige. Men man maa vogte sig for herimot at anvende midler, der, selv om de vilde være fuldt effektive i henseende til at forebygge streiker og lockouter, dog i andre henseender maa befryktes at ville ha samfundsskadelige følger, som vilde endog mere end opveie de uheldige følger av streiker og lockouter. Man bør selvfølgelig ikke av bare iver for at befri samfundet for et mindre onde, resikere at paaføre det et større.

Men hertil kommer, at al sund fornuft taler for, at man, før man gaar til en saadan yderlighet som at indføre et system med tvungen voldgift i interessekonflikter, dog ialfald først bør ha gjort et forsøk med lempeligere og mindre yderliggaaende midler. Selv om man ikke netop herved skulde kunne opnaa helt og fuldstændig

at forhindre streiker og lockouter, hvad forøvrig erfaringerne fra New-Zealand og Australien viser faktisk ikke heller opnaaes ved et system med tvungen voldgift, saa vilde der dog ialfald være utsigt til, at man herved i en større eller endog i en væsentligere utstrækning vilde kunde opnaa at indskrænke anvendelsen av disse kampmidler. Fra vort eget land har vi erfaring for, at der endog alene ved privat mægling i saa henseende har kunnet opnaaes bemærkelsesværdige resultater. Det skulde da falde naturligere og synes i enhver henseende at ville være mere hensigtsmæssig og klogt ialfald først at forsøke lempeligere midler og se, hvad dermed kan opnaaes, førend man gaar til noget saa vidtgaende som at indføre tvungen voldgift. Naar man endvidere tar i betragtning, at der hittil ikke i vort land gennem lovgivning er truffet nogen foranstaltning med hensyn til streiker og lockouter saavel som med hensyn til arbeidstvister i det hele tat, ja at der ikke engang saaledes som i Danmark og Sverige har været anordnet en eller anden form for offentlig frivillig mægling, saa maa det vistnok ogsaa erkjendes, at det vilde være et ganske voldsomt brudd med det bestaaende og tilvante nu — med en gang og ganske uformidlet — at gaa over til det stik motsatte system. Saaledes at gaa fra den ene yderlighed til den anden virker i regelen ikke heldig og bør helst undgaaes.

B. De foran anførte principielle og praktiske betæneligheder med hensyn til tvungen voldgift i interessekonflikter i almindelighet gjør sig ogsaa gjældende med hensyn til den tvungne voldgift i den form, hvori den er foreslaat i § 45 i lovutkastet i ot. prp. nr. 23 for 1913, ja denne her foreslaede, i høi grad ufuldkomne form for tvungen voldgift indbyr endog ialfald i visse henseender i endnu høiere grad til kritik end et helt og konsekvent gennemført system med tvungen voldgift.

Det er klart, at der vil kunne opstaa endog meget betragtelige misforhold mellem de ved en voldgiftsavgjørelse stedfundne fastsættelser paa den ene side og løns- og arbeidsvilkaar i de brancher eller lokaliteter som ikke omfattes av voldgiftsavgjørelserne paa den anden side. Saaledes kan der f. eks., efter at der ved voldgiftsavgjørelse efter § 45 er foretat fastsættelse av løns- og andre arbeidsvilkaar inden visse arbeidsbrancher, kort tid efter i andre arbeidsbrancher opstaa konflikter, som dog ikke befindes at være av den art og betydning, at de foranlediger anvendelse av tvungen voldgift i henhold til § 45. Resultatet av disse konflikter og de ved dem i tilfælde foraarsakede streiker og lockouter kan da meget vel tænkes at stille sig saaledes, at arbeiderne enten opnaar væsentlig gunstigere eller væsentlig ugunstigere løns- og andre arbeidsvilkaar end av voldgiftsretten for de andre arbeidsbrancher fastsat. De herved opstaaede misforhold mellem løns- og andre arbeidsvilkaar i de forskjellige brancher vil være en kilde til stadig og begrundet misnøie og utilfredshet.

Den væsentligste indvending mot den av regjeringen foreslaede form for tvungen voldgift er imidlertid, at arbeidskonflikter og de med dem forbundne streiker og lockouter maa kunne befrygtes netop

som følge herav at ville bli baade hyppigere og mere omfattende, end ellers vilde ha været tilfældet. Ifølge § 45 nr. 1 skal nemlig anvendelsen av tvungen voldgift være betinget av, at en konflikt paa grund av sin art eller sit omfang utsætter betydelige samfundsinteresser for fare. Men hvorvidt dette skal være tilfældet vil i en ganske væsentlig grad, for ikke at si utelukkende, avhænge av organisationerne selv. Disse vil nemlig altid f. eks. ved at sætte igang eller true med at sætte igang sympatistreik eller sympatilockout kunne utvide en i og for sig mindre omfattende konflikt til at bli av en art eller faa et omfang, der kan tænkes «at utsætte betydelige samfundsinteresser for fare,» saaledes at betingelserne for en voldgiftsavgjørelse i henhold til § 45 vil kunne foreligge. Og fristelsen til at gripe hertil vil kunne bli ganske stor, naar en organisation paa grund av konjunkturernes stilling eller andre omstændigheter mener at maatte befrygte et for den ugunstig utfald av en konflikt, om den skulde løses alene ved organisatoriske midler, men derimot mener at ha gunstigere chancer i tilfælde av en voldgiftsavgjørelse.

Endelig kan ogsaa bemerkes det uheldige ved, at det skal avhænge av en ifølge sakens natur nødvendigvis ret vilkaarlig bestemmelse av konge og storting, hvorvidt tvunden voldgift skal komme til anvendelse. Dette vil være saa meget mere uheldig, som parterne, som foran paapekt, kan ha forskjellige interesser med hensyn til hvorvidt voldgift skal finde sted eller ikke. Særlig uheldig maa det ansees at være, at ogsaa stortingets samtykke skal indhentes. Dette vil nemlig for det første kunne medføre, at det til en vis grad vil avhænge av, hvorvidt stortinget er samlet eller ikke om tvungen voldgift skal bringes i anvendelse eller ikke. Det siger sig nemlig selv at man kun nødvendigvis skriker til indkaldelse av et overordentlig storting for at faa truffet bestemmelse om, hvorvidt tvungen voldgift skal bringes i anvendelse, hvorfor det vanskelig vil kunne undgaaes, at man blir mere tilbøielig til at gripe til en saadan foranstaltning, naar stortinget er samlet end ellers. Men dette vil igjen medføre, at det ialfald til en viss grad vil avhænge av, paa hvilken tid av aaret en konflikt finder sted, om den skal bli gjenstand for tvungen voldgift eller ikke. I denne forbindelse finder man ogsaa at burde henlede opmerksomheten paa, hvorvidt det egentlig kan ansees ønskelig at bebyrde vor før allerede med arbeidsstof ret overlæssede nationalforsamling med avgjørelser av den heromhandlede art, der nødvendigvis maa medføre, at en betydelig del av stortingets tid vil bli optat med mange og lange, men forøvrig vistnok meget litet frugtbringende streik og lockoutedebatter. Selv om den av regjeringen foreslaaede tvungne voldgift i ot. prp. nr. 23 for 1913 (side 9) ikke er forutsat bragt i anvendelse «uten under ganske ekstraordinære forhold» vil dette dog selvfølgelig ikke hindre, at der baade i tide og utide vil bli reist motioner og stillet interpellationer med videre med hensyn til spørmaal av den heromhandlede art.

Formanden, advokat *Nørregaard*, finder for sit vedkommende at burde uttale, at han for nærværende, før nogen lovgivning paa det foreliggende omraade har været prøvet, og under begge de nærmest interesserte parter: arbeidernes og arbejdsgivernes bestemte og samstemmige motstand, finder det utilraadelig at lovfæste nogen ordning med tvungen voldgift.

Det fremgaar vistnok av motiverne til den kgl. proposition, at man bare har tænkt den tvungne voldgift anvendt i rene undtagelses-tilfælder. Men trods det store apparat som skal til for at paaby voldgift, kan det ikke fornægtes at *muligheten* av et saadant paabud uundgaaelig vil øve sin indflydelse paa virkningen av enhver streik og lockout. Virkningen av en organisert arbeidsstans beror nemlig i høi grad derpaa at begge parter er sig bevisst at det staar i deres motstanders magt at styrke dens effektivitet ved en utvidelse. Den uhindrede adgang til saadan utvidelse virker til begge sider som en altid levende opfordring til at søke en mindelig ordning istand-bragt. Stænges denne adgang vil faktisk brodden tages av *enhver* arbeidsstans som vaaben i lønnings- og arbeidskampen. Begge parter vil være sig bevisst at til det ytterste vil motparten ikke længere kunne bringe det. Og den part som skjønner at han paa grund av omstændighetene vil ligge under i kampen, vil i de foreslaaede bestemmelser om tvungen voldgift faa et middel til at slaa sin mot-stander vaabenet av haanden. Det vil altid staa i hans magt at utvide arbeidsstansen i saadan grad, at statsmagterne blir *nødt* til at gripe ind med sit paabud om tvungen voldgift.

En saadan svækkelse av parternes hittil lovlige kampmidler er under de nuværende forhold ikke tilraadelig.

Idet komiteen saaledes er enstemmig om at fraraade den tvungne voldgift, findes der heller ikke at være nogen opfordring til at organisere nogen voldgiftsdomstol til bruk ved frivillig voldgift. Erfaring viser at saadan voldgift kun i enkelte faa tilfælder har været bragt i anvendelse til løsning av interessekonflikter, og da kun i sterkt begrænset omfang, og netop fordi man har hat en mand med specielt kjendskap til konflikten, hvis dom begge parter har hat tillid til. Oprettelsen av en fast offentlig domstol til av-givelse av voldgift i saadanne tvister i almindelighet antages ikke at ville lede til en hyppigere anvendelse av denne form for løsning av interessekonflikter.

Utkast til lov om arbeidstvister.

1ste kapitel.

Indledning.

§ 1.

Betydning av uttryk som loven bruker.

Denne lov forstaar ved:

1. *Arbeider* — enhver som mot vederlag utfører arbeide av hvilkensomhelst art for:

a. privat arbeidsgiver.

b. stat eller kommune, saafremt han arbeider paa akkord eller med en opsigelsesfrist av 14 dager eller derunder og saafremt han ikke maa regnes for offentlig tjenestemand.

2. *Arbeidsgiver* — enhver som sysselsætter en eller flere arbeidere.

3. *Fagforening* — enhver sammenslutning enten av mindst 25 arbeidere eller arbeideres foreninger, som tilsammen har mindst 25 medlemmer, naar sammenslutningen har et valgt styre og det formaal at vareta arbeidernes faglige og økonomiske interesser overfor deres arbeidsgivere.

4. *Arbeidsgiverforening* — enhver sammenslutning av arbeidsgivere eller arbeidsgiveres foreninger, naar den har et valgt styre og det formaal at vareta arbeidsgivernes interesser overfor deres arbeidere.

5. *Arbeidsnedleggelse* (streik) — en hel eller delvis arbeidsstans som arbeidere i fællesskap eller i forstaaelse med hverandre iverksætter for at tvinge frem en løsning av en tvist mellem en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening.

6. *Arbeidsstængning* (lockout) — en hel eller delvis arbeidsstans som en arbeidsgiver iverksætter for at tvinge frem en løsning av en tvist mellom ham og en fagforening eller mellom en fagforening og en arbeidsgiverforening, uten hensyn til om andre arbeidere tages ind istedetfor de utestængte.

7. *Arbeidsopsigelse* — arbeideres opsigelse av sine arbeidsplasser eller arbeidsgiveres opsigelse av arbeidere i hensigt at iverksette arbeidsnedleggelse eller arbeidsstængning.

8. *Tarifavtale* — en avtale mellom en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening om arbeids- og lønningsvilkaar eller andre arbeidsforhold.

§ 2.

Anmeldelse av fagforeninger og arbeidsgiverforeninger.

1. Enhver fagforening og arbeidsgiverforening skal meldes skriftlig til det regjeringsdepartement, som kongen bestemmer, inden en maaned efterat denne lov er traadt i kraft, eller efterat foreningen er stiftet.

2. Meldingen skal underskrives av 2 styremedlemmer og indeholde oplysning om:

- a. foreningens fulde navn,
- b. styremedlemmernes fulde navn og stilling,
- c. stedet hvor foreningen har sit sæte og styrets adresse.

Med meldingen skal følge:

- d. et eksemplar av foreningens vedtægter,
- e. utskrift av møteboken for det foreningsmøte som har valgt styret,
- f. opgave over medlemstallet eller over de underavdelinger, som er knyttet til foreningen og disses medlemstal.

Bilagene skal være bekræftet av mindst 2 styremedlemmer.

3. Sker forandring i det som er meldt efter nr. 2 a, b eller c eller i vedtægterne, skal melding med de nødvendige bilag efter reglerne under nr. 2 sendes til departementet senest en maaned efter forandringen.

Opgave over foreningens og dens underavdelingers medlemstal ved hvert aars utgang skal avgives senest ved utgangen av paafølgende februar maaned.

4. Naar flere foreninger er sammensluttet i en hovedorganisation, behøver melding bare at ske for denne. Hovedorganisationen pligter, paa anmodning av departementet eller riksmæglingsmanden, at meddele de under nr. 2 og 3 anførte oplysninger for enhver av sine underavdelinger.

§ 3.

Tarifavtaler.

1. Tarifavtaler skal oprettes skriftlig og indeholde bestemmelser om utløpstid og opsigelsesfrist. Senest 2 uker efterat avtalen er undertegnet skal en bekræftet avskrift sendes til riksmæglingsmanden.

2. Hvis en arbeidsavtale mellem en arbeider og en arbeidsgiver som begge er bundet av en tarifavtale indeholder nogen bestemmelse som strider mot tarifavtalen, er denne bestemmelse ugyldig.

3. Et medlem eller underavdeling av en forening blir ikke, ved at utmeldes eller utstøtes, fri for sine forpligtelser efter de tarifavtaler som gjælder for foreningen ved uttrædelsen.

§ 4.

Ansvar for foreningsmedlemmers brudd paa tarifavtale.

Har medlemmer av en fagforening eller arbeidsgiverforening brutt en tarifavtale, hefter foreningen, naar den selv har skyld i bruddet eller i fortsættelsen av det tarifstridige forhold.

§ 5.

Erstatning for brudd paa tarifavtale.

Ved fastsættelsen av erstatning for brudd paa tarifavtale, skal retten ikke bare ta hensyn til skadens størrelse, men ogsaa til den

utviste skyld og til mislig forhold fra den skadelidendes side. Under særlig formildende omstændigheter kan erstatningen falde helt bort.

§ 6.

Om arbeidstvister.

1. En tvist mellem en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening om en tarifavtales gyldighet, forstaaelse eller bestaaen eller om krav som grunder sig paa en tarifavtale maa ikke søkes løst ved arbeidsnedleggelse eller arbeidstængning.

2. En tvist mellem en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening om ordningen av arbeids- eller lønningsvilkaar eller andre arbeidsforhold som ikke omfattes av en tarifavtale kan først søkes løst ved arbeidsnedleggelse eller arbeidstængning efterat, bestemmelserne i §§ 28 og 29 er efterkommet. Gjælder tvisten opprettelse av en tarifavtale, som skal avløse en tidligere tarifavtale, maa desuten gyldighetstiden for denne være utløpet.

3. Saalænge utsættelse i henhold til § 29 er paabudt, skal, hvis parterne ikke enes om noget andet, de arbeids- og lønningsvilkaar som gjaldt ved tvistens utbrudd staa ved magt.

2det kapitel.

Arbeidsretten.

§ 7.

Arbeidsrettens sæte og domsmyndighet.

Der opprettes en arbeidsret med sæte i rikets hovedstad til at behandle de tvister som § 6 nr. 1 nævner.

Saadanne tvister kan ikke bringes ind for nogen anden domstol. Men det staaer parterne frit for i tarifavtaler eller paa anden maate at vedta privat voldgift.

§ 8.

Søksmaal i anledning av en tarifavtale.

Er en tarifavtale sluttet av en fagforening eller en arbeidsgiverforening, kan de enkelte medlemmers rettigheter eller pligter efter tarifavtalen bare gjøres gjældende gjennom søksmaal som reises av eller mot foreningen paa vedkommendes vegne.

Hvis en part vil nedlægge paastand mot særskilt nævnte medlemmer av en forening, skal disse særskilt stevnes.

§ 9.

Krav som utspringer av arbeidsavtaler.

Under sak om en tarifavtale kan ogsaa inndrages krav som utspringer av en arbeidsavtale, hvis kravet vil faa sin umiddelbare avgjørelse ved dommen i hovedsaken.

Har arbeidsretten i sin domsslutning fastslaaet en viss forstaaelse av en tariffavtale, gjælder denne forstaaelse ogsaa for enhver arbeidsavtale som er bygget paa tariffavtalen.

§ 10.

Arbeidsrettens medlemmer.

1. Arbeidsretten skal bestaa av en formand og fire andre medlemmer.

2. Arbeidsrettens formand, dens øvrige medlemmer og to varamænd for hvert av disse opnævnes av kongen for tre aar. To medlemmer med deres varamænd opnævnes efter indstilling fra Arbeidernes faglige landsorganisation og to medlemmer med deres varamænd efter indstilling fra Norsk arbeidsgiverforening.

Hver indstilling skal omfatte det dobbelte antal. De som indstilles maa ha erklært sig villig til at overta hvervet.

3. Medlemmer av arbeidsretten maa være norske statsborgere, ha fylt 30 aar, være vederheftige og ikke fradømt stemmeret i offentlige anliggender og adgang til at opnaa offentlig tjeneste. Arbeidsrettens faste medlemmer maa ikke være medlem av en fagforenings eller arbeidsgiverforenings styre, og de maa ikke være fast ansat i en saadan forenings tjeneste.

Formanden skal desuten opfylde de betingelser som er foreskrevet for høiesteretsdommere.

§ 11.

Forandring av indstillingsretten.

Skulde nogen av de organisationer som efter § 10 har indstillingsret ikke lenger repræsentere den overveiende del av de organiserte arbeidere, kan kongen overføre indstillingsretten til andre organisationer eller paalægge de tjenestgjørende retsmedlemmer at bli staaende indtil videre. Før saadan beslutning fattes, skal uttalelse indhentes fra de to organisationer.

§ 12.

Opnævnelse av nyt medlem.

Hvis et retsmedlem eller en varamand dør eller blir fritat for sit hverv eller ikke lenger fylder de krav som § 10 nr. 3 stiller, skal nyt medlem eller ny varamand opnævnes for den tid som er igjen.

Gjælder det et medlem eller en varamand som er opnævnt efter indstilling overensstemmende med § 10 nr. 2 eller § 11, skal der gives vedkommende organisation adgang til at avgi ny indstilling.

§ 13.

Ugildhet.

1. Et medlem av arbeidsretten er ugild i de samme tilfælder som en dommer i almindelige borgerlige saker. Naar andre særlige

omstændigheter foreligger som er skikket til at svække tilliden til et medlems uildethet, skal han likeledes vike sæte. Spørsmal herom kan reises baade av ham selv og av parterne.

2. Retten avgjør ved kjendelse, om nogen skal vike sæte som ugild.

§ 14.

Stedfortræder for en dommer som er ugild eller har forfald.

Hvis formanden er ugild eller har forfald, opnævner kongen stedfortræder.

Hvis et andet medlem av retten er ugild eller har forfald, skal formanden tilkalde en av varamændene for dette medlem, i den rækkefølge opnævnelsen viser.

§ 15.

Retten forhandlingsdygtighet.

Retten er ikke forhandlings- eller beslutningsdygtig uten at alle medlemmer er tilstede.

Hvis et medlem av retten under forhandlingerne faar forfald, som maa antages at ville vare længer end en uke, opnævnes stedfortræder efter § 14.

De retsmedlemmer som har begyndt paa en sak skal føre den til ende, selvom deres tjenestetid løper ut under behandlingen av saken.

§ 16.

Dommered.

Ingen maa gjøre tjeneste som medlem av arbeidsretten, før han har avlagt skriftlig ed paa, at han samvittighetsfuldt vil opfylde sine pligter.

Eden sendes vedkommende regjeringsdepartement. Kongen fastsætter hvordan den skal lyde.

§ 17.

Parternes repræsentanter.

Parterne kan møte selv og ved fuldmægtig.

Flere end 3 personer kan ikke møte for nogen part. Parternes repræsentanter maa være fuldmyndige, og fast bosat i riket. Fuldmagten maa være uindskrænket.

§ 18.

Forberedelsen av saken.

1. Saken bringes ind for arbeidsretten ved en skriftlig stevning som sendes til rettens formand. En bekræftet avskrift vedlægges.

Stevningen skal indeholde:

- a. begge parter fulde navn og adresse,
- b. en fremstilling av saken og de krav som saksøkeren vil reise,
- c. opgave over de bevis som saksøkeren agter at føre, hvordan han tænker at skaffe dem tilveie, og det han agter at godgjøre ved dem,
- d. opgave over de bevis som saksøkeren ønsker fremskaffet av motparten eller ved rettens hjelp.
- e. forslag med hensyn til tid og sted for behandlingen av saken. Er der mangler ved stevningen, skal formanden snarest mulig gjøre saksøkeren opmerksom paa dem og forklare hvordan de bør rettes.

2. Med stevningen skal sendes utskrift av de forhandlinger som er ført mellem parterne om tvisten, eller bevis for at saadanne forhandlinger er ført eller søkt fra saksøkerens side.

Mangler saadant bevis, skal formanden gjøre saksøkeren opmerksom herpaa og meddele ham at retten ikke kan behandle saken, medmindre forhandlinger er ført eller forgjøves søkt av saksøkeren.

3. Naar stevningen er i orden og formanden finder det godtgjort, at forhandlinger om tvisten har været ført av parterne eller forgjøves har været søkt av saksøkeren, sender han uten ophold avskriften av stevningen til saksøkte. Samtidig anmoder han saksøkte om at gi skriftlig tilsvaret inden en viss tid og i dette fremsætte sine bemerkninger til stevningen, nævne de krav som fra hans side vil bli reist og gi bevisopgaver svarende til dem som er nævnt under nr. 1 c og d. Med tilsvaret skal følge en bekræftet avskrift.

4. Saasnart formanden har mottat saksøktes tilsvaret, eller saasnart fristen for dette er utløpet, fastsætter han tid og sted for behandlingen av saken i retten. Retsmøtet skal holdes snarest mulig. Det kan holdes ogsaa utenfor rettens faste sæte.

5. Formanden varsler de øvrige medlemmer av retten. Likesaa varsler han varamand, hvis der kan ventes fremsat en ugildhetsindsigelse som han tror kan bli godkjendt av retten.

6. Formanden utfærdiger indkaldelse til parterne og lar den forkynde med en varselsfrist som ikke maa være under 48 timer, heri ikke medregnet den nødvendige reisetid. Har saksøkte git tilsvaret, skal formanden sende avskriften til saksøkeren.

7. Formanden indkalder de vidner, sakkyndige eller andre personer som han finder bør avhøres. De som indkaldes har krav paa aftensvarsel utenom den nødvendige reisetid. Til forberedelse av bevisførselen har formanden forøvrig samme myndighet som retten efter § 19.

§ 19.

Saksbehandlingen.

1. Formanden leder forhandlingerne.
2. Saken behandles og beviserne føres paa den maate som retten finder høvelig. Hovedforhandlingen skal være mundtlig, med-

mindre begge parter samtykker i skriftlig behandling, og retten finder den ubetænkelig.

3. Retten skal sørge for at saken blir fuldt oplyst.

4. Retten kan indhente forklaringer av parter, sakkyndige og enhver anden hvis prov kan være av betydning for saken.

5. Retten kan kræve fremlagt dokumenter, forretningsbøker og andre bevisligheter som en part eller nogen som pligter at vidne i saken har raadighet over. Den kan paalægge en part eller et vidne at undersøke regnskapsbøker eller andre bevisligheter og at gjøre optegnelser derom og ta dem med sig.

6. Retten kan foreta syn og granskning enten selv eller ved et eller flere av sine medlemmer eller ved opnævnte sakkyndige. Herunder kan ogsaa redskaper kræves brukt, maskiner sat i gang og arbeidsmaater paavist.

7. Retten kan kræve bevis optat ved enhver av de almindelige underretter. Bevisoptagelsen skal fremmes hurtigst mulig, om nødvendig ved ekstraret. Dommerne skal av eget tiltak sørge for at fremme forretningen. Vidner gives aftensvarsel. Parterne indkaldes bare, naar det er krævet i retsanmodningen.

§ 20.

Parternes uteblivelse.

Hvis nogen av parterne uteblir, og det er oplyst eller sandsynlig at han har gyldig forfald, skal saken utsættes.

Er det ikke oplyst eller sandsynlig, at han har gyldig forfald, og den anden part møter, kan han kræve saken fremmet. Saken skal isaafald saavidt gjørlig behandles som om den uteblevne part hadde været tilstede. Hvis begge parter uteblir, og det ikke er oplyst eller sandsynlig at nogen av dem har gyldig forfald, skal saken hæves.

§ 21.

Møtepligt for vidner og parter.

1. Enhver pligter efter indkaldelse fra rettens formand at møte som vidne for arbeidsretten, naar han bor eller opholder sig indenfor en saadan avstand fra retsstedet, at han for at naa dette ikke behøver at reise over 600 km. med jernbane eller 300 km. med dampskib eller 100 km. paa anden maate eller en tilsvarende veilængde dels paa den ene og dels paa den anden maate.

Er det magtpaaliggende at et vidne møter, kan formanden av eget tiltak eller efter anmodning fra en av parterne utvide møtepligten.

2. Enhver som er tilstede paa retsstedet eller i nærheten av det kan retten paalægge at fremstille sig uten ophold for at avgi vidnesbyrd. Møtende vidner kan den paalægge at komme igjen senere.

3. Vidner som formanden har indkaldt kan kræve godtgjørelse av statskassen efter straffeproseslovens regler for vidner i lagmands-

retssaker. Vidner som parterne fremstiller kan retten tilstaa saadan godtgjørelse, naar avhørelsen har været av betydning for saken.

4. Om parternes pligt til at møte personlig efter særskilt paa- læg gjælder samme regler som for vidner efter nr. 1 og 2.

§ 22.

Sakkyndige.

Enhver som efter reglerne i § 21 pligter at vidne i saken, er efter opnævnelse av retten eller formanden pligtig til at gjøre tje- neste som sakkyndig.

Opnævnte sakkyndige har krav paa godtgjørelse for sit arbeide efter reglerne i straffeproseslovens § 81 og samme krav paa skyss- og kostpenger som sakkyndige i straffesaker. Deres tilkommende utredes av statskassen. Sakkyndige som ikke er opnævnt kan retten efter omstændighetene tilstaa saadan godtgjørelse.

§ 23.

Forhandlingernes offentlighet.

Forhandlingerne føres for aapne dører, hvis ikke retten beslutter at utelukke offentligheten. Dørene bør lukkes, naar forhandlingerne kommer ind paa forretnings- eller foreningshemmeligheter eller andet som ikke uvedkommende bør faa kundskap om.

De deler av fremlagte bøker som ikke vedkommer saken kan retten forsegle.

Enhver som har været tilstede under forhandlinger for lukkede dører pligter at bevare taushet om det som er forhandlet, hvis ikke retten tillater offentliggjørelse.

§ 24.

Retsbok.

I retsboken føres ind tid og sted for retsmøtet, navnene paa dommere, retsskriver, parter og deres repræsentanter, vidner og sak- kyndige.

Fremlagte dokumenter nævnes og forhandlingernes gang gjen- gives i korthet. Paastande og indsigelser føres ind fuldstændig eller vedlægges. Likesaa føres ind alle rettens avgjørelser og forlik som sluttes mellem parterne.

Retten kan beslutte at forhandlingerne skal optages med hurtig- skrift.

§ 25.

Rettens avgjørelser.

1. Rettens avgjørelser træffes med stemmeflerhet.

Dom skal avsiges snarest mulig efterat saksbehandlingen er slut. Gaar der mere end tre dager før dom blir avsagt, skal grunden nævnes i dommen.

2. Skrivfeil, regnefeil, uteladelser og andre aapenbare feil kan formanden rette av eget tiltak. Om rettelsen skal han uten ophold underrette parterne gjennom anbefalt brev.

Er nogen av parterne misfornøid med rettelsen, kan han kræve saken forelagt for den samlede ret. Begjæringen maa rettes til formanden senest en uke efter at meddelelse om rettelsen er mottat. Formanden skal uten ophold forelægge saken for retten.

3. Er dommen ufuldstændig eller uklar, kan den rettes av den samlede ret efter begjæring av en av parterne og efter at den anden part er hørt. Begjæringen maa være kommet til formanden senest to uker efter at dommen er avsagt.

4. Procesledende kjendelser og andre beslutninger kan retten omgjøre, hvis ingen erhvervet ret er til hinder for det.

§ 26.

Anke og kjæremaal.

1. Kjendelse hvorved en sak blir avvist eller tat under behandling kan ankes ind for høiesteret og anken skal foretages ved varslets utløp uten hensyn til sessionerne. Kjendelsen hvorved en sak er tat under behandling kan paaankes før dom er faldt, men uten opsættende virkning.

Ankefristen er en maaned fra den dag kjendelsen blev avsagt.

2. Den som ikke er part kan paakjære en kjendelse som paa-lægger ham at avgi forklaring, ed eller forsikring, fremlægge dokumenter eller fremvise, forelægge eller gi adgang til andre ting eller gjøre tjeneste som sakkyndig, eller som ilægger ham straf- eller omkostningsansvar. Parterne kan paakjære kjendelser som ilægger dem selv straf og omkostningsansvar efter §§ 39 og 41.

Kjæremaalet maa erklæres straks, hvis vedkommende er tilstede i retten, men ellers senest 3 dager efterat han har faat meddelelse om avgjørelsen. Saafremt nogen har optraadt som motpart eller kan betragtes som motpart, bør han underrettes om kjæremaalet. Kjæremaalet har opsættende virkning for den kjærende.

Formanden sender uten ophold kjæremaalserklæringen med de nødvendige dokumenter og utskrifter til høiesterets kjæremaalsutvalg. Retten, den kjærende og andre som kjæremaalet har betydning for kan gi skriftlig uttalelse om saken. Paaberopes kjendsgjæringer som ikke tidligere er nævnt, skal uttalelsen altid sendes gjennom retten.

3. Arbeidsrettens domme og andre kjendelser end de som nævnes under nr. 1 og 2 er endelige og kan fuldbyrdes efter reglerne for høiesteretsdomme.

3die kapitel.

Mægling.

§ 27.

Riksmæglingsmand og mæglingsmænd.

Kongen utnævner en riksmæglingsmand med kontor i rikets hovedstad, og forøvrig mæglingsmænd paa de steder i riket som han

bestemmer, efterat uttalelse om stederne er indhentet fra Arbeidernes faglige landsorganisation og Norsk arbeidsgiverforening eller i tilfælde de organisationer han bestemmer efter § 11.

Riksmæglingsmanden og mæglingsmændene opnævnes for tre aar. De maa opfylde betingelserne i § 10 nr. 3 første avsnit.

§ 28.

Meddelelser til riksmæglingsmanden.

Hvis der i anledning av en saadan tvist som § 6 nr. 2 nævner finder arbeidsopsigelse sted, skal meddelelse derom og om opsigelsesfristens længde straks sendes i anbefalt brev eller telegram til riksmæglingsmanden.

Meddelelsen skal tillike indeholde oplysning om hvorvidt forhandling mellem parterne paagaar eller om forhandlingerne er avbrutt. Paagaar forhandlinger, skal meddelelse om deres senere avbrytelse paa samme maate sendes riksmæglingsmanden av den som har sendt den første meddelelse.

Meddelelserne sendes av den fagforening, arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening som har foretat opsigelsen. Er denne tilknyttet Arbeidernes faglige landsorganisation eller Norsk arbeidsgiverforening, sendes meddelelserne gjennom disse organisationers styrer.

Av meddelelserne sendes samtidig en gjenpart til motparten.

§ 29.

Regler om arbeidsstands.

1. Arbeidsnedleggelse eller arbeidsstængning kan først iverksettes naar opsigelsesfristen er utløpet og ikke i noget tilfælde før fire virkedager er forløpet fra meddelelsen om at forhandlingerne er avbrutt er sendt rigsmæglingsmanden.

2. Efter at riksmæglingsmanden har mottat meddelelse om at forhandlingerne er avbrutt, kan han, hvis han antar at en arbeidsstans, enten paa grund av bedriftens art eller paa grund av sit omfang, vil kunne utsætte betydelige samfundsinteresser for fare, paaby en utsættelse av arbeidsstansen indtil mægling efter dette kapitel har fundet sted og er sluttet.

Paabudet rettes av riksmæglingsmanden til den fagforening, arbeidsgiver, arbeidsgiverforening eller hovedorganisation som han har mottat meddelelse om arbeidsopsigelsen fra og meddeles samtidig til motparten.

Paabudet maa, for at være bindende, være sendt inden utløpet av to døgn efterat riksmæglingsmanden har mottat meddelelse om at forhandlingerne er avbrutt.

§ 30,

Naar mægling skal eller kan finde sted.

1. Naar riksmæglingsmanden i henhold til § 29 har paabutt utsættelse av en arbeidsstans, skal han uopholdelig enten selv mægle i tvisten eller paalægge en mæglingssmand straks at skride til mægling.

2. Ogsaa ellers kan riksmæglingsmanden, naar han har faaet meddelelse om at forhandlingerne er avbrutt, enten selv mægle i i tvisten eller paalægge en mæglingsmand at gjøre dette.

3. Mæglingsmændene kan ikke skride til mægling uten efter paalæg eller med samtykke av riksmæglingsmanden. De skal altid, efter avsluttet mægling, sende riksmæglingsmanden en **indberetning** om mæglingen.

§ 31.

Ugildhet.

Reglerne om ugildhet i § 13 gjælder ogsaa for riksmæglingsmanden og mæglingsmændene.

Anser riksmæglingsmanden sig for ugild, melder han det uopt holdelig til vedkommende regjeringsdepartement. Er departementen enig i at han ikke bør behandle tvisten, overdrar det behandlingen til en mæglingsmand eller til en, som det opnævner for anledningen. Paabud om utsættelse av arbeidsstans efter § 29 kan i dette tilfælde utstedes av den som behandlingen overdrages til.

Anser en mæglingsmand sig for ugild eller har han forfald, skal han uopholdelig melde dette til riksmæglingsmanden, som enten selv kan overta mæglingen eller overdra den til en anden mæglingsmand eller begjære en mæglingsmand for anledningen opnævnt av departementet.

§ 32.

Parternes repræsentanter.

Reglerne i § 17 om parternes repræsentanter gjælder ogsaa under mægling. Men praktiserende advokater og sakførere maa ikke brukes som fuldmægtige.

§ 33.

Mæglingens utførelse.

1. Mæglingen indledes ved, at mægleren med kortest mulig frist berammer et møte til behandling av tvisten og indkalder parterne til dette paa den maate, han finder høvelig.

2. Mægleren indhenter paa den maate og i de former han selv vælger, hurtig og omhyggelig alle nødvendige opplysninger til utredning av tvisten, og søker efter evne at opnaa enighet mellem parterne om et rimelig forlik.

Selv om en eller begge parter uteblir, kan han indhente opplysninger.

Til fremme av sine undersøkelser har han saadan myndighet som § 19 nævner. Men han kan ikke kræve ed av vidner og sakkyndige. Reglerne i §§ 21 og 22 gjælder ogsaa ved mægling.

Mæglingsmøterne skal holdes for lukkede dører.

3. Kommer forlik istand, skal tariffavtale i overensstemmelse dermed opprettes under medvirkning av mægleren og undertegnes av parterne eller deres repræsentanter.

4. Møtebok føres efter reglerne i § 24.

§ 34.

Mæglingens slutning.

Hvis paabud om utsættelse av arbeidsstans er nedlagt efter § 29 p. 2, kan hver av parterne kræve mæglingen sluttet, naar der er gaat 10 døgn efter paabudets nedlæggelse og forlik endda ikke er kommet istand. Senest 4 døgn efterat saadant krav er fremsat skal mæglingen slutes.

§ 35.

Senere vedtagelse av mæglernes forslag.

Hvis mægleren har fremsat et forslag til tvistens løsning, og nogen av parterne vil godkjende det efterat mæglingen er sluttet, kan erklæring derom sendes til mægleren. Denne sender en avskrift av erklæringen til den anden part. Godkjender ogsaa denne forslaget, berammer mægleren et møte mellem parterne til oprettelse av tariffavtale.

§ 36.

Gjenoptagelse.

Om mæglingen er sluttet, kan parterne i fællesskap kræve den gjenoptat av riksmæglingssmanden eller den mæglingssmand de ønsker

Den mæglingssmand som har mæglet kan av eget tiltak søke mæglingen gjenoptat uten samtykke fra riksmæglingssmanden.

Er der gaat en maaned efterat mæglingen blev sluttet, uten at tvisten endda er løst eller bragt ind til ny mægling, skal den som har mæglet i tvisten opfordre parterne til nye forhandlinger.

§ 37.

Kjæremaal.

Saadanne kjendelser som § 26 nr. 2 nævner kan paakjæres efter de regler som der er git.

4de kapitel.

Straffebestemmelser.

§ 38.

Arbeidsstans.

§ 39.

Fornærmelig adfærd m. v.

1. Den som under et møte for arbeidsretten fornærmer retten eller nogen som møter for den, eller forstyrrer møtet, krænker rettens værdighet eller ikke lyder paabud fra retten eller formanden, kan utvises og ved kjendelse under saken ilægges bøter.

Den som skriver noget usømmelig eller fornærmelig i et søksmaalsskrift kan likeledes ved kjendelse under saken ilægges bøter.

2. Bestemmelserne under nr. 1 gjælder ogsaa under saksbehandling for mæglingsmyndigheten.

3. Om nogen straffes efter denne paragraf, kan han dog følges paa vanlig maate for gjerningen. Men bøterne kommer i betragtning ved strafutmaalingen.

§ 40.

Brudd paa taushetspligt.

Den som bryter sin taushetspligt efter § 23 jfr. § 33 nr. 2 straffes med bøter.

§ 41.

Uteblivelse m. v.

1. Hvis et vidne eller nogen som ellers har faat særlig paalæg om at møte personlig uteblir uten gyldig forfald eller ikke i tide har meldt forfald eller uten lov forlater møtet før det er slut, kan han ved kjendelse under saken ilægges bøter og paalægges helt eller delvis at erstatte de omkostninger som han har voldt.

Uteblir han efter ny indkaldelse eller opfordring til at møte, kan han endda en gang ilægges bøter og omkostningsansvar.

Like med uteblivelse uten gyldig forfald regnes det at en sakkyndig uten gyldig grund negter at overta sit hverv eller forsømmer sin pligt, og at nogen maa avvises fordi han møter beruset.

2. Negter nogen uten gyldig grund at forklare sig eller avlægge ed eller forsikring, kan han ved kjendelse under saken ilægges bøter og paalægges helt eller delvis at erstatte de omkostninger som er voldt ved negtelsen. Han kan ikke ilægges saadan straf og saadant omkostningsansvar mere end to ganger i samme sak.

3. Hvis nogen ikke efterkommer paalæg om at fremlægge et dokument eller fremvise, forelægge eller gi adgang til en ting eller at efterse og gjøre utdrag av et dokument eller lignende, regnes det like med at han negter at forklare sig.

§ 42.

Ansvar for kjæremaul.

For aapenbart grundløst kjæremaal kan høiesterets kjæremaalsutvalg ilægge bøter og omkostningsansvar.

5te kapitel.

Slutningsbestemmelser.

§ 43.

Saksomkostninger.

1. Der betales ikke for behandling av en sak ved arbeidsretten eller mæglingsmyndighetene eller for bevisoptagelse til bruk for en saadan sak.

Men arbeidsretten kan ved kjendelse paalægge en av parterne eller begge at godtgjøre statskassen helt eller delvis dens utgifter ved behandlingen for denne ret.

2. Omkostningerne ved en sak for arbeidsretten kan den ene part faa sig tilkjendt hos den anden efter reglerne for saksomkostninger i almindelige borgerlige saker. Derimot skal hver part i mangel av anden avtale selv bære sine omkostninger ved mægling.

§ 44.

Lønninger m. v.

1. Lønninger og honorarer til medlemmerne av arbeidsretten, riksmæglingsmanden og mæglingsmændene utredes av statskassen. Utgifterne til kontorhold, lokaler og skriverhjælp under møterne utredes likeledes av statskassen.

2. Arbeidsrettens faste medlemmer skal ha fast aarlig løn, varamændene honorar for den enkelte sak. Riksmæglingsmanden skal ha fast aarlig løn, mæglingsmændene et honorar for hver enkelt sak.

3. Under reiser har medlemmer av arbeidsretten, riksmæglingsmanden og mæglingsmændene krav paa skyss- og kostpenger efter lov av 10. juli 1894. Kostpengene skal være som bestemt for første klasse i lovens § 17.

4. Kongen gir de nødvendige bestemmelser om utførelsen av retsskriverforretningerne ved arbeidsretten og mæglingsmøterne.

§ 45.

Lovens ikrafttræden.

Denne lov træder i kraft fra den tid kongen bestemmer. Bli'r loven ikke sat ikraft fra begyndelsen av et kalenderaar, regnes de tidsrum som er fastsat i § 10 nr. 2 og § 27 fra begyndelsen av det følgende kalenderaar.

Specielle motiver.

Med hensyn til de enkelte bestemmelser i komiteens utkast skal man tillate sig at bemerke:

Til § 1, p. 1.

Komiteens medlemmer *Aamodt*, *Hansen* og *Lian* foreslaar at punkt 1 skal lyde saaledes:

1. *Arbeider* — enhver som mot vederlag utfører arbeide av hvilkenksomhelst art for andre.

De forannævnte komitedlemmer kan ikke slutte sig til hvad der er fastsat i den kgl. propositions punkt 1 b, at de offentlige arbeidere, som har længere opsigelsesfrist end 14 dage skal være und-

tat fra bestemmelserne i nærværende lov, idet begrundelsen herfor har været, «at de som gaar ind i saadan offentlig tjeneste maa være sig bevisst, at nogen streikeret for dem vil staten ikke anerkjende.» Forøvrig henvises til, hvad der herom er anført i den departementale komites indstilling side 62—64 og i Arbeidernes faglige landsorganisations skrivelse til stortinget av 1. juli 1912 (tillæg til dok. nr. 57/1912). I overensstemmelse med hvad der er anført finder forannævnte komitedlemmer det urigtig at stille endel av de offentlige arbeidere i en anden stilling til de i nærværende lovutkast omhandlede forhold end de private arbeidere, likesom propositionens bestemmelser vil bevirke, at de offentlige arbeidere vil bli opdelt i 2 grupper, hvilket er litet betryggende.

Til § 1, p. 5 og 6.

Da der i denne lov bare er git bestemmelser om arbeidsstans som har til hensigt at tvinge frem en løsning av tvist mellem en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening, findes definitionen av hvad der i *denne lov* forstaaes ved arbeidsnedleggelse og arbeidsstængning bare at burde omfatte arbeidsstans *av denne art*. Herved undgaaes den misforstaaelse, som lettelig fremkaldes ved definitionen i den kgl. proposition, at ikke enkelte arbeidere i fællesskap eller i forstaaelse med hverandre uhindret av denne lov skulde kunne nedlægge arbeidet for at søke fremtvinget bedre lønsvilkaar, saalænge der endnu ikke foreligger en tvist mellem en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening om lønsspørsmålet.

Heiberg, Myhre og *Krefting* foretrækker dog den kgl. propositions redaktion, da denne gir en efter deres mening i sig selv fuldt rigtig definition av begreperne streik og lockout, og de frygter for at lovens redaktion kan gi anledning til en for snever forstaaelse av disse begreper i deres almindelighet.

Til § 1, p. 7.

Definitionen av «arbeidsopsigelse» er indtat av hensyn til bestemmelsen i § 28.

Til § 2.

Komiteen har bibeholdt bestemmelserne i den kgl. proposition angaaende anmeldelse av fagforeninger og arbeidsgiverforeninger, men man har som et nyt punkt 4 tilføiet, at naar flere foreninger er sammensluttet i en hovedorganisation behøver meldingen bare at ske for denne. Forandringen er foretat av hensyn til det vidtløftige arbeide som vilde foraarsakes ved at meldingen skulde foretages av hver enkelt fagforening. Ved utgangen av 1912 stod 921 fagforeninger tilsluttet Arbeidernes faglige landsorganisation, og dette antal er nu steget til over 1000. Hvis hver enkelt av disse foreninger skal melde alt det som er nævnt i paragrafen, vil det bli saa vidtløftig, at det vanskelig kan opfyldes. Meldingen skal bl. a. indeholde op-

lysning om styremedlemmer, vedtægter etc., likesom enhver forandring heri skal meldes. Antallet av styremedlemmer i fagforeningerne er nu over 7000, de skifter ofte og til forskjellige tider eftersom lovene bestemmer, og ogsaa paa grund av vakance, frareise fra stedet m. v. En saa vidtløftig fremgangsmaate kan heller ikke ansees nødvendig. Det maa være tilstrækkelig, naar flere foreninger staar sammensluttet i en hovedorganisation (forbund), at meldingen da omfatter denne, saaledes at vedkommende hovedorganisations navn, adresse, styre, vedtægter, antal avdelinger, antal medlemmer etc. indsendes. De foran nævnte 921 foreninger er sammensluttet i 25 forbund, og meldingen vil saaledes ved komiteens forslag betydelig forenkles. Selvfølgelig maa vedkommende hovedorganisation ha pligt paa sig til at meddele departementet og riksmæglingsmanden nødvendige oplysninger om hver enkelt av sine underavdelinger, likesom enkeltstaaende foreninger maa ha samme meldepligt som en hovedorganisation. Komiteen tror at en saadan ordning maa være fuldt tilfredsstillende for det offentlige paa samme tid som den er enkel og praktisk for organisationerne.

Til § 3, p. 1.

Komiteen finder det uheldig, som sket ved bestemmelsen i den kgl. proposition § 3 nr. 2, at fastslaa nogen almindelig norm for en tarifavtales varighet. Bestemmelse herom for den enkelte tarif bør indeholdes som et nødvendig led i denne.

Bestemmelsen i propositionens § 3 nr. 2, 2det punktum, findes overflødig, idet en tilsvarende bestemmelse findes i alle tarifer.

Til § 4.

Vedkommende § 4 vil *Heiberg, Myhre* og *Krefting* ha bemærket:

Forsaavidt angaar spørsmålet om ansvar for foreningsmedlemmers brudd paa avtale var der i § 4 i lovutkastet i Ot. prp. nr. 29 for 1912 foreslaat følgende bestemmelse:

«For brudd paa tarifavtale, som er voldt av de enkelte medlemmer av en fagforening eller arbeidsgiverforening, hefter foreningen, naar den selv har fremkaldt bruddet, eller naar den trods opfordring ikke bruker de midler, som staar til dens raadighet, mot de tarifbrytende medlemmer.»

§ 4 i lovutkastet i socialkomiteens indstilling (Indst. O. XXI for 1912) var overensstemmende hermed, alene med den forandring, at der til tydeliggjørelse efter ordene «trods opfordring» var indskutt «fra den anden part». Likelydende hermed var ogsaa § 4 i lovutkastet i Ot. prp. nr. 11 for 1913.

Denne bestemmelse er derimot i § 4 i lovutkastet i Ot. prp. nr. 23 for 1913 git følgende ordlyd:

«Har medlemmer av en fagforening eller arbeidsgiverforening brutt en tarifavtale, hefter foreningen, naar den selv har skyld i bruddet eller i fortsættelsen av det tarifstridige forhold.»

Som det vil sees er i denne § utelatt den i de tidligere forslag indeholdte bestemmelse om, at foreningen ogsaa skal hefte, naar den trods opfordring ikke bruker de midler, som staar til dens raadighet mot de tarifbrytende medlemmer. Paa den anden side er vistnok samtidig bestemmelsen i de tidligere forslag om, at foreningen skal hefte, «naar den selv har fremkaldt bruddet», omredigert derhen, at foreningen skal hefte, naar den selv «har skyld i bruddet eller i fortsættelsen av det tarifstridige forhold.» Av hvad der er anført paa side 12 i nævnte proposition, fremgaar imidlertid, at man ved denne omredaktion og det benyttede nye uttryk, «skyld i bruddet eller i fortsættelsen av det tarifstridige forhold» istedenfor det tidligere benyttede uttryk «fremkaldt bruddet,» dog paa ingen maate har tilsigtet endog kun tildels at erstatte den uteladte tidligere slutningsbestemmelse. Hensigten har kun været, uttales det, at gi begyndelsen av § 4 en «enklere avfatning.»

Man skal i den anledning bemerke, at man paa ingen maate kan være enig i den saaledes skedde utelattelse av den i de tidligere forslag indeholdte bestemmelse om, at foreningen ogsaa skal hefte, naar den ikke bruker de midler, som staar til dens raadighet, mot de tarifbrytende medlemmer. Dette vil nemlig føre til, at vedkommende organisationer for at undgaa erstatningsansvar paa det nærmeste kan indskrænke sig til at forholde sig rent passive. Har de ikke selv likefrem fremkaldt eller støttet tarifbruddet, og har de desuten været saa forsigtige, at de til vedkommende medlemmer har avgit erklæring om, at de ikke godkjender deres tarifstridige forhold, saa har de dermed heller ingen «skyld» i tarifbruddet eller i fortsættelsen av det tarifstridige forhold. Det er imidlertid klart, at dette ikke bør være tilstrækkelig til at undgaa erstatningsansvar. Det maa ogsaa kræves, at vedkommende organisationer for at undgaa erstatningsansvar skal optræde aktivt og ved de organisationsmæssige midler, som staar til deres raadighet, søke at hindre tarifbruddet eller fortsættelsen av det tarifstridige forhold.

Det ligger nemlig i forholdets natur, at vedkommende organisationer, som har avsluttet en tarifavtale, dermed ogsaa har paatat sig at dra omsorg for sammes overholdelse, saaledes at man bør kunne gaa ut fra, at de ikke alene ikke selv vil «fremkalde» eller være «skyld» i tarifbrudd, men at de ogsaa efter evne med de midler, som staar til raadighet, vil søke at hindre, at de enkelte medlemmer gjør sig skyldig i brudd paa tarifavtale eller fortsætter hermed. Man maa kunne gjøre regning paa, at vedkommende organisationer i tilfælde ikke bare indskrænker sig til en platonisk avstandtagen fra, men at de ogsaa aktivt og positivt griper ind og ved organisationsmæssige midler som staar til raadighet, tilholder vedkommende medlemmer at holde sig tarifavtalens bestemmelser etterrettelig. Organisationerne har med andre ord i disse forhold en særlig agtsomhetspligt, der medfører, at de ikke blot blir ansvarlige for sine positive skadegjørende handlinger i form av likefrem fremkaldelse eller støtte av de enkelte medlemmers kontraktsbrudd, men at de ogsaa ifølge de stiltiende forutsætninger for tarifavtalerne maa være ansvarlige

for sin undlatelse av at handle naar de ikke efter evne har søkt at hindre tariffbruddet eller fortsættelsen av det tariffstridige forhold. Dette mener man følger allerede av de almindelige retsregler med hensyn til skadeerstatningspligt i kontraktsmæssige forhold (jfr. bilag 3 til den departementale komites indstilling side 13—14).

Ved den i Ot. prp. nr. 23 for 1913 foreslaaede bestemmelse vil der altsaa bli gjort en likefrem og meget væsentlig innskrænkning i den ansvarspligt, som allerede efter den nugjældende ret maa antages at paahvile organisationerne med hensyn til de av dem avsluttede tariffavtaler. Til at foreta en saadan innskrænkning er der imidlertid saa langt fra nogen opfordring, at man tvertimot mener at selv om den i forannævnte henseende mere vidtgaende ansvarlighet for organisationerne ikke allerede fremgik av almindelige retsregler, saa burde en i saa henseende utvidet ansvarlighet iethvertfald positivt lovfæstes. Det er nemlig av den allerstørste betydning for tariffavtalernes effektivitet, at deres overholdelse av de enkelte medlemmer betrygges gjennom en saadan videregaaende ansvarlighet, medførende pligt ogsaa til positiv innskriden fra vedkommende organisations side for at hindre tariffbrudd eller fortsættelse av det tariffstridige forhold fra de enkelte medlemmers side.

Denne pligt for organisationerne til at bruke de midler, som staar til deres raadighet mot deres tariffbrytende medlemmer bør ikke, saaledes som i de oprindelige forslag fastsat, først indtræde «efter opfordring» fra den anden part. Til en saadan innskrænkning kan der ikke indsees at være nogen grund, og den vil ogsaa kunne medføre uheldige praktiske følger. Det kan saaledes f. eks. tænkes, at en organisation har faat nys om, at en del av dens medlemmer har besluttet et tariffbrud, som dog endnu ikke har fundet sted. Det er da klart, at man ved straks og paa forhaand og i tide positivt at gripe ind vil ha lettere for at hindre det planlagte tariffbruds iverksættelse, end om man venter, indtil der allerede i saa henseende foreligger et «fait accompli». Bestemmelsen om, at pligten til positiv indgripen først indtræder efter opfordring fra den anden part, vil altsaa i saadanne tilfælde kunne medføre, at man undlater at benytte det til forhindring av tariffbrud mest beleilige tidspunkt. Det kan nemlig meget vel tænkes, ja, vil vel endog som regel være tilfældet, at den anden part først vil være istand til at fremsætte en saadan opfordring, naar tariffbruddet allerede er iverksat, ja det synes endog at fremgaa av de foreslaaede bestemmers ordlyd, at den først da ogsaa skulde være berettiget til med virkning for motparten at fremkomme med en saadan opfordring.

I henhold til det foran anførte foreslaar man derfor, at § 4 i det her foreliggende forslag gives følgende avfatning, der som det vil sees ogsaa er i overensstemmelse med den avfatning, som man har foreslaat i § 38:

«Har medlemmer av en fagforening eller arbeidsgiverforening brutt en tariffavtale, hefter foreningen, naar den selv har skyld i bruddet eller i fortsættelsen av det tariffstridige forhold, eller naar den ikke bruker de midler, som staar til dens raadighet, overfor

vedkommende medlemmer for at forhindre det tariffstridige forhold eller sammes fortsættelse.»

Til § 10.

Bestemmelsen i propositionens § 10 p. 2, tredje led, har man trodd at kunne sløife som overflødig. Desuten finder man ingen betryggelse i, at arbeidsraadet skulde ha indstillingsret, om organisationerne ikke benyttet sin ret. Ogsaa paa andre steder (saaledes i propositionens § 11) har man sløifet bestemmelserne om arbeidsraadet, da dette efter den nu gjældende lovgivning ikke utøver saadan virksomhet, at dets indstilling i de her omhandlede spørsmaal kan antages at ville ha synderlig betydning.

Til § 17.

Til parternes repræsentanter under forhandlingerne for arbeidsretten antages der ikke at burde stilles andre fordringer end at de er fuldmyndige og fast bosat i riket. Flere styremedlemmer i fagforeninger er utlændinger — uten norsk borgerret — og bør ikke av den grund utelukkes fra at repræsentere fagforeningen i en tvist hvor denne er part.

Til § 19 p. 2.

Hovedforhandlingen for arbeidsretten antages altid at burde være mundtlig, medmindre begge parter gir avkald herpaa, og retten selv finder at kunne avgjøre saken paa betryggende maate paa grundlag av de skriftlige dokumenter.

Til § 19 p. 4.

Bestemmelserne om ret for vidner til at negte at svare paa spørsmaal antages det upaakrævet at indta i denne lov, naar arbeidsretten ikke skal fungere som straffedomstol.

Til § 27.

En eller flere mæglingsemænd vil efter denne bestemmelse ogsaa kunne opnævnes i hovedstaden til utførelse av mægling i mindre konflikter eller konflikter som riksmæglingsemanden paa grund av mægling i andre tvister ikke selv kan overta.

Til § 28.

Opsigelsesfristen er i de fleste bedrifter 14 dager, og riksmæglingsemanden vil saaledes i regelen faa god tid til at overveie, om et paabud om utsættelse av arbeidsstansen er paakrævet. Selv hvor opsigelsesfristen er kortere, eller hvor ingen opsigelsesfrist er avtalt, maa riksmæglingsemanden, med sit kjendskap til arbeidsforholdene, lettelig kunne træffe sin avgjørelse i løpet av to døgn, efterat han har faat meddelelse om forhandlingernes avbrytelse (utkastets § 29 p. 2 tredje led). Dertil kommer, at riksmæglingsemanden ved enhver

utvidelse av arbeidsstansen faar meddelelse herom og en ny frist til at paalægge utsættelse av utvidet arbeidsstans.

Til § 29.

Naar arbeidsstans efter denne bestemmelse aldrig maa iverksettes før 4 virkedager, efterat meddelelse om forhandlingernes avbrytelse er sendt riksmæglingsmanden, skjønt denne er forpligtet til i tilfælde at paaby utsættelse av arbeidsstans inden 2 døgn efter meddelelsens mottagelse, er det, fordi det ved mange bedrifter er nødvendig at ha nogen tid til stansning av virksomheten, efterat det er paa det rene, at arbeidet vil bli stanset.

Til § 30 p. 2 og 3.

Da det altid vil være en skjønssak om en indgripen fra den offentlige mæglingsmyndighet kan antages at ville befordre en utjevning av tvisten, bør avgjørelsen herav overlates til riksmæglingsmanden, som har den bedste oversigt over arbeidsforholdene, og ikke til de stedlige mæglingsmænd, der vil kunne gripe ind under omstændigheter, hvor saadan indgripen vil kunne gjøre mere skade end gagn. Dog forutsættes det, at mæglingsmændene ogsaa selv følger konflikterne i deres distrikt og i tilfælde gjør henvendelse til riksmæglingsmanden om at foranstalte mægling.

Har en mæglingsmand først faat sig overdraget mæglingen i en sak, antages denne at burde overlates helt til hans selvstændige virksomhet, og han bør ogsaa, om mæglingen blir resultatløs, selvstændig og av eget tiltak kunne gjenopta den. (§ 30, andet led.)

Til § 31.

Lovregler for tilfælde av forfald og mægling i anden sak antages overflødig under dette utkasts mere elastiske ordning med riksmæglingmand og mæglingsmænd.

Til § 32.

Komiteen antar, at kun *praktiserende* advokater og sakførere bør være utelukket fra at møte som repræsentanter for parterne. Man finder ingen grund til, at ikke-praktiserende sakførere eller advokater, som maatte være ansat i organisationerne, ikke skulde kunne møte for sin forening under mægling.

Praktiserende sakførere og advokater antages derimot at burde være ubetinget utelukket fra at møte som fuldmægtiger under mæglingen.

Til § 33.

Mæglingsmøterne antages efter sit øiemed altid at burde holdes for lukkede dører.

Til § 34.

Komiteen anser det av vigtighet, at mæglingen paaskyndes mest mulig, og antar, at en samlet tid av 14 dager fra paabudets

nedlæggelse maa være tilstrækkelig til at bringe paa det rene, om noget forlik gennem mæglerens virksomhet kan ventes opnaadd. Fristen bør regnes fra paabudets nedlæggelse, da dette vil bidra til at fremskynde det første mæglingsmøte.

Bestemmelsen i den kgl. proposition § 36 om, at mæglingsmanden kan forlænge fristen, hvis en part ved uteblivelse eller paa anden maate har forhalet saken, findes i sig selv urimelig, da jo derved den part, som har interesse av at forhale mæglingen, netop vil kunne opnaa sin hensigt ved sit utilbørlige forhold, og følgerne av dette vil ramme den uskyldige motpart.

Til § 38.

Angaaende straf for arbeidsstans er der dissens inden komiteen. Kun er der enighet om at bestemmelserne i den kgl. propositions § 47 nr. 2 og 3 under enhver omstændighet bør utgaa, og at ikke arbeidsgivere som sysselsætter mindre end 10 arbeidere bør sættes i en særstilling som foreslaat i den kgl. propositions § 47, nr. 1 a.

Forøvrig bemerker *Heiberg, Myhre* og *Krefting*:

Forsaavidt angaar spørsmålet om *straffebestemmelser for ulovlig arbeidsstans*, skal man bemerke, at der av den departementale komites flertal i saa henseende var foreslaat følgende bestemmelse i komiteens lovutkast § 7, nr. 2:

«Den, som i strid med foranstaaende bestemmelser iverksætter eller deltar i arbeidsnedlæggelse eller arbeidsavstængning, straffes med bøter, som for arbeidsgiveres vedkommende i gjentagelsestilfælde kan utgjøre indtil 50 000 kroner. Med bøter straffes derhos medlemmer av fagforeningsstyrer, som medvirker til eller understøtter en strafbar arbeidsnedlæggelse eller arbeidsavstængning ved forstrækning eller utbetaling av fagforeningers eller arbeidsgiverforeningers midler, eller som ikke efter evne har søkt at hindre en saadan arbeidsnedlæggelse eller arbeidsavstængning.»

Den saaledes foreslaaede bestemmelse er med forskjellige redaktionsforandringer gjentat saavel i Ot.prp. nr. 29 for 1912, socialkomiteens indstilling (indst. O. XXI for 1912) og i Ot.prp. nr. 23 for 1913. I § 46 i lovutkastet i Ot.prp. nr. 29 for 1912 var bestemmelsen git følgende form:

«1. Den, som i strid med § 8 iverksætter eller deltar i arbeidsnedlæggelse eller arbeidsstængning, straffes med bøter. Disse kan for arbeidsgiver i gjentagelsestilfælde gaa til 50 000 kroner.

2. Et medlem av en fagforenings eller arbeidsgiverforenings styre, som medvirker til en ulovlig arbeidsstans ved at utbetale foreningsmidler, indsamle eller utdele bidrag eller paa anden maate, straffes med bøter.»

I § 46 i socialkomiteens lovutkast var bestemmelsen git følgende form:

«1. Den, som i strid med § 8 anstifter, iverksætter eller deltar i arbeidsnedlæggelse eller arbeidsstængning, straffes med bøter. Disse kan for arbeidsgiver i gjentagelsestilfælde gaa til kr. 50 000.

2. Et medlem av en fagforenings eller arbeidsgiverforenings styre, som nedvirker til ulovlig arbeidsstans ved at utbetale foreningsmidler, straffes med bøter.»

Endelig var bestemmelsen i § 46 i lovutkastet i Ot.prp. nr. 11 for 1913 git følgende lydelse:

«1. Den, som i strid med § 8 foretar arbeidsstængning eller deltar i arbeidsnedlæggelse, straffes med bøter. Disse kan for arbeidsgivere i gjentakelsestilfælde gaa til 50 000 kroner.

2. Et medlem av en fagforenings eller arbeidsgiverforenings myndigheter straffes med bøter, hvis han medvirker til arbeidsstans i strid med § 8 enten ved at delta i beslutning om arbeidsstans eller ved at utbetale foreningsmidler eller ved at indsamle eller utdele bidrag.»

«Fælles for alle disse forslag er det, at med hensyn til strafansvar for ulovlig arbeidsstans er baade arbeidere og arbeidsgivere stillet paa like linje, idet bøtestraf i alle tilfælde skulde komme til anvendelse. Denne straf skulde bringes i anvendelse overensstemmende med straffelovens almindelige regler i §§ 27 og 28, saaledes at bøterne i tilfælde skulde være gjenstand for avsoning. Det almindelige maksimum for bøtestrafen efter straffelovens § 27 var dog for arbeidsgivere i gjentakelsestilfælde foreslaaet forhøiet til 50 000 kroner. Det var endvidere forutsætningen, at straffesaker i henhold til de foreslaaede straffebestemmelser skulde forfølges paa vanlig maate gjennom paatalemyndigheten og de ordinære straffedomstole.

I motsætning hertil indeholder § 47 i lovutkastet i Ot.prp. nr. 23 for 1913 betydelige avvikelser fra de forannævnte tidligere forslag.

Som det vil sees, blir der efter denne bestemmelse i det hele tat ikke tale om straf for de enkelte arbeidere, som gjør sig skyldig i ulovlig arbeidsstans. Ogsaa arbeidsgivere, som sysselsætter et mindre antal end 10 arbeidere, skal straffrit kunne gjøre sig skyldig i den heromhandlede lovovertrædelse, lovovertrædelsens ellers almindelige følge, straf, skal, forsaavidt de heromhandlede lovovertrædelser angaar, alene være forbeholdt arbeidsgivere, som sysselsætter over 10 arbeidere, eller de som handler paa saadanne arbeidsgiveres vegne. Dog er maksimum for bøterne foreslaaet nedsat fra 50 000 til 25 000 kroner.

Men dernæst er at merke, at ifølge den kgl. proposition skal bøterne igrunnen ikke opfattes som nogen «straf», men alene som en slags «konventionalbøter» eller «tvangsmulκτη». I overensstemmelse hermed er det da ogsaa foreslaaet, at de idømte bøter ikke skal være gjenstand for avsoning, og at der i dommen kan bestemmes, at bøterne helt eller delvis skal tilfalde den krænkede part, likesom at bøterne skal idømmes av arbeidsretten istedenfor av de almindelige straffedomstole.

Man skal bemerke, at man er aldeles uenig i de saaledes foreslaaede avvikelser fra de straffebestemmelser med hensyn til ulovlig arbeidsstans, hvorom baade den departementale komite, Justisdepartementet og stortingets socialkomite tidligere i det væsentlige har været enige. Man kan saaledes ikke indse, hvorfor man her mere

end i andre tilfælde skal undlate at sikre og garantere overholdelsen av de foreslaaede lovbud gjennem tilføielsen av straffeklausuler mot *samtliche*, der gjør sig skyldig i overtrædelse av samme. Vilde man her foreta nogen begrænsning, saa fik denne ialfald ske paa den maate, at straffeklausulerne indskrænkedes til kun at omfatte medlemmer av organisationernes styrer og deres tjenestemænd, saaledes at baade de enkelte arbeidere og de enkelte arbeidsgivere helt holdtes utenfor. Det kan nemlig ikke indsees andet end at være stridende endog mot de mest elementære retfærdighetsbegreper, at mens de større arbeidsgivere skal rammes av lovens straffebud, skal derimot de mindre arbeidsgivere og samtliche arbeidere være undtat. Der har været tider, da de «store» i samfundet har været stillet i et begunstiget og privilegert undtagelsesforhold med hensyn til den i almindelighet gjældende lov og ret. Det har hittil været anset som en av vor tidsalders store fremskridt, at det efterhaanden er lykkedes at fastslaa princippet om alles *likhet for loven*. Dette hittil fundamentale princip i vor lovgivning og retspleie foreslaaes altsaa nu brutt gjennem etableringen av et — vistnok indtil videre kun begrænset — straffefrihetsprivilegium for arbeidere og mindre arbeidsgivere. Til forsvar eller endog kun til undskyldning kan det i saa henseende selvfølgelig ikke tjene, at privilegeringen nu skal ske til fordel for de «små» eller de «mindre» i samfundet, saaledes at man altsaa nu i saa henseende skal gaa i den stik motsatte retning av, hvad i tidligere tider har været tilfældet. Man har her utvilsomt slaat ind paa en farlig vei og det maa befryktes, at en vedtagelse av regjeringens forslag i saa henseende vil kunne føre til overmaade betænkelige konsekvenser.

Men bortset fra det forannævnte tungt veiende principielle hensyn taler ogsaa rent praktiske hensyn mot den av regjeringen foreslaaede straffefrihet for arbeidere og mindre arbeidsgivere. Da det ligger i sakens natur, at et skadeerstatningskrav mot arbeidere og mindre arbeidsgivere i anledning av ulovlig arbeidsstans for de førstes vedkommende vistnok som almindelig regel og for de sidstes vedkommende ialfald i adskillig utstrækning ikke vil kunne gjøres effektivt, er det klart, at en strafferetslig garanti netop her er i særlig grad paakrævet, mens en saadan derimot bedre vilde kunne undværes med hensyn til de større arbeidsgivere, der som oftest maa kunne formodes at ville være fuldt solvente endog likeoverfor ret betydelige erstatningskrav. Hertil kommer, at det ogsaa for vedkommende organisationer maa være av den største betydning, at straffebestemmelserne ogsaa omfatter arbeidere og de mindre arbeidsgivere. Det vil nemlig i en betydelig grad maatte falde lettere for organisationerne at haandhæve disciplin, naar der likeoverfor medlemmer, som i strid med organisationens vilje paa egen haand vil iverksætte ulovlig arbeidsstans, kan henvises til, at man derved vil gjøre sig skyldig i en direkte lovstridig handling, som vil medføre strafferetslig ansvar for vedkommende personlig.

I Ot. prp. nr. 23 for 1913, side 18, er det vistnok i denne forbindelse anført, at nødvendigheten av en saadan straffebestemmelse

ikke synes at være saa stor overfor arbeiderne, da disse vanskelig vil kunne fortsætte arbejdsstansen, naar fagforeningerne ikke støtter dem med streikebidrag og berøver dem den moralske støtte under streiken ved at opfordre til arbejds fortsættelse eller gjenoptagelse. Man skal hertil kun bemærke, at man jo allerede har adskillig erfaring for, at fagforeningsmedlemmer ikke ved unddragelse av streikebidrag og moralsk støtte fra vedkommende organisation altid lar sig avholde fra paa egen haand at iverksætte arbejdsstans endog i strid med indgaat avtale. Selv om en saadan streik paa grund av manglende understøttelse fra vedkommende organisation ikke vil kunne fortsættes saa længe, som ellers vilde ha været tilfældet, saa har man dog ogsaa adskillig erfaring for, at den kan vare tilstrækkelig længe til at forvolde stor og uforholdsmæssig skade. De anførte omstændigheter gjør derfor paa ingen maate en strafferetslig garanti overflødig.

Skal en saadan strafferetslig garanti være nogenlunde effektiv, siger det sig selv, at de bøter, som idømmes, bør være at opfatte som virkelig «straf» og ikke blot som etslags «konventionalbøter» eller «tvangsmulfter». De bør derfor under enhver omstændighet være gjenstand for avsoning. De bør ogsaa idømmes av de almindelige straffedomstole. Alene ved en straffeforfølgning gjennem paatalemyndigheten og de ordinære straffedomstole vil nemlig straffen faa den behørige «infamerende» karakter.

Naar det i ot. prp. nr. 23 for 1913 (side 18) er anført, at overfor medlemmer av fagforeninger vilde et saadant enkeltansvar, med straf for hver arbeider, som deltar i en ulovlig arbejdsstans, bli ugjennemførlig i praksis og saaledes ikke svare til sin hensigt, idet en straffeforfølgning mot flere hundrede eller tusen arbeidere neppe allikevel vilde bli iverksat, saa kan man paa ingen maate være enig heri. Man maa jo ikke glemme, at disse saavel som andre straffebestemmelser nærmest har til øiemed at gjøre sig selv overflødige, idet den markering og understreken av det lovstridige ved de paa gjældende handlinger, som straffetruselen indeholder, i almindelighet i og for sig vil være tilstrækkelig til at avholde folk fra at komme i konflikt med loven. I almindelighet har da ogsaa, hvor et lovbuds overholdelse er garantert ved tilstrækkelig effektive straffeklausuler, lovydighet været det regelmæssige og lovovertrædelse kun noget undtagelsesvis forekommende. Det kan da heller ikke indsees, hvorfor man netop med hensyn til ulovlig arbejdsstans skal forutsætte gjenstridighet mot lovens bud som det regelmæssige og gaa ut fra, at lovovertrædelser *en masse* vil bli den sedvanlige. Da organisationerne jo i almindelighet maa kunne forutsættes at ville optræde fuldt loyalt og efter evne at ville søke at forhindre lovbrud fra de enkelte medlemmers side, skulde man tvertimot kunne formode, at straffebestemmelser mot de enkelte arbeidsgivere og arbeidere kun rent undtagelsesvis vil kunne bli bragt i anvendelse.

Men selv om det virkelig forholdt sig saa, at man her i større utstrækning maatte være forberedt paa masseovertrædelser av det heromhandlede lovbud, saa kan dog dette ikke være tilstrækkelig

grund til at lægge armene overkors og paa forhaand tilsi lovbyrterne fuld straffefrihet. Straffeloven har da heller ikke veket tilbake for i andre tilfælde at sætte straf for forseelser, som endog ifølge sin natur kun kan finde sted som en masseforseelse. Jfr. saaledes straffelovens § 329, som sætter straf for, «efterat paalæg om at begi sig rolig bort av øvrigheten er forkyndt, at forbli tilstede i en samling av et større antal personer paa offentlig vei eller plads eller paa andet sted, hvor man ikke er berettiget til at opholde sig.»

Men selv om endog «flere hundrede eller tusen arbeidere» skulde gjøre sig skyldig i ulovlig arbeidsnedleggelse, saa behøver dog dette ikke medføre, at de paagjældende straffebestemmelser blir ugjennemførlige i praksis. Om saaledes endog et meget stort antal personer deltar i opløp og ulovlige sammenstillinger, saa lar man dog ikke derfor lovene sove, fordi om paa den ene side et meget stort antal personer maa gjøres til gjenstand for straffeforfølgning eller fordi om man paa den anden side ikke kan faa tak paa samtlige skyldige, men maa indskrænke sig til at ta «nogen enkelte». De heromhandlede straffebestemmelser med hensyn til ulovlig arbeidsstans vil være saa meget lettere at gjennomføre, selv i tilfælde av masseforseelser, som man i regelen vil ha fuld oversigt over, hvem der har deltat i arbeidsstansen, saaledes at der i regelen i saa henseende ikke vil være vanskeligheter med hensyn til beviset. Selv om det endog gjælder «flere hundrede eller tusen arbeidere», saa vil det dog ikke være forbundet med nogen større vanskelighet at utfærdige mulktforelæg mot samtlige disse. I almindelighet maa man vel kunne forutsætte, at ialfald en større del av disse vil bli vedtat. Man kan vel ogsaa gaa ut fra, at den forelagte eller idømte bot, naar denne er av en nogenlunde rimelig størrelse, i de fleste tilfælde vil bli betalt, saa meget mere som der jo i henhold til straffelovens § 28 er adgang til avdragsvis betaling av bøter. Det kan ikke indses, at man nødvendigvis maa gaa ut fra, at de forelagte eller idømte bøter vil bli gjort til gjenstand for avsoning. I almindelighet vil en arbeider meget vel evne at utrede en mindre bot, særlig naar der som nævnt er adgang til avdragsvis betaling. Erfaring viser da ogsaa, at dette i stor utstrækning sker. Men selv om der i større utstrækning vil bli tale om avsoning av de forelagte eller idømte bøter, saa er der dog ingen grund til at la sig forbløffe herav. Det vil jo her i almindelighet kun bli tale om en ganske kortvarig subsidiær fængselsstraf, og der er ingen nødvendighet for i tilfælde at sætte ind de «flere hundrede eller tusen arbeidere» med en gang. Det maa meget vel kunne ske successivt. I tilfælde maatte man jo ogsaa kunne indskrænke sig til at plukke ut og gjøre til gjenstand for strafforfølgning de ved den ulovlige arbeidsstans mest aktive personer. Det kommer jo ikke saa meget an paa, at samtlige skyldige medtages, som at man faar erfaring for, at lovens straffebestemmelser selv i tilfælde av masseovertrædelser dog blir gjort gjældende og at altsaa øvrigheten «ikke bærer sit sverd for-gjæves». Naar utvalget foretages med tilstrækkelig skjønsomhet, be-

høver en saadan fremgangsmaate paa ingen maate medføre større skade end gavn.

Forsaavidt dernæst angaar de specielt mot organisationernes styrer rettede straffebestemmelser, skal man bemærke, at man ikke finder den i § 46, nr. 2 i Ot. prp. nr. 29 for 1912, i socialkomiteens indstilling (Indst. O. XXI for 1912) og i Ot. prp. nr. 11 for 1913 likesaalitt som i § 47, nr. 1, litra b i Ot. prp. nr. 23 for 1913 indeholdte formulering av denne bestemmelse helt fyldestgjørende.

Ifølge § 46, nr. 2 i Ot. prp. nr. 29 for 1912 skulde det saaledes være tilstrækkelig til at undgaa strafansvar, at vedkommende styre ikke likefrem medvirket til en ulovlig arbejdsstans, men ellers forholdt sig ganske passiv. Efter § 46 nr. 2 i Ot. prp. nr. 11 for 1913 skulde det være tilstrækkelig til at undgaa strafansvar, at man bare undlot enten at delta i beslutning om arbejdsstans eller at utbetale foreningsmidler eller at indsamle eller utdele bidrag, ja efter § 46 nr. 2 i socialkomiteens indstilling skulde det endog være tilstrækkelig, at man bare undlot at utbetale foreningsmidler. § 47, nr. 1, litra b i Ot. prp. nr. 23 for 1913 er i det væsentlige overensstemmende med bestemmelserne i § 46, nr. 2 i Ot. prp. nr. 11 for 1913.

Det maa imidlertid kræves, at vedkommende organisationers styrer og tjenestemænd ikke alene forholder sig rent passive ved at undlate likefrem at medvirke til den ulovlige arbejdsstans, men at de ogsaa positivt og aktivt griper ind for efter evne at søke at hindre ulovlig arbejdsstans, f. eks. ved at bringe i anvendelse de organisatoriske midler, som i saa henseende maatte kunne anvendes. Herom indeholdt da ogsaa § 7, nr. 2, sidste punktum i den departementale komites lovutkast en uttrykkelig tilføjelse, som man finder bør medtages i den heromhandlede bestemmelse.

I henhold til det foran anførte foreslaar man derfor § 38 i det her foreliggende lovutkast git følgende ordlyd:

«1. Den som i strid med § 6 foretar arbejdsstængning eller deltager i arbejdsnedlæggelse, straffes med bøter. Disse kan for arbejdsgivere i gjentagelsestilfælde gaa til 25,000 kroner.

2. Et medlem av en fagforenings eller arbejdsgiverforenings myndigheder straffes med bøter, hvis han medvirker til arbejdsstans i strid med § 6 enten ved at delta i beslutning om arbejdsstans eller ved at utbetale foreningsmidler, indsamle eller utdele bidrag eller paa anden maate. Det samme gjælder, hvis han ikke efter evne søger at hindre en saadan arbejdsstans og sammes fortsættelse.»

Lian, Hansen og Aamodt anfører angaaende straffebestemmelser:

Komiteen har i det foreliggende lovutkast bestræbt sig for at ordne loven slik, at organisationerne i enhver henseende loyalt kan medvirke til dens overholdelse. Man har søkt at undgaa alt, som kunde indebære en svækkelse av organisationerne og det arbejde som disse har optat forat ordne arbeidsforholdene, og det gaar som en

rød traad gennem hele lovutkastet at det er bygget paa organisationernes medvirken.

Det forekommer os at man røkker ved denne grundbetragtning i komiteens arbejde, naar man i denne lov vil ha indtat straffebestemmelser, som de foreslaaede. Forholdet mellem de to parter som denne lov i første række berører, har hittil ikke været basert paa bøter eller fængsel og vi kan ikke indse, at det vil være noget fremskridt at indføre særlige straffebestemmelser, som let vil kunne bidra til at skape bitterhet og vanskeliggjøre utviklingen.

Efter vor mening er disse straffebestemmelser ogsaa ganske overflødige. For retstvisters vedkommende er der jo adgang til gennem arbeidsretten at kræve erstatning for brudd paa gjældende tariff-avtaler, og for interessetvisters vedkommende indeholder lovforslaget jo intet absolut forbud mot arbeidsstans, men kun en adgang for riksmæglingssmanden til i visse tilfælder at kræve en kortvarig ut-sættelse, mens mægling paagaar. Det maa være indlysende at straffebestemmelser her er ganske unødvendige. Arbeidskonflikterne fore-gaar jo under fuld og hel offentlig kontrol, idet ialfald enhver konflikt av den art og det omfang som berettiger indgripen fra riksmæglingssmanden fra først til sist med den største opmerksomhet vil bli fulgt av hele den samlede presse. Det vil i saadanne tilfælder være forbundet med saa stor risiko at sætte sig ut over de gjældende bestemmelser, at ingen av parterne vil handle saa uklogt og derved skape en for sine interesser uheldig situation. Hensynet hertil vil ganske sikkert ha langt større betydning for parternes optræden end de foreslaaede straffeparagrafer.

Hvad angaar det av arbeidsgivernes repræsentanter fremsatte forslag til straffebestemmelser, saa gjælder vore indvendinger i endnu høiere grad dette. Ifølge lovutkastet er det tvister mellem en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening som er underkastet de fastsatte regler om arbeidsstans, og ansvaret for handlinger i strid hermed maa da lægges paa organisationen. Vi kan i saa henseende helt ut slutte os til hvad der herom er uttalt i motiverne til Ot. prp. nr. 23, side 17, idet vi er enig med departementet i, at saadanne bestemmelser heller vil virke til skade end til gagn. Forslaget strider ogsaa ganske mot det system hvorpaa lovforslaget er grundlagt, idet som foran nævnt loven altid bygger paa organisationerne. Der er heller ikke tilstrækkelig grund til at anta, at de enkelte arbeidere ikke vil rette sig efter organisationens beslutninger, fordi om der ved et par leiligheter er forekommet tilfælder, hvor arbeiderne under følelsen av for dem utaalelige tilstande paa enkelte arbeidssteder har gaat til at indstille arbeidet uten at avvente sin organisations avgjørelse. Det vil vistnok falde vanskelig i det hele tat at finde straffebestemmelser som kan hindre saadanne enkelte spontane utbrudd. Derimot vil bestemmelser som foreslaat av arbeidsgiverne kunne føre til ganske utaalelige tilstande med fængselsstraf (vand og brød) for de enkelte arbeidere. I praksis vil bestemmelserne ingen nytte gjøre, mens de i almindelighet kan gi anledning til trakasserier og skape unødige spændte tilstande i arbeidsforholdet.

Vi maa saaledes paa det bestemteste fraraade at arbejdsgivernes forslag blir lov. Da den kgl. propositions bestemmelse i § 47, med utelatelse av p. 2 og 3, at foretrække.

Det foreliggende lovforslag er jo imidlertid i sin helhet et eksperiment. Og man bør under disse forhold vogte sig vel forat vedta drakoniske straffebestemmelser, som vanskelig kan gjennomføres. Vi anser det derfor for uheldig og unødvendig overhodet at indta nogen straffebestemmelse i nærværende lov.

Komiteen har som følge av dissensen angaaende denne paragraf ikke kunnet formulere nogen redaktion av paragrafen.

Kristiania, den 29de oktober 1913.

Harald Nørregaard.

<i>E. Heiberg.</i>	<i>K. Myhre.</i>	<i>Axel Krefling.</i>
<i>Ole O. Lian.</i>	<i>Rich. Hansen.</i>	<i>Arnt Aamodt.</i>

Justisdepartementets skrivelse til den forsterkede Socialkomite.

Fra

Det kongelige Justis- og Politidepartement.

Til

Stortingets forsterkede Socialkomite.

2. juni dette aar besluttet Odelstinget at utsætte behandlingen av den kongelige proposition til lov om arbeidstvister som følge av en henstilling fra arbeidernes og arbeidsgivernes landsorganisationer.

Naar regjeringen fandt at kunne gaa med paa denne utsættelse, var det fordi den ikke vilde motsætte sig det ønske som var uttalt av landsorganisationerne om særlig at **undergi** lovforslagets praktiske og økonomiske side behandling.

De nævnte organisationers fælleskomite har nu avgitt sit forslag.

Regjeringen finder ikke paa grund av det i forslaget anførte at burde fravike sine principielle synsmaater. Saaledes opretholder den forslaget om tvungen voldgift efter propositionen, idet dog statsraad *Castberg* angaaende dette punkt henviser til sine tidligere uttalelser. I spørsmålet om tvungen mægling er Regjeringen fremdeles enstemmig av den opfatning, at det bør være regelen at ingen arbeidsstans skal kunne iverksættes før mægling har fundet sted. Av rent praktiske grunde har den dog, som nedenfor nærmere skal omhandles, fundet at kunne gjøre en modifikation forsaavidt angaar arbeidstvister av ringe omfang.

Idet Regjeringen paa den anden side lægger vekt paa at den nye ordning i størst mulig utstrækning gjennomføres i former som paa forhaand har fundet landsorganisationernes tilslutning, har Regjeringen fundet, med sigte paa at lette reformens praktiske gjennomførelse, at burde opta saa meget av det av organisationerne fremsatte forslag som den kan godta uten at komme i strid med sine principielle synsmaater.

I henhold til de stedfundne regjeringskonferanser skal departementet bemerke følgende:

Til 1. kapitel. Indledning.

Til § 1.

Da forandringen i definitionen av arbeidsnedleggelse (streik) under nr. 5 efter komiteens flertals mening kan tjene til at forebygge misforstaaelse av lovens rækkevidde, har man intet at indvende mot den.

Ved den tilsvarende forandring i definitionen av arbeidsstængning (lockout) under nr. 6 er der indløpet en feil, idet lockout i anledning av tvistigheter mellem en anden arbeidsgiver og en fagforening ikke er kommet med. Naar dette rettes ved at den tvist lockouten gjælder betegnes som «en tvist mellem ham selv eller en anden arbeidsgiver og en fagforening eller mellem en arbeidsgiverforening og en fagforening», kan ogsaa her komiteens definition optages.

Det nye nr. 7 er foranlediget ved komiteens ordning av mæglingen.

Til § 2.

Pligten til at melde fagforeninger og arbeidsgiverforeninger til vedkommende regjeringsdepartement er ved det nye nr. 4 begrænset til at gjælde «hovedorganisationerne». Disse skal kun efter anmodning av departementet eller den foreslaaede riksmæglingsmand være forpligtet til at meddele de i paragrafen omhandlede oplysninger om de enkelte foreninger (underavdelinger) som de bestaar av.

Skjønt de foreslaaede meldinger — som det fremgaar av den departementale komites indstilling side 102 (til § 3) og ot. prp. nr. 29 for 1912 side 21 — av flere grunde har interesse for det offentlige, finder man dog ikke at burde motsætte sig forandringen, naar den antages at medføre en lettelse for de interesserte foreninger.

Hvad der skal forstaaes ved «hovedorganisation» er dog ikke klart. Efter komiteens motiver er der for fagforeningernes vedkommende tænkt paa det saakaldte «forbund»; men disse er igjen sammensluttet i Arbeidernes faglige landsorganisation. Norsk arbeidsgiverforening bestaar dels av lokale fagsammenslutninger og enkeltbedrifter under fællesledelse av distriktsstyrer, dels av fagsammenslutninger som omfatter det hele land eller deler av samme, og som enten kan stille sig under det distriktsstyre hvor sammenslutningens styre har sit sæte eller direkte under centralstyret. Det synes saaledes i ethvert fald nødvendig at gi tydeligere uttryk for hvilke sammenslutninger meldepligten skal paalægges.

Forandringen under nr. 2, hvorefter meldingerne bare skal underskrives av to styremedlemmer istedenfor av det samlede styre, er en ubetænkelig forenkling, som man derfor kan godta.

Til § 3.

Under nr. 1 er det tilføiet at tariffavtaler skal indeholde bestemmelser om utløpstid og opsigelsesfrist. Dette er ogsaa propositionens forudsætning. Man har derfor intet imot den foreslaede tilføielse. Men da komiteen har utelatt propositionens nr. 2, mangler dens utkast bestemmelse om hvad der skal gjælde hvis forskriften ikke er iagttat. Propositionens nr. 2 bør derfor beholdes. Det gjør intet indgrep i parternes kontraktsfrihet, men supplerer mulig ufuldstændighet i tariffavtalerne.

At avskrift av tariffavtalerne efter komiteens forslag skal sendes til riksmæglingsmanden istedenfor til vedkommende regjeringsdepartement har man intet at indvende mot under forudsætning av at en saadan stilling oprettes.

Propositionens nr. 3 er utelatt uten begrundelse, men kan ikke skjønnes at være overflødig ved siden av komiteens § 6 nr. 3, omend avfatningen ikke kan beholdes uforandret.

Til § 6.

Forandringene i denne paragraf henger sammen med komiteens omdannelse av mæglingen og utelatelsen av propositionens 4. kapitel om voldgift; jfr. det følgende.

De utelatte bestemmelser om voldgiftsdomme i propositionens nr. 1 andet led og nr. 2 første led omfatter ogsaa private voldgiftsdomme, og de blir derfor ikke overflødige, selv om propositionens 4. kapitel utelates.

Til 2. kapitel. Arbeidsretten.

Til § 7.

I første led er propositionens slutningsord utelatt, da anke til Arbeidsretten efter propositionens § 39 og dens behandling av straffesaker efter propositionens § 47 nr. 2 falder bort efter komiteens utkast; jfr. om sidstnevnte forandring bemerkningerne til utkastets § 38.

Andet led er i indhold overensstemmende med propositionen.

Til §§ 8 og 9.

Med hensyn til utelatelsen av det som vedkommer voldgiftsdomme gjælder samme bemerkning som ved den tilsvarende utelatelse i § 6.

Til §§ 10 og 11.

Med hensyn til centralorganisationernes ret til at avgi indstilling paa medlemmer av Arbeidsretten har komiteen sluttet sig til de tidligere propositioner. Om de grunde som har ledet til begrænsning av denne indstillingsret i den sidste proposition til et medlem med varamand fra hver side henvises til den begrundelse departementet har git side 13—14, hvortil man fremdeles henholder sig.

Man tillægger dog ikke forandringen en saa væsentlig betydning at man finder at burde motsætte sig den.

Bestemmelsen i propositionens § 10 nr. 2 tredje led, om hvorledes der skal forholdes hvis indstilling ikke blir avgit i rette tid, har komiteen overlatt som overflødig (motiverne side 33). Heri kan man ikke være enig. Heller ikke kan man finde det heldig at den subsidiære indstilling fra Arbeidsraadet efter denne bestemmelse og propositionens § 11 er sløifet av komiteen (motiverne side 33).

Inhabilitsbestemmelsen i propositionens § 10 nr. 3 andet punktum har komiteen indskrænket til rettens faste medlemmer, men den har samme beføielse for varamændenes vedkommende.

Til § 17.

Komiteen har ikke fundet at burde kræve at parternes repræsentanter skal være norske statsborgere, men forlanger i steden at de skal være fast bosat i riket. Herved er at bemerke at bostedsforholdet oftere vil kunne gi anledning til tvil end statsborgerforholdet.

Videre har komiteen utelatt bestemmelsen om at parternes repræsentanter ikke maa være fradømt stemmeret i offentlige anliggender og adgangen til at opnaa offentlig tjeneste; jfr. straffelovens § 29 nr. 2 og § 30 nr. 2. Denne bestemmelse, som ogsaa stemmer med utkastet til tvistemaalslov § 44 i ot.prp. nr. 10 for 1913, bør dog efter Regjeringens mening opretholdes.

Til § 18.

Komiteen har her indtat et nyt nr. 2, hvorefter stevningen skal være ledsaget av en utskrift av de forhandlinger som er ført mellem parterne om tvisten, eller av bevis for at saadanne forhandlinger er ført eller søkt fra saksøkerens side. Mangler saadant bevis, skal Arbeidsrettens formand gjøre saksøkeren opmerksom derpaa og meddele ham at retten ikke kan behandle saken, medmindre forhandlinger er ført eller forgjæves søkt av saksøkeren. Overensstemmende hermed er ogsaa begyndelsen av nr. 3 (prp. nr. 2) forandret.

Hensigtsmæssigheten av denne forandring synes tvilsom, men Regjeringen finder ikke grund til at motsætte sig den.

Til § 19.

Bestemmelsen under nr. 2 om valg mellem mundtlig og skriftlig behandling er forandret. Propositionens forskrift er mere elastisk og gir retten adgang til at ta hensyn til alle sider; men ogsaa komiteens forslag er antagelig.

Under nr. 4 har komiteen utelatt bestemmelserne om parthers, sakkyndiges og vidners ret til at negte at svare paa visse spørsmåal under hensyn til at Arbeidsretten efter komiteens utkast ikke skal være straffedomstol (motiverne side 33). Bestemmelserne har imidlertid ogsaa betydning for civile saker. I ot. prp. nr. 29 for 1912 og nr. 11 for 1913, hvorefter Arbeidsretten ikke skulde behandle

straffesaker, indeholdes derfor tilsvarende bestemmelser; jfr. ogsaa ot. prp. nr. 10 for 1913, utkastet til tvistemaalsslov §§ 207 og 208. Utelatelsen av disse bestemmelser vilde lede til uklarhet; se Hagerup: Civilproces II side 525 flg., anden utgave.

Til § 22.

Ved tilføielse av henvisningen til § 21 i første led er regelen om pligten til at gjøre tjeneste som sakkyndig begrænset til at gjælde den stedlige møtepligt, mens propositionen ogsaa tar sigte paa den saklige forklaringspligt; jfr. § 19 nr. 4 og bemerkningerne her- til samt straffeprocelseslovens § 190 og utkastet til tvistemaalsslov § 238.

Til 3. kapitel. Mægling.

I. Den tvungne mægling i interessekonflikter som er foreslaat i propositionen har komiteen i sit utkast innskærket til tvistigheter av særlig samfundsmæssig betydning.

Propositionens § 6 nr. 2 bestemmer som undtagelsesfri regel at en tvist mellem en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening om ordningen av arbeids- eller lønningsvilkaar eller andre arbeidsforhold som ikke omfattes av en tariffavtale eller en voldgiftsdom, ikke maa søkes løst ved arbeidsnedleggelse eller arbeidsstængning, før mægling efter lovens 3. kapitel er sluttet og desuten 5 dager forløpet efterat mæglingsmyndighetens beretning er kundgjort av departementet. Gjælder tvisten opprettelse av en tariffavtale som skal avløse en tidligere tariffavtale eller voldgiftsdom, maa desuten gyldighetstiden for denne være utløpet.

Mægling kan efter propositionens § 27 nr. 1 forlanges av enhver av parterne eller av vedkommende regjeringsdepartement, som er forutsat at skulle kunne gripe ind hvis parterne undlater at begjære mægling (se ot. prp. nr. 29 for 1912 side 25). Om avslutningen bestemmer propositionens § 36 at hver av parterne kan kræve mæglingen sluttet naar to uker er gaat efter det første mæglingsmøte og forlik endda ikke er kommet istand. Har en part ved uteblivelse eller paa anden maate forfalt saken, kan mæglingsmyndigheten ved kjendelse forlænge fristen, men ikke over to uker til. Senest tre dager efterat lovlig krav om avslutning av mæglingen er fremsat skal endelig forslag til løsning av tvisten være forelagt parterne og mæglingen sluttet. Er forlik ikke kommet i stand, skal mæglingsmanden inden tre dager sende vedkommende regjeringsdepartement en beretning om saken med det endelige mæglingsfor- slag. Denne beretning skal departementet kundgjøre uten opphold paa høvelig maate. Efter kundgjørelsen maa ifølge ovenanførte § 6 nr. 2 yderligere fem dager hengaa før arbeidsstans lovlig kan iverksettes.

Komiteens § 6 nr. 2 opretholder selvfølgelig bestemmelsen om at gyldighetstiden for en tidligere tariffavtale maa være utløpet før arbeidsstans kan iverksettes. Men forøvrig forlanger utkastet i almindelighet bare følgende:

- a) at den fagforening, arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening som iverksætter arbeidsopsigelse i anledning av tvisten straks skal sende underretning til riksmæglingsmanden i anbefalt brev eller telegram om opsigelsen, om opsigelsesfristens længde og om hvorvidt forhandling mellem parterne paagaar eller er avbrutt (§ 28),
- b) at der i tilfælde senere paa paa samme maate sendes særskilt meddelelse om forhandlingens avbrytelse (§ 28 andet led), og
- c) at opsigelsesfristen er utløpet og fire virkedager hengaat efterat meddelelsen om forhandlingens avbrytelse blev sendt til riksmæglingsmanden (§ 29 nr. 1).

Hverken parterne eller vedkommende departement kan forlange mægling. Men naar riksmæglingsmanden har faat meddelelse om at forhandlingerne er avbrutt, kan han (hvis han finder grund til det) enten selv mægle i tvisten eller paalægge en mæglingssmand at gjøre dette (§ 30 nr. 1). Parterne kan dog uten hinder av denne mægling iverksætte arbeidsstans eller fortsætte en iverksat arbeidsstans.

Undtagelse fra denne almindelige regel gjør komiteen bare for visse særlige betydelige tvistigheter. Herom bestemmer utkastets § 29 nr. 2 at naar riksmæglingsmanden har mottat meddelelse om at forhandlingerne er avbrutt og han antar at en arbeidsstans, enten paa grund av bedriftens art eller paa grund av sit omfang, vil kunne utsætte betydelige samfuntsinteresser for fare, kan han paabyde en utsættelse av arbeidsstansen indtil mægling har fundet sted og er sluttet. Paabudet maa, for at være bindende, være sendt inden utløpet av to døgn efterat riksmæglingsmanden har mottat meddelelse om at forhandlingerne er avbrutt. Riksmæglingsmanden skal derefter uopholdelig enten selv mægle i tvisten eller paalægge en mæglingssmand straks at skride til mægling (§ 30 nr. 1). Men hver av parterne kan kræve mæglingen sluttet, naar der er gaat ti døgn efter paabudets nedlæggelse og forlik endda ikke er kommet istand. Senest fire døgn efterat saadant krav er fremsat skal mæglingen slutes (§ 34). Og derefter kan arbeidsstans iverksættes.

De tvistigheter hvori det offentlige gjennom riksmæglingsmanden skal kunne gripe ind med et kortvarig forbud mot arbeidsstans for at forsøke mægling, er saaledes avgrænset omtrent paa samme maate som de tvistigheter hvori der efter propositionens § 45 nr. 1 skal kunne paabydes voldgift, om mæglingen mislykkes, og hvori arbeidsstans efter propositionens § 6 nr. 2 andet led ogsaa skal kunne forbydes under voldgiftssaken. Selv i disse rent ekstraordinære tilfælde, hvor propositionen av hensyn til de store samfuntsinteresser som staar paa spil søker at forebygge enhver arbeidsstans, har komiteen ikke villet paabyde mere end atten dagers utsættelse av arbeidsstansningen. Om der ogsaa er adgang til at forbyde fortsættelse av en allerede iverksat arbeidsstans er efter uttrykksmaaten ikke helt klart.

I alle andre tilfælde vil komiteen ikke gaa lenger end at aapne

adgang til en offentlig mægling som ikke gjør nogen innskærnkning i parternes frihet til at iverksætte arbeidsstans.

De grunde komiteen anfører mot en almindelig tvungen mægling med midlertidig forbud mot arbeidsstans (motiverne side 6) kan man ikke finde fyldestgjørende. Den forhaling av adgangen til arbeidsstans som propositionen vilde bevirke er ikke større end at den fuldt ut vil opveies ved de fordeler som mæglingen maa antages at medføre. Det maa ogsaa erindres at fristen for utløpet av gjældende tariffer vil være bekjendt længe i forveien, og at saavel den private som den offentlige mægling derfor i de allerfleste tilfælde vil kunne tilendebringes før denne frist eller opsigelsestiden er utløpet, hvis parterne virkelig nærer et alvorlig ønske om at løse tvisten ved fredelig forhandling. Og det er vistnok heller ikke riktig at utsigten til en tvungen mægling skulde forringe parternes interesse i at komme til en endnu hurtigere ordning gjennom frivillig forhandling. Her at gjenta de grunde som kan anføres for en almindelig tvungen mægling og paany at redegjøre for de erfaringer fra andre land som taler til fordel for den finder departementet ikke nødvendig. Man kan innskærnke sig til at henvise til de fremsatte propositioner og den departementale komites indstilling; jfr. om erfaringerne fra andre land særlig ot. prp. nr. 29 for 1912 side 14—15.

Den departementale komite var, som det vil erindres, enstemmig om at foreslaa indført almindelig tvungen mægling med forbud mot arbeidsstans, og blandt dens medlemmer var ogsaa en av arbeidernes og en av arbeidsgivernes repræsentanter i den private komite.

Man skal ogsaa bringe i erindring at indførelse av tvungen mægling i interessekonflikter er opstillet paa valgprogrammerne saavel av høire og det frisindede venstre som av venstre og arbeiderdemokraterne.

Efter fornyet drøftelse av spørsmålet i Regjeringen finder man imidlertid ikke at burde motsætte sig at den tvungne mægling innskærnktes saaledes at smaakonflikter holdes utenfor, hvis der kan opstilles en hensigtsmessig begrænsning. I saa henseende skal man gjøre opmerksom paa at Arbeidsgiverforeningen i dok. nr. 57 for 1912 — i tilslutning til statsraad Brønnes dissens i ot. prp. nr. 29 for 1912 side 28 — har foreslaat at bare de tvistigheter hvor begge parter er foreninger ubetinget skal være gjenstand for tvungen mægling, mens tvistigheter mellem en arbeidsgiver og en fagforening ikke skal være det, medmindre vedkommende regjeringsdepartement erklærer at arbeidets stans kan bli av betydning for staten, en by eller et distrikt. En saa sterk begrænsning vil dog Regjeringen ikke kunne anbefale. Derimot antar man at det uten betænkelighet kan overlates til vedkommende mæglingsmyndighet at undta en tvist fra den tvungne mægling naar den tilsigtede arbeidsstans baade er av ringe omfang og heller ikke antages at ville medføre skade for almene interesser. Men hovedregelen maa være at arbeidsstans forbydes saa længe at mægling kan prøves. En forkortelse av den tid hvori arbeidsstans forbydes finder man da ikke at burde motsætte sig.

II. Med hensyn til den maate hvorpaa mæglingsmyndighetene skal organiseres og mæglingen utføres efter den private komites forslag skal man bemerke følgende:

a) Mæglingsmyndighetene skal være en riksmæglingsmand og flere stedlige mæglingsmænd uten bestemt avgrænsede distrikter (utkastets § 27). Alle meddelelser fra de tvistende parter om arbeidsoppgivelse og avbrytelse av forhandlingene i anledning av en tvist skal sendes til riksmæglingsmanden forat han skal avgjøre om mægling skal foretages og i tilfælde arbeidsstans forbydes (§§ 28—30). De stedlige mæglingsmænd træder ikke i virksomhet uten efter paalegg av riksmæglingsmanden eller med hans samtykke (§ 30 nr. 2 og 3).

Denne ordning av mæglingsmyndighetene vil let føre til at de stedlige mæglingsmænds anseelse og indflydelse nedsættes, og at iverksættelsen av mægling forsinkes, navnlig naar riksmæglingsmanden har forfald eller selv er optat med mægling i en anden sak (jfr. om ugildhet § 31). Følgen vil ogsaa let kunne bli at riksmæglingsmanden blir saa optat med administrativt og kontormæssig arbeid, at han selv faar liten anledning til at utføre mægling, uagtet han præsumentivt skal være den dygtigste av mæglingsmændene.

Vil man opnaa en koncentration av mæglingsarbeidet — hvad forøvrig Stortingets sosialkomite har uttalt sig imot i indst. O. XXI for 1912 side 11 — bør man derfor efter Regjeringens mening ialfald bare at ta sigte paa de større konflikter, mens de mindre henlægges direkte under de stedlige mæglingsmænd, som da maa ha bestemt avgrænsede distrikter. En saadan ordning er foreslaaet av Arbeidsgiverforeningen i dok. nr. 57 for 1912 og vil med enkelte modifikationer uten vanskelighet kunne indarbeides i propositionen; se nedenfor under III.

Ved organisasjonen av mæglingsmyndighetene er videre at fremhæve at komiteen ikke vil ha kollegiale mæglingsraad. Efter propositionens § 27 har derimot parterne valget mellem en enkelt mæglingsmand og et mæglingsraad paa tre medlemmer, og det kan efter departementets mening ikke med føie bestrides at et mæglingsraad, sammensat som foreslaaet i propositionen, i mange tilfælde vil kunne utføre mæglingen bedre og med større kraft end en enkelt mægler (jfr. herom ot. prp. nr. 11 for 1913 side 4). Komiteen anfører at det gunstige øieblik i regelen vil forspildes og hele mæglingen i betænkelig grad forhales hvis mæglingsraadets medlemmer først skal komme til enighet (motiverne side 6). Men dette argument rammer ikke, da saadan enighet efter propositionens § 35 nr. 2, jfr. § 36 nr. 2 sidste led, slet ikke er nødvendig.

Regjeringen vil imidlertid ikke motsætte sig en forandring av propositionens § 27 nr. 1 derhen at mæglingsmanden skal behandle saken alene, hvis ikke begge parter kræver den behandlet av mæglingsraad eller samtykker i denne behandlingsmaate, naar mæglingsmanden finder den ønskelig.

b) Med hensyn til utførelsen av mæglingen skal man forøvrig særlig henlede oppmerksomheten paa følgende punkter:

1. Komiteen har utelatt de bestemmelser om mæglingsbegjæring og tilsvar som indeholdes i propositionens §§ 29 og 31, og indskrænket bestemmelserne om forberedelse av mæglingen til en forskrift om at mægleren med kortest mulig frist berammer et møte til behandling av tvisten og indkalder parterne til dette paa den maate han finder høvelig (§ 33 nr. 1).

2. Efter komiteens utkast § 33 nr. 2 sidste led, jfr. § 40, skal mæglingen altid foregaa for lukkede dører under taushetspligt for alle tilstedeværende, mens det efter propositionens § 35, jfr. § 23, er overlatt til mæglingsmyndigheten at avgjøre om forhandlingerne skal foregaa offentlig eller (helt eller delvis) for lukkede dører.

3. I komiteens utkast er det ikke, som i propositionens § 36, paalagt mæglingsmyndigheten som pligt at fremsætte et mæglingsforslag før mæglingen sluttet.

4. Komiteens utkast har ikke optat bestemmelserne i propositionens § 36 om at indberetning skal avgives til vedkommende regjeringsdepartement om mæglingen og mæglingsmyndighetens forslag, naar mæglingen er blit uten resultat, og at denne beretning skal kundgjøres av departementet. En saadan offentliggjørelse finder komiteen bestemt at maatte fraraade (motiverne side 7).

5. Komiteen har sløifet mæglereden (propositionens § 32).

6. Endelig skal man gjøre opmerksom paa at komiteens utkast § 37 mangler bestemmelse om fuldbyrkelse av mæglingsmændenes kjendelser (angaaende saksomkostninger og rettergangsstraffer); jfr. prp. § 39 sidste led.

Regjeringen finder at kunne gaa med paa at sløife mæglingsbegjæringen og forenkle de øvrige bestemmelser om mæglingens forberedelse for derigjennem at paaskynde mæglingen. Videre er man villig til at godta forslaget om at mæglingen altid skal foregaa for lukkede dører, og at modificere forskrifterne om kundgjørelse av en beretning av mæglingen og det endelige mæglingsforslag derhen at det overlates til mæglingsmyndighetene selv at avgjøre om kundgjørelse skal finde sted.

III. De forandringer i propositionens mæglingsbestemmelser som ovenfor er antydnet, vil fremgaa av følgende utkast, hvor ændringerne i lovteksten er betegnet ved kursiv:

§ 6 nr. 2 første led.

En tvist mellem en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening om ordningen av arbeids- eller lønningsvilkaar eller andre arbeidsforhold, som ikke omfattes av en tariffavtale eller en voldgiftsdom, maa ikke søkes løst ved arbeidsnedleggelse eller arbeidsstængning, før *de i §§ 29 og 36 bestemte frister er utløpet*. Gjælder tvisten opprettelse av en tariffavtale, som skal avløse en tidligere tariffavtale eller voldgiftsdom, maa desuten gyldighetstiden for denne være utløpet.

§ 6 nr. 3.

Saalænge arbeidsstans er ulovlig, skal de arbeids- og lønningsvilkaar, som gjaldt ved tvistens utbrudd, staa ved magt, *hvis ikke parterne enes om noget andet.*

3dje kapitel.

Mægling.

§ 27.

Mæglingsmænd og mæglingsraad.

1. Kongen opnævner en fast mæglingsmand for det hele rike (riksmæglingsmand) og en fast mæglingsmand for hver mæglingskreds (kredsmæglingsmand).

Rikets inndeling i mæglingskredser fastsættes av Kongen, efterat uttalelse er indhentet fra Arbeidsraadet, Arbeidernes faglige landsorganisation og Norsk arbeidsgiverforening eller i tilfælde de organisationer, som Kongen bestemmer efter § 11.

De faste mæglingsmænd maa opfylde betingelserne i § 10 nr. 3 første avsnit. De opnævnes for tre aar.

2. Mæglingsraadene skal bestaa av en fast mæglingsmand som formand og to andre mæglere, som formanden opnævner blandt dem, som staar i de utvalg, nr. 3 nævner, en av hvert utvalg.

3. Vedkommende regjeringsdepartement oppretter for hver mæglingskreds to utvalg av personer, som er villige til at være mæglere. Utvalgene opprettes for tre aar. Størrelsen bestemmes av departementet.

Til mæglere kan bare vælges norske statsborgere, som har fyldt 30 aar, er vederheftige og ikke fradømt stemmeret i offentlige anliggender og adgang til at opnaa offentlig tjeneste.

Forslag til det ene utvalg avgives av Arbeidernes faglige landsorganisation, forslag til det andet utvalg av Norsk arbeidsgiverforening. Reglerne i § 11 faar tilsvarende anvendelse.

Er ikke lovlig forslag kommet ind til departementet inden en frist, som det selv fastsætter, gaar forslagsretten over til Arbeidsraadet.

§ 28.

Meldinger til mæglingsmændene.

1. Naur arbeidsopsigelse foretages i anledning av en saadan tvist, som § 6 nr. 2 nævner, skal der straks sendes melding til riksmæglingsmanden, hvis tvisten gjælder en fagforening eller arbeidsgiverforening for det hele land, og ellers til mæglingsmanden for en kreds, hvor en bedrift eller en forening, som tvisten gjælder, har sit sæte.

Hvis parterne er enige, kan meldingen i de sidstnævnte tilfælde rettes til hvilkenksomhelst kredsmæglingsmand.

2. Meldingen sendes i anbefalt brev eller telegram og skal indeholde oplysning om, hvad tvisten gjælder, hvormange arbeidere

opsigelsen omfatter, naar opsigelsestiden løper ut, og om forhandling mellem parterne paagaar eller er avbrutt.

Paagaar forhandling, skal melding om senere avbrytelse paa samme maate sendes av den, som har sendt den første melding.

Meldingerne sendes av den fagforening, arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening, som har foretat opsigelsen. Er denne tilknyttet Arbeidernes faglige landsorganisation eller Norsk arbeidsgiverforening, sendes meldingen gjennom disse organisationers styrer.

Av meldingerne sendes samtidig en gjenpart til motparten.

§ 29.

Regler om arbeidsstans.

1. Arbeidsnedleggelse eller arbeidsstængning maa ikke iværksettes, før opsigelsesfristen er utløpet, og ikke i noget tilfælde, før seks virkedager er forløpet fra meldingen om, at forhandlingerne er avbrutt, er inkommet til mæglingsmanden.

2. Saasnt riksmæglingsmanden eller en kredsmæglingsmand har faat melding om, at forhandlingerne er avbrutt, eller paa anden maate er bliit bekjendt med avbrytelsen, skal han forbyde arbeidsstans, indtil mægling efter dette kapitel er sluttet. Dog kan han undlate at forbyde en arbeidsstans av ringe omfang, naar den ikke antages at ville medføre skade for almene interesser.

Forbudet rettes til den fagforening, arbeidsgiver, arbeidsgiverforening eller hovedorganisation, som har sendt eller skulde ha sendt meldingen om arbeidsopsigelsen, og meddeles samtidig til motparten.

Forbudet maa, for at være bindende, være sendt inden utløpet av fire dager, efterat mæglingsmanden har faat melding om, at forhandlingerne er avbrutt.

§ 30.

Mæglingsmandens ugildhet og forfald.

Reglerne om ugildhet i § 13 gjelder ogsaa for de faste mæglingsmænd.

Anser riksmæglingsmanden sig for ugild, eller har han forfald, eller er han optat med mægling i en anden sak, melder han det uten ophold til vedkommende regjeringsdepartement. Er departementet enig i, at han ikke bør behandle *tvisten*, overdrar det behandlingen til en kredsmæglingsmand eller til en, som det opnævner for saken.

Er en kredsmæglingsmand i noget tilfælde, som er nævnt i andet led, melder han det uten ophold til riksmæglingsmanden. Denne kan enten selv overta behandlingen av saken eller overdra den til en annen kredsmæglingsmand eller til en, som vedkommende regjeringsdepartement opnævner for saken.

§ 31.

Forberedelsen av mæglingen.

1. Naar riksmæglingsmanden eller en kredsmæglingsmand i henhold til § 29 har forbudt arbeidsstans, skal han uten ophold skride

til mægling. Riksmæglingsmanden kan dog overdra mæglingen til en kredsmæglingsmand. Han kan ogsaa selv overtage mæglingen i sager, som hører under kredsmæglingsmændene.

Har flere kredsmæglingsmænd forbudt arbejdsstans i anledning af samme tvist, avgjør riksmæglingsmanden, hvem som skal behandle saken, hvis ikke parterne blir enige om det.

2. Selv om arbejdsstans ikke forbydes, kan riksmæglingsmanden eller en kredsmæglingsmand skride til mægling i tvisten enten av eget tiltak eller efter begjæring av en part.

3. Saken behandles av mæglingssråd, hvis begge parter i tide forlanger det eller gir samtykke.

Skal riksmæglingsmanden være formand i mæglingssrådet, opnævner han de andre mæglere av utvalgene for hvilkensomhelst mæglingsskreds.

Skal en kredsmæglingsmand være formand i mæglingssrådet, opnævner han de to andre mæglere. Staar alle medlemmer av et utvalg i saadant forhold til tvisten, at kredsmæglingsmanden finder det betænkelig at opnævne nogen av dem, kan han opnævne mægler utenfor utvalget, fortrinsvis blandt dem, som staa i utvalget for en anden kreds. I dette tilfælde bør vedkommende part faa adgang til at foreslaa mægler.

4. Mæglingssmanden fastsætter tid og sted for behandlingen av tvisten. Møtet kan ogsaa holdes utenfor mæglingsskredsen.

Han indkalder parterne og varsler i tilfælde mæglerne paa den maate han finder høvelig.

Om indkaldelse av vidner og andre, hvis forklaring kan være av betydning, og om forberedelse av bevisførselen forøvrig gjælder reglerne i § 18 nr. 6, forsaavidt dertil er anledning.

§ 32.

Mæglered.

Ingen maa gjøre tjeneste som mæglingssmand eller medlem av et mæglingssråd, før han har avlagt saadan ed som nævnt i § 16.

§ 33.

Mæglingssrådets forhandlingsdygtighet.

Mæglingssrådet er ikke forhandlings- og beslutningsdygtig, uten at alle tre mæglere er tilstede.

Faar mæglingssmanden forfald, som kan antages at ville være længer end en uke, faar § 30 andet og tredje led tilsvarende anvendelse.

Faar en anden mægler saadant forfald, opnævner mæglingssmanden nyt medlem.

Den mæglingssmand og de andre mæglere, som har paabegyndt behandlingen av saken, skal føre den til ende, selv om deres tjenestetid løper ut under saken.

§ 34.

Parternes repræsentanter.

Reglerne i § 17 om parternes repræsentanter gjælder ogsaa under mægling for mæglingsmanden og mæglingsraadet. Men *praktiserende* advokater og sakførere maa ikke bruges som fuldmægtig uten samtykke av mæglingsmyndigheten.

§ 35.

Mæglingen.

1. *Naar mæglingsmanden behandler saken alene, skal han paa den maate og i de former, som han selv vælger, hurtig og omhyggelig indhente alle nødvendige oplysninger til utredning av tvisten og efter evne søke at opnaa enighet mellem parterne om et rimelig forlik.*

Han kan indhente de oplysninger, som er nødvendige til utredning og bedømmelse av tvisten, selv om en eller begge parter uteblir.

Til fremme av sine undersøkelser har *mæglingsmanden* saadan myndighet som nævnt i § 19. Men *han* kan ikke kræve ed av vidner og sakkyndige. Reglerne i §§ 21 og 22 gjælder ogsaa *ved mægling.*

Kommer forlik i stand, skal tarifavtale i overensstemmelse hermed opprettes under medvirkning av *mæglingsmanden* og undertegnes av parterne eller deres repræsentanter.

2. *Behandles saken ved mæglingsraad, har dette de samme pligter og den samme myndighet som mæglingsmanden efter nr. 1. Mæglingsmanden leder forhandlingerne.*

3. *Mæglingsmøterne skal holdes for lukkede dører. Møtebok føres efter reglerne i § 24.*

§ 36.

Mæglingens slutning.

1. *Er der gaat ti dager, efterat forbudet mot arbeidsstans blev avsendt, kan hver av parterne kræve mæglingen sluttet.*

Senest *fire dager*, efterat lovlig krav om avslutning av mæglingen er fremsat, skal endelig forslag til løsning av tvisten være forelagt parterne og mæglingen sluttet. Forslaget indføres i møteboken.

2. *Er forlik ikke kommet i stand, kan riksmæglingsmanden eller den kredsmæglingsmand, som har ledet mæglingen, kundgjøre en beretning om saken paa den maate, han finder høvelig. Har en kredsmæglingsmand ledet mæglingen, skal han snarest mulig sende riksmæglingsmanden beretning om saken.*

Beretningen skal indeholde det endelige mæglingsforslag. Er mæglingsraadets medlemmer uenige om beretningens indhold, kan mindretallet gi særskilt uttalelse.

3. *Hvis riksmæglingsmanden antar, at der efter denne lovs § 45 kan bli spørsmaal om tvungen voldgift, kan han forbyde arbeidsstans i yderligere 5 dager, regnet fra mæglingens slutning.*

I saa fald skal han uten ophold sende underretning til vedkommende.

mende regjeringsdepartement, ledsaget av det under mæglingen fremsatte endelige forslag til tvistens løsning. Samtidig offentliggjør han dette forslag.

§ 37.

Senere vedtagelse av et mæglingsforslag.

Vil nogen av parterne vedta mæglingsmyndighetens forslag til løsning av tvisten, efterat mæglingen er sluttet, kan erklæring derom sendes til mæglingsmanden, som sender en avskrift av erklæringen til den anden part. Godkjender ogsaa denne part forslaget, berammer mæglingsmanden et møte mellem parterne til oprettelse av tariffavtale.

§ 38.

Gjenoptagelse.

Om mæglingen er sluttet, kan parterne i fællesskap kræve den gjenoptat for den mæglingsmand eller det mæglingsraad, som de selv ønsker.

Er der gaat en maaned, efterst mæglingen blev sluttet, uten at tvisten endda er løst eller bragt ind til ny mægling, skal den mæglingsmand, som har behandlet saken, opfordre parterne til nye forhandlinger. *Riksmæglingensmanden kan ogsaa ellers rette saadan opfordring til parterne.*

§ 39.

Anke og kjæremaal.

Saadanne kjendelser, som § 26 nr. 2 nævner, kan paakjæres efter de regler, som der er git.

Andre kjendelser *av en mæglingsmand eller et mæglingsraad* er endelige og kan fuldbyrdes efter reglerne for høiesteretsdomme.

Propositionens 4de kapitel. Voldgift.

Dette kapitel har komiteen utelatt i sin helhet. En voldgiftsdomstol for frivillig voldgift har den fundet upaakrævet (motiverne side 18). Hvad der av de forskjellige komiteefraktioner anføres mot den tvungne voldgift (motiverne side 7 flg.) indeholder intet nyt. Departementet kan derfor indskrænke sig til at henvise til den begrundelse man har git i propositionen, som Regjeringens flertal fastholder.

Til 4de kapitel. Straffebestemmelser.

Til § 38.

Hvad angaar straffen for arbeidsstans er der i komiteen enighet om

- 1) at bestemmelserne i den kgl. propositions § 47 nr. 2 og 3 under enhver omstændighet bør utgaa, og

- 2) at ikke arbeidsgivere som sysselsætter mindre end 10 arbeidere bør settes i en særstilling som foreslaat i propositionens § 47 nr. 1 a (motiverne side 35).

Forøvrig er der dissens, idet arbeidsgivernes repræsentanter foreslaar en straffebestemmelse som nærmer sig til de tidligere propositioner (motiverne side 35—39), mens arbeiderrepræsentanterne principalt foreslaar at ingen straffebestemmelse mot ulovlig arbeidsstans optages, og subsidiært foretrækker den sidste proposition med de ovenfor nævnte ændringer for arbeidsgivernes forslag (motiverne side 39—40).

Regjeringen finder fremdeles, at de her nævnte straffesaker bør behandles av Arbeidsretten. Man anser det ogsaa for git at straffebestemmelser ikke kan undværes; men det kan være gjenstand for tvil hvorledes de vanskeligheter som gjennomførelsen kan forutsees at medføre hensigtsmessigst vil kunne overvindes. Man har imidlertid trodd at den ordning som er foreslaat i den sidste proposition vil være heldigere end ordningen i de tidligere utkast.

Til §§ 39 og 40.

Avvikelserne fra propositionens §§ 48 og 49 er en følge av at voldgiftskapitlet er utelatt.

Til 5te kapitel. Slutningsbestemmelser.

Til §§ 43 og 44.

Det som vedkommer voldgiftsretterne i propositionens §§ 52 og 53 er utelatt.

I § 44 nr. 2 foreslaaes at alle medlemmer av Arbeidsretten skal ha fast løn (motiverne side 5). Regjeringen finder ikke for tiden at kunne anbefale at man gaar videre end foreslaat i propositionen.

Til slutning skal man bemerke, at følgende avvikelser fra propositionen formentlig skyldes trykfeil:

i § 1 nr. 3 utelatelsen av ordet «av» foran «arbeideres foreninger» i 2den linje,

i § 11 utelatelsen av ordene «eller arbeidsgivere» i 4de linje,

i § 19 nr. 7 «dommerne» istedenfor «dommeren»,

i § 20 foreningen av andet og tredje led i propositionen til et led,

i § 45 foreningen av de to led i propositionens § 54.

Av denne skrivelse vedlægges endel avtryk til bruk for komiteens medlemmer.

Kristiania, den 4de december 1913.

Lars Abrahamsen.

Edvin Andersen.

Utdrag av den forsterkede socialkomites indstilling ang. utfærdigelse av en lov om arbeidstvister.

Efterat socialkomiteen i sin indstilling har redegjort for sakens historie, fortsættes:‡

Socialkomiteen, har delt sig i 3 fraktioner.

Et mindretal 4 medlemmer, *Bergersen, Erichsen, Michelet* og *Sæbø* stemmer imot tvungen voldgift, iøvrig paa noget forskjellige præmisses.

Et andet *mindretal Lappen* er enig med statsraad Castberg. *Flertallet*, 6 medlemmer, *formanden, Eidem, Hestnes, Lid, Skilbred* og *Stuevold-Hansen* stemmer for propositionen og henholder sig til departementets begrundelse.

Det forekommer *flertallet*, at *de indvendinger, som* — omend ut fra forskjellig utgangspunkt — *reises mot princippet tvungen voldgift i sin almindelighet, ikke med føie kan rettes mot den foreslaaede § 45.*

Her er alene tale om et sidste middel til fredelig løsning i de yderliggaaende tilfælde, naar samfundsopinionen allikevel vil kræve statsmagtens indskriden til sikring av selve samfundets bestaaen eller til beskyttelse for betydelige samfundsinteresser. At ordne dette middel institutionsmæssig paa forhaand og under rolig overveielse istedetfor at ty til panikbestemmelser, naar faren er kommet, maa aapenbart være det eneste rigtige.

Og det forekommer flertallet videre, at naar begge statsmagter skal være enige, før tvungen voldgift bringes i anvendelse, *da har man saa sterke kauteler, som samfundet overhodet kan byde*, for at misbruk utelukkes.

Som fremhævet av departementet, vil en avgjørelse i tilfælde virke som en lov, og det er formentlig forsvarlig fremdeles at gaa ut fra, at vort folk som hittil lovlydig vil respektere statsmagternes avgjørelser,

Diskussion ut fra en motsat forutsætning kan ikke føres og maa være avskaaret.

Som betonet av departementet skal *en voldgift være og ansees som en tarif*. Og da er denne den eneste utvei, naar alle andre «midler er forsøkt til at skape den arbeidsfred, som vore næringer saa haardt trønger, at det offentlige ved lov tilsikrer saavel arbeids-givere som arbeidere, at en indgaat overenskomst blir overholdt».

Det vil sees, at det gjentagende fremhæves, at «små» tvister kan utvikle sig til alvorlige affærer.

Det forekommer flertallet, at netop denne omstændighet avgjørende taler for vedtagelse av regjeringens forslag. Lover vil da være en alvorlig paamindelse til parterne under en konflikt om at vise det maatehold og den begrænsning som er forenlig med en fredelig samfundstilstand, forat ikke viktige samfundsinteresser skal trues og bringes i fare. —

Det fremhæves oftere fra arbeidernes side, at loven vil være en hindring for opnaelsen av deres krav og derfor betegner et reaktionært skridt.

Man kan ikke erkjende berettigelsen av denne indvending.

Vort folks utvikling i de forløpne 100 aar har skapt en fuldt moderne stat med alle de organer og institutioner, gjennom hvilke enhver samfundsklasse har midler ihænde til at skaffe sine beret-tigede krav respekt og oppfylelse. Utviklingen hviler paa en stigende retfærdighetsfølelse og en sterkere vilje til samfundsretfærdighet. Med disse moralske faktorer maa alt fremskridt regne, og ut fra hvad vor politiske historie lærer os, har arbeiderne ingen grund til at nære mistillid til samfundet.

Men da samfundets fremgang alene kan ske gjennom en avveien og skridtvis oppfyldelse av en mængde krydsende krav og hensyn, er staten berettiget til for sin egen bestaaen at skaffe sig midler, hvorved den hindrer, at en enkelt klasse bringer samfundet ut av funktion.

Det erkjendes fra alle sider.

Men et saadant nødmiddel er netop regjeringens forslag om den begrænsede tvungne voldgift ment at være.

Naar det anføres, at det næsten ikke skulde være mulig at opdrive voldgiftsmænd til i en given konflikt at finde en tilfredsstillende utgang eller løsning, ser man i denne indvending mere en spidsfindig procedure end utslag av juridisk kløgt eller politisk sans for realiteter.

Bergersen og Sæbø bemerker:

Det fra komiteflertallet foreliggende lovforslag er paa ingen maate tilfredsstillende.

Forslaget gaar nemlig langt videre, end hvad arbeiderne mener bør indeholdes i en mæglingslov, hvis en saadan lov idethele kan ansees paakrævet.

Det foreliggende forslag er et eksperiment. Det skulde derfor synes naturlig, at man behandlet spørsmålet med den største varsomhet, idet det for en stor del vil avhænge av, hvordan parterne mottar loven, om denne vil virke efter sin bestemmelse.

Skal man ha haab om at faa parternes medvirken til lovens gjennomførelse, maa der vaakes nøie over og man bør være varsom med, at man ikke sætter bestemmelser ind, som ødelægger tilliden til eller gjør, at loven blir mottat av parterne med større uvilje, end tilfældet ellers vilde være.

I Danmark og Sverige synes man at ha hat et aapent øie for disse forhold. Man har nemlig der nøiet sig med at oprette en institution med forliksmand, som av eget initiativ kan gripe ind i større konflikter, uten derved at øve nogen tvang likeoverfor parterne. Men trods dette, eller kanskje just som en følge av, at forliksmanden ikke har anledning til at gripe ind i arbeidernes streikeret, er i de senere aar de større konflikter blitt færre saavel i Danmark som i Sverige, idet disse som regel ordnes, før man kommer til arbeidsnedleggelse.

Her hos os gaar man imidlertid langt videre saavel i propositionen som i komiteflertallets forslag, idet det paalægges mæglingsmanden at gripe ind og forby arbeidsstans til en viss tid i konflikter av den art eller det omfang, at de vil kunne siges at være til skade for almene interesser, og det paa et tidspunkt, hvor den mindste konflikt kan siges at omfatte almene interesser. Desuten er der indtatt straffebestemmelser, som skulde synes at være overflødige og som bare vil virke til at skape bitterhet mellem parterne, hvis de kommer til anvendelse.

Idet man forøvrig henholder sig til, hvad arbeiderrepresentanterne har uttalt i fælleskomiteens indstilling side 39 angaaende straffebestemmelserne, vil man kun ha uttalt, at disse bestemmelser aldeles forrykker det forhold, hvorunder alle spørmaal hittil er ordnet mellem organisationerne, idet forholdet mellem disse aldrig har været basert paa bøter eller retslig avgjørelse.

Arbeidernes stilling til en tvungen voldgift er kjendt. Det skulde derfor synes overflødig at si noget mer om den sak. Naar imidlertid komiteens flertal, trods den enstemmige og intense protest fra de interesserte parter finder at ville foreslaa tvungen voldgift i interessekonflikter, maa vi paa det bestemteste advare mot en saadan lovs gjennomførelse. Naar New-Zealand og Australien paabero pes av voldgiftslovens tilhængere som land, der har gjennomført tvungen voldgift og gjennomført den ved arbeiderne selv, maa det dog huskes, at selv *der* protesterer arbeiderne nu mot loven, og misnøien vokser stadig blandt organisationerne mot denslags tvangsforanstaltninger, da disse viser sig ikke at fremme, men tvertimot virker som en hemsko paa arbeidernes kamp for høining av livsvilkaarene. At saa er tilfældet, er ganske naturlig.

Den økonomiske kamp bunder i selve samfundsforholdene.

At produktionsmidlerne under de nuværende samfundsforhold er blitt et faatals eie, medfører, at arbeiderklassen er blitt eiendoms-

løs og som saadan kun har tilbage sin arbejdskraft, som han maa søke avsat til høist mulig pris. Som enhver anden varesælger maa han ha ret at tilbageholde sin salgsvare, arbejdskraften, hvis han ikke finder prisen og betingelserne akceptable. Ved opofrelser, kamp og savn har arbeiderklassen gennem sin organisation og sin solidaritet tiltvunget sig samfundets respekt og økonomiske forbedringer. Den tvungne voldgift kommer nu som et magtbud og fratager den organiserede arbeider denne hans dyrekjøpte ret.

Mens enhver anden varesælger uhindret kan sælge sin vare til høistbydende, saa skal arbeideren sælge sin arbejdskraft til den av voldgiftsretten bestemte pris. Dette blir i sandhet at frata den fattige hans eneste lam.

Det maa erindres, at aldrig vil nogen lov kunne tvinge en arbeidsgiver til at fortsætte sin virksomhet, hvis han ikke selv finder det tjenlig.

Det som for arbeiderne er hovedsaken, er at de frit kan disponere over sin arbejdskraft under organisationsmæssige former. Skulde en saadan indgripen fra samfundets side som her foreslaat bli nogenlunde retfærdig overfor arbeiderne, da maatte en regulering av priserne paa livsfornödenheterne først iverksættes.

Naar saavel regjeringen som komiteflertallet mener, at denne indgripen fra samfundets side vil skape mere social fred og retfærdighet for arbeiderklassen, saa vil dette kun bli en illusion. Social fred skapes kun paa grundlag av social retfærdighet. Hvad der vil opnaaes, blir kun, at kampen vil anta andre former.

Ønsker samfundet virkelig at skape social fred, maa det først finde aarsakerne til den sociale ufred og bortrydde disse.

Man skaper ikke social fred ved at forlange, at arbeiderne skal overlate fastsættelsen av sine arbeidsvilkaar til en offentlig skjønnsforretning.

Ved voldgiftsrettens indførelse vil konflikter, som før blev ordnet ved frivillig forhandling mellem parterne, komme ind under tvangsregler, der igjen vil medføre, at istedetfor en mindskning i konflikternes antal og begrænsning av deres omraade, vil sikkerlig det motsatte bli tilfældet.

Den norske fagorganisation har hat en forholdsvis rolig og jevn utvikling.

Under den frie forhandling parterne imellem er konflikterne løst, og i de faa tilfælder, hvor parterne ikke er blit enige, har de godvillig overlatt til en tredje part at skifte i konflikten.

Under denne ordning etableres et tillidsforhold, som under ingen omstændighet vil være tilstede under en tvungen voldgift.

Minoriteten vil saaledes i det længste haabe, at odelstinget vil ta hensyn til de organiserte arbeideres berettigede protest mot tvungen voldgift og ikke vedta en lov, der paa en saa brutal maate fratager dem deres organisationsmæssige selvbestemmelsesret over sin egen arbejdskraft, samtidig som den gjør deres dyreste eie, organisationen, illusorisk.

Vi tillater os i denne forbindelse at anføre følgende av d'hr.

Lian, Hansen og Aamodts uttalelser i fælleskomiteens indstilling side 11—12:

«Alle hensyn burde tilsi stortinget en saadan holdning. For det første dette, at det er en hertillands og i de fleste andre land aldeles ny og uprøvet lovmaterie og for det andet, fordi fagorganisationen staar saa aldeles enig og bestemt i sin protest mot tvungen voldgift. Enhver som vet, hvad streiken kræver av ofre og savn for arbeiderklassen, vil jo forstaa, at fagorganisationen motsætter sig ikke et forbud herimot, hvis der ikke foreligger dyptgaaende og alvorlige saklige grunde herfor. Og med det arbeide, som fagorganisationen har bak sig i dette land, mener vi at ha krav paa, at stortinget paa dette avgjørende omraade tar skyldig hensyn til den sterke protestuttalelse. Vi tillater os i denne forbindelse at henwise til de indsendte personlige underskrifter og til den mængde protestresolutioner, som er vedtat av en række fagforeninger landet rundt og indsendt til stortinget — samt til de uttalelser, som er oversendt stortinget fra samtlige fagforbunds styrer og fra landsorganisationens repræsentantskap.

Selve tilhængerne av den tvungne voldgift burde indse, at den ikke er egnet til at paatvinges parterne mot deres sterkeste protester. Den har dermed tapt noget av det væsentligste av den betydning, som dens tilhængere tillægger den, nemlig evnen til at skape social fred. Vi tillater os derfor paa det sterkeste at henstille til stortinget, at det ikke gaar videre i lovforanstaltninger, end hvad der er foreslaet av landsorganisationens fælleskomite.»

Idet minoriteten forøvrig henviser til ovennævnte herrers uttalelser i fælleskomiteens forlag, vil den uttale:

Skulde odelstinget paa trods av arbeiderorganisationernes enstemmige protest vedta en lov som av komiteens flertal foreslaat, forbeholder vi os at foreslaa loven henlagt.

Erichsen og *Michelet* fremholder, at den foreslaede bestemmelse om tvungen voldgift er møtt med bestemt motvilje saavel fra arbeidsgiver- som fra arbeiderhold. Under disse omstændigheter finder disse herrer at maatte fraraade, at man i loven for tiden gaar lenger end til tvungen mægling.

Forsaavidt desuagtet bestemmelsen om tvungen voldgift skulde bli vedtat, forbeholder disse herrer sig at fremsætte forslag om, at loven henlægges.

IV.

1ste kapitel.

Indledning.

Til § 1.

Betydningen av uttryk, som loven bruker.

Punkt 1. Som før bemerket, er det departementets forutsætning, at offentlige tjenestemænd og faste arbeidere i statens og kommunens tjeneste ikke omfattes av loven.

Anser man lovbestemmelser om de nævnte tjenestemænd og arbeideres tvister med stat og kommune om løn m. v. for nødvendig, bør særskilt lov utfærdiges derom.

Departementet henholder sig til det første *Stangske* lovutkast. Man henviser herom til ot. prp. nr. 29, 1912, side 16—19 og side 20—21.

Socialkomiteens flertal sluttet sig i 1912 til den nævnte proposition, se indst. O. XXI, 1912, side 4—5.

Et *mindretal* foreslog, at § 1 b kun skulde lyde «stat eller kommune».

Inden «*fælleskomiteen*» foreslog *arbeidernes repræsentanter* at punkt 1 skulde lyde:

Arbeider — enhver, som mot vederlag utfører arbeide av hvilken som helst art for andre.

Inden *komiteen* stemmer 2 medlemmer, *Bergersen* og *Sæbø*, for dette forslag, idet de mener, at der ingen forskjell bør være mellem arbeider for stat og kommune og for private.

De øvrige 9 medlemmer stemmer for propositionen; Fælleskomiteens (flertallets) forslag er likelydende med propositionen.

Punkt 2. Man henviser til ot. prp. nr. 29, 1912, side 21, 1. spalte. — Heller ikke *nærværende komite* finder grund til at opta som betingelse «i fast virksomhet.»

Man slutter sig *enstemmig* til propositionen. — Fælleskomiteen har likelydende forslag.

Punkt 3. Man henviser til ot. prp. nr. 29, 1912, side 21, 1. spalte, indst. O. XXI, 1912, side 5, 2. spalte, ot. prp. nr. 11, 1913, side 4, 2. spalte og propositionens side 11, 1. spalte.

Som det sees forutsættes ordet «faglig» tat i videste betydning, idet saavel ikke-faglærte som faglærte arbeidere skal omfattes av loven. Man slutter sig *enstemmig* til propositionen. — Fælleskomiteen har likelydende forslag.

Punkt 4. Man slutter sig *enstemmig* til propositionen. — Fælleskomiteen har likelydende forslag.

Punkt 5. Propositionen i dette punkt og punkt 6 stemmer med socialkomiteens indstilling i 1912, se side 5 og 6, og *Stangs* proposition nr. 11, 1913, side 4, 2. spalte.

Fælleskomiteens flertal bemerker til dette og punkt 6:

«Da der i denne lov bare er git bestemmelser om arbeidsstans, som har til hensigt at tvinge frem en løsning av tvist mellem en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening, findes definitionen av hvad der i *denne lov* forstaaes ved arbeidsnedleggelse og arbeidsstængning bare at burde omfatte arbeidsstans *av denne art*. Herved undgaaes den misforstaaelse, som lettelig fremkaldes ved definitionen i den kgl. proposition, at ikke enkelte arbeidere i fællesskap eller i forstaaelse med hverandre uhindret av denne lov skulde kunne nedlægge arbeidet for at søke fremtvunget bedre lønsvilkaar, saalænge det endnu ikke foreligger en tvist mellem en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening om lønsspørmaalet.»

Mindretallet «foretrækker dog den kgl. propositions redaktion, da denne gir en efter deres mening i sig selv fuldt rigtig definition av begrepen streik og lockout, og de frygter for, at lovens redaktion kan gi anledning til en for snever forstaaelse av disse begreper i deres almindelighet.»

Departementet bemerker, at

«da forandringen i definitionen av arbeidsnedlæggelse (streik) under nr. 5 efter komiteens flertals mening kan tjene til at forebygge misforstaaelse av lovens rækkevidde, har man intet at indvende mot den.»

Man sluttet sig enstemmig til fælleskomiteens forslag, efterat *Bergersen* og *Sæbøs* forslag om, at ordene «*eller i forstaaelse med hverandre*» skulde utgaa, var forkastet med de øvrige 9 medlemmer.

Punkt 6. Se foranstaaende punkt.

Departementet bemerker:

«Ved den tilsvarende forandring i definitionen av arbeidsstængning (lockout) under nr. 6 er der indløpet en feil, idet lockout i anledning av tvistigheter mellem en anden arbejdsgiver og en fagforening ikke er kommet med. Naar dette rettes ved, at den tvist, lockouten gjælder, betegnes som «en tvist mellem ham selv og en anden arbejdsgiver og en fagforening eller mellem en arbejdsgiverforening og en fagforening,» kan ogsaa her komiteens definition optages.»

Komiteen slutter sig enstemmig til Fælleskomiteens forslag med ovenstaaende ændring.

Punkt 7. Av hensyn til bestemmelsen i § 28 i fælleskomiteens forslag (meddelelser til riksmæglingssmanden) er i dette optat definition av «arbeidsopsigelse.»

Departementet har ikke motsat sig bestemmelsen.

Komiteen slutter sig enstemmig dertil.

Punkt 8. Begge de *Stangske* propositioner likesom socialkomiteen i 1912 hadde et andet avsnit gaaende ut paa, at

«som tariffavtale ansees ogsaa forlik, som indgaaes for et mæglingssraad (mæglingssmand), samt domme av arbeidsretten eller en voldgiftsret.»

Dette har *departementet* nu sløifet, da voldgiftsdommenes betydning er omhandlet i andre §'er og et forlik, som er indgaat for en mæglingssmand eller -raad, likefrem indgaar under definitionen av «tariffavtale». Se propositionens side 11, 1. spalte nederst.

Med hensyn til, at definitionen av «arbeidstvist» er utelatt av loven, likesom til den maate, hvorpaa lovens omraade er avgrænset, henvises til ot. prp. nr. 11, 1913, side 1—3 og propositionens side 11, 2. spalte.

Propositionens punkt 7 og fælleskomiteens punkt 8 er like lydende. Man slutter sig enstemmig hertil.

Til § 2.

Anmeldelse av fagforeninger og arbeidsgiverforeninger.

Punkt 1. Se propositionens side 11, 2. spalte. Anmeldelsen skulde efter de tidligere propositioner ske til arbejdsraadet. Departementet finder, den bør ske til det regjeringsdepartement som kongen bestemmer. Fælleskomiteen har samme bestemmelse som propositionen.

Man slutter sig enstemmig til departementet.

Punkt 2. Fælleskomiteen foreslaar, at meldingerne bare skal underskrives av 2 styremedlemmer istedenfor av det hele styre.

Departementet er enig i forenklingen.

Komiteen likesaa.

Punkt 3. Fælleskomiteen har foreslaat tilføiet efter indst. i første linje «*efter nr. 2 a, b eller c.*»

Komiteen slutter sig enstemmig til forslaget.

Punkt 4. Dette punkt er foreslaat av fælleskomiteen, se dennes indstilling side 30 flg.

Departementet har godtat forslaget, se dok. nr. 4, 1814, side 1 flg.

Komiteen tilføier i anledning av departementets bemerkninger, at den forutsætter, at meldingspligten paahviler «forbundene», hvad fælleskomiteen likefrem peker paa.

Hvor arbeidsgiverne er organisert baade faglig og stedlig i større foreninger, skal meldingspligten paahvile den *faglige sammenlutning*.

For at klargjøre *denne* (sidste ord i første punktum) ombyttes «denne» med «*for dennes vedkommende.*»

Komiteen er enstemmig herom.

Til § 3.

Tarifavtaler.

Se propositionens side 11, 2den spalte.

I anledning av denne § bemerker *fælleskomiteen*, at den «finder det uheldig, som sket ved bestemmelsen i den kgl. proposition § 3 nr. 2, at fastslaa nogen almindelig norm for en tarifavtales varighet. Bestemmelse herom for den enkelte tarif bør indeholdes som et nødvendig led i denne.

Bestemmelsen i propositionens § 3 nr. 2, 2det punktum, findes overflødig, idet en tilsvarende bestemmelse findes i alle tariffer».

Departementet indvender herimot: «Under nr. 1 er det tilføiet, at tarifavtaler skal indeholde bestemmelser om utløpstid og opsigelsesfrist. Dette er ogsaa propositionens forutsætning. Man har derfor intet imot den foreslaaede tilføielse. Men da komiteen har utelatt propositionens nr. 2, mangler dens utkast bestemmelse om, hvad der skal gjælde, hvis forskriften ikke er iagttat. Propositionens nr. 2

bør derfor beholdes. Det gjør intet indgrep i parternes kontraktsfrihet, men supplerer mulig ufuldstændighet i tariffavtalerne.

At avskrift av tariffavtalerne efter komiteens forslag skal sendes til riksmæglingsmanden istedenfor til vedkommende regjeringsdepartement, har man intet at indvende mot under forutsætning av, at en saadan stilling opprettes.

Propositionens nr. 3 er utelatt uten begrundelse, men kan ikke skjønnes at være overflødig ved siden av komiteens § 6 nr. 3, om end avfatningen ikke kan beholdes uforandret.

Punkt 1. Man slutter sig enstemmig til fælleskomiteens forslag.

Punkt 2. *Bergersen* og *Sæbø* foreslog, at punktet skulde utgaa og henholdt sig til Fælleskomiteen. Forslaget forkastedes mot de *øvrige 9 medlemmer*, som var enig med departementet.

Man var enstemmig om, at propositionens punkt 3 utgaar som overflødig.

Punkt 3. Man slutter sig enstemmig til propositionens nr. 4 (blir nr. 3). — Nr. 2 i Fælleskomiteens forslag er likelydende.

Punkt 4. Man slutter sig enstemmig til propositionens nr. 5 (blir nr. 4). — Nr. 3 i Fælleskomiteens forslag er likelydende.

Til § 4.

Ansvar for foreningsmedlemmers brud paa tariffavtale.

Se propositionens side 12, 1ste spalte, indst. O XXI for 1912, side 8, 1ste spalte og Fælleskomiteens indstilling side 31, 2den spalte og flg.

Som tidligere anført begrænser departementet ansvaret til de tilfælde, hvor foreningen har *skyld* i tariffbruddet eller i fortsættelsen av det tariffstridige forhold.

I Fælleskomiteen har arbeidsgivernes repræsentanter optat forslag om et videregaaende ansvar og fremsætter efter en længere motivering følgende forslag:

«Har medlemmer av en fagforening eller arbeidsgiverforening brutt en tariffavtale, hefter foreningen, naar den selv har skyld i bruddet eller i fortsættelsen av det tariffstridige forhold, eller naar den ikke bruker de midler, som staar til dens raadighet, overfor vedkommende medlemmer for at forhindre det tariffstridige forhold eller sammes fortsættelse.»

Erichsen og *Michelet* optar dette forslag. *Flertallet*, 9 medlemmer, stemmer for propositionen og henholder sig til denne.

Komiteen er *enstemmig* om at tilføie: «*eller gjort sig skyldig i ulovlig arbeidsstans*». Tilføielsen sker for at klargjøre forholdet mellem denne § og § 6, 3.

Til § 5.

Erstatning for brud paa tariffavtale.

Se propositionens side 12, 1ste spalte og indst. O XXI for 1912, side 8, 2den spalte.

Som før bemærket har departementet sløifet den tidligere bestemmelse om tilkjendelse av «opreisning», da det ikke anser denne retsfølge av brud paa en tariffavtale tilstrækkelig begrundet — under ingen omstændigheter — ialfald naar der ikke foreligger forsæt eller grov uagtsomhet.

Komiteen slutter sig enstemmig til propositionen. — Fælleskomiteen har likelydende bestemmelse.

Om tilføielsen «*eller for ulovlig arbeidsstans*», se § 4.

Til § 6.

Ulovlig arbeidsstans.

Komiteen henviser her til Fælleskomiteens motivering og fortsetter:

Komiteens flertal (se nedenfor) er enig med departementet.

Punkt 1, 1ste avsnit. Man er enstemmig derom. Fælleskomiteens forslag er likelydende.

Punkt 1 2det avsnit. *Komiteens flertal* stemmer for propositionen.

Bergersen og *Sæbø* optar Fælleskomiteens forslag om, at dette avsnit skal utgaa.

Punkt 2, 1ste avsnit. Departementet har ændret redaktionen ved indskyttelse i 7de linje av ordene: «*De i §§ 29 og 36 bestemte frister er utløpet.*» Den nye redaktion er indtat i dok. nr. 4, 1914, side 7, 1ste spalte.

Komiteens flertal stemmer for departementets nye redaktion.

Bergersen og *Sæbø* stemmer for Fælleskomiteens forslag.

Punkt 2, 2det avsnit. *Komiteens flertal* stemmer for propositionen. *Sæbø* stemmer for Fælleskomiteens forslag.

Det bemerkes, at voteringen for de medlemmers vedkommende, som er imot tvungen voldgift, er subsidiær.

Punkt 3. Departementet har tilføiet dette avsnit: «*hvis ikke parterne enes om noget andet.*» (Se dok. nr. 4, 1914, side 7, 1ste spalte øverst.)

Komiteens flertal stemmer for denne nye redaktion.

Bergersen og *Sæbø* stemmer for Fælleskomiteens forslag.

2det kapitel.

Arbeidsretten.

Man anfører fra Ot. prp. nr. 23 for 1913, side 13, følgende:

«Ved dette kapitel henvises til Ot. prp. nr. 29 for 1912 side 6—8 og 22—24 og Ot. prp. nr. 11 for 1913 side 5—7.

Til §§ 7—9 (før §§ 9, 7 og 27).

Disse paragraffer har man for oversigtens skyld fundet det hensigtsmæssig at samle paa et sted.

I § 7 er indledningen ændret. Likeledes er andet led omredigert, da krav om arbeidsretten bare *kan* behandle (jfr. § 9), fremdeles ordinært hører under de almindelige domstoler. Man har ogsaa uttrykkelig tilføiet, at privat voldgift kan vedtages; jfr. Ot. prp. nr. 11 for 1913 side 6.

Ved § 8 henvises til Ot. prp. nr. 29 for 1912 side 11 sp. 2 og ved § 9 til samme proposition side 6—7. I § 8 er overskriften ved utelatelse av ordene «brudd paa» bragt i overensstemmelse med paragraffens indhold. I begge paragraffer nævnes nu voldgiftsdomme særskilt som følge av, at de tidligere propositioners § 1 nr. 7 andet avsnit er utelatt.»

Socialkomiteen bemerker i sin indstilling side 9:

«Den nydannelse, som foreslaaes, er derfor alene av processuel natur. Kapitlet organiserer av hensigtsmæssighetshensyn en ny domstol, som vil avløse de ordinære og være den eneste kompetente domstol for behandlingen av de saker, som underlægges den.»

Til § 7.

Arbeidsrettens sæte og domsmyndighet.

Under henvisning til det anførte bemerkes, at forskjellen mellem fælleskomiteens forslag og propositionen er, at i første led er propositionens slutningsord utelatt, da anke til Arbeidsretten efter propositionens § 39 og dens behandling av straffesaker efter propositionens § 47 nr. 2 falder bort efter komiteens utkast; jfr. om sidstnævnte forandring bemerkningerne til utkastets § 38.

Andet led er i indhold overensstemmende med propositionen. —

Komiteen finder, at det klart bør fastslaaes, at arbeidsretten er den eneste kompetente domstol til indtale av *alle* borgerlige retskrav i arbeidstvister, som ikke avgjøres under straffesak eller voldgiftssak.

Forutsætningen er, at hvis en tvist blir avgjort efter § 45, skal den nedsatte voldgiftsret avgjøre ethvert retskrav, som staar i forbindelse med tvisten.

Og da efter komiteens indstilling til § 47 arbeidsretten ikke skal fungere som straffedomstol, vil de ordinære straffedomstole kunne faa til avgjørelse retskrav i overensstemmelse med de regler, som gjælder for paadømmelse av borgerlige retskrav under en straffesak.

Til § 8.

Saksmaal i anledning av en tariffavtale eller voldgiftsdom.

Om utelatelsen av voldgiftsdomme i denne § — og i § 9 — henvises til det, som er anført ved § 6.

Komiteens flertal stemmer for propositionen alene med den forandring, at «*saksøker*» i 2det avsnit ombyttes med «*part*». *Bergersen* og *Sæbø* stemmer for fælleskomiteens forslag.

Til § 9.

Krav, som utspringer av arbeidsavtaler.

Se bemerkninger til § 8.

Komiteens flertal stemmer for propositionen.

Bergersen og *Sæbø* stemmer for fælleskomiteens forslag.

Til §§ 10 og 11.

Arbeidsrettens medlemmer og forandring av innstillingsretten.

Som tidligere bemerket innskærket departementet i propositionen — se side 13 — innstillingsretten for organisationerne til 2 medlemmer; de 2 andre blev altsaa at oppnevne uten innstilling. Departementet tilsigter at undgaa, at formanden skulde staa som en oppmand mellom repræsentanterne for de stridende klasser.

(Her gir komiteen en længere fremstilling av de forskjellige standpunkter og fortsætter):

Nærværende komite slutter sig til tanken i det fra indst. O. XXI, 1912 anførte.

Man finder, at innstillingsretten bør tillægges organisationer av en viss størrelse, og antar, at grænsen kan settes for en arbeidsgiverforening, at den tæller mindst 100 arbeidsgivere med tilsammen mindst 10,000 arbeidere, og for en fagforening eller anden arbeiderorganisation, at den tæller mindst 10,000 arbeidere.

Som følge herav maa propositionens § 11 utgaa.

I § 10 beholder man rettens helt ytre organisation og henfører til § 11 reglerne om innstillingsretten og betingelserne for at kunne oppnevnes til medlemmer av arbeidsretten. —

Da arbeidsraadet ikke ansees for at være nogen heldig innstillingsmyndighet, hvis organisationerne ikke inden den fastsatte frist har fremsendt sin innstilling, finder man, at departementet bør oppnevne medlemmerne uten innstilling.

Komiteen er enstemmig om, at et medlem, som har været dømt for brudd paa taushetsplikten efter § 49, ikke bør være medlem av retten og foreslaar bestemmelse herom tilføiet.

Komiteen er enstemmig om §§ 10 og 11 i den indstilte form.

Man slutter sig enstemmig til §§ 12—16 efter propositionen.

Fælleskomiteens tilsvarende paragraffer er likelydende hermed.

Man henviser om disse paragraffer til propositionens side 14, 1. spalte.

Til § 17.

Parternes repræsentanter.

Man henviser til propositionens side 14, 1. spalte.

Et mindretal i socialkomiteen i 1912 (se indst. O. XXI for 1912, side 11) foreslog, at kravet paa norsk statsborgerret sløfedes og at man «indskrænker sig til at kræve, at vedkommende har bodd her i landet i hele det sidste aar». *Fælleskomiteen* bemærker:

«Til parternes repræsentanter under forhandlingerne for arbejdsretten antages der ikke at burde stilles andre fordringer, end at de er fuldmyndige og fast bosat i riket. Flere styremedlemmer i fagforeninger er utlændinger — uten norsk borgerret — og bør ikke av den grund utelukkes fra at repræsentere fagforeningen i en tvist, hvor denne er part.»

Departementet bemærker hertil:

«Komiteen har ikke fundet at burde kræve, at parternes repræsentanter skal være norske statsborgere, men forlanger i steden, at de skal være fast bosat i riket. Herved er at bemærke, at bostedsforholdet oftere vil kunne gi anledning til tvil end statsborgerforholdet.»

Videre har komiteen utelatt bestemmelsen om, at parternes repræsentanter ikke maa være fradømt stemmeret i offentlige anliggender og adgangen til at opnaa offentlig tjeneste; jfr. straffelovens § 29 nr. 2 og § 30 nr. 2. Denne bestemmelse, som ogsaa stemmer med utkastet til tvistemaalslov § 44 i Ot. prp. nr. 10 for 1913, bør dog efter regjeringens mening opretholdes.»

Komiteens 6 medlemmer, formanden, Bergersen, Erichsen, Lappen, Skilbred og Sæbo stemmer for, at «norske statsborgere» ombyttes med «fast bosat i riket».

Komiteens øvrige 5 medlemmer, Eidem, Hestnes, Lid, Michelet og Stuevold-Hansen stemmer for propositionen.

Mot *Michelet, Skilbred og Stuevold-Hansens* stemmer slutter flertallet sig til følgende tilføjelse til §'en: «Som fast bosat ansees enhver, som har opholdt sig i landet uavbrudt i mindst et aar og fremdeles opholder sig der».

Om end ikke begrepet «fast bosat» ved denne tilføjelse er helt paa det rene, vil dog tilføielsen, som stemmer med lignende bestemmelse i andre love (koncessionsloven og haandverksloven) fjerne de fleste tvil.

Til § 18.

Forberedelsen av saken.

I anledning av fælleskomiteens forslag bemærker departementet:

«Komiteen har her indtat et nyt nr. 2, hvorefter støvningen skal være ledsaget av en utskrift av de forhandlinger, som er ført mellem parterne om tvisten, eller av bevis for, at saadanne forhandlinger er ført eller søkt fra saksøkerens side. Mangler saadant bevis, skal arbeidsrettens formand gjøre saksøkeren opmerksom

herpaa og meddele ham, at retten ikke kan behandle saken, medmindre forhandlinger er ført eller forgjæves søkt av saksøkeren. Overensstemmende hermed er ogsaa begyndelsen av nr. 3 (prp. nr. 2) forandret.

Hensigtsmæssigheten av denne forandring synes tvilsom, men regjeringen finder ikke grund til at motsætte sig den.

Punkt 1. Komiteen er enstemmig herom. Fælleskomiteens forslag er likelydende.

Punkt 2. Likesaa.

Punkt 3. Komiteen slutter sig enstemmig til fælleskomiteens forslag.

Paa grund av forandringen i punkt 2 nødvendiggjøres dette forslag.

Punkterne 4, 5, 6 og 7. Komiteen er enstemmig herom. De er likelydende med propositionens punkter 3, 4, 5 og 6.

Til § 19.

Saksbehandlingen.

Punkt 1. Man slutter sig enstemmig til propositionen. Fælleskomiteens forslag er likelydende.

Punkt 2. Departementet bemerker paa side 3 i skrivelse til komiteen angaaende fælleskomiteens forslag (se derom dok. nr. 4, 1914. side 33, 2. spalte):

«Bestemmelsen under nr. 2 om valg mellem mundtlig og skriftlig behandling er forandret. Propositionens forskrift er mere elastisk og gir retten adgang til at ta hensyn til alle sider; men ogsaa komiteens forslag er antagelig.»

Man slutter sig enstemmig til fælleskomiteens forslag.

Punkt 3. Man slutter sig enstemmig til propositionen. Fælleskomiteens forslag er likelydende.

Punkt 4. I propositionen bemerkes side 14, 2. spalte:

«Under nr. 4 har man istedenfor at henvise til straffeproseslovens § 176 utformet en fuldstændig bestemmelse, som i det væsentlige svarer til §§ 207 og 208 i utkastet til tvistemaalsslov (se ot. prp. nr. 10 for 1913).

Fælleskomiteen anser det unødigt at indta en bestemmelse om ret for vidner til at negte at svare paa visse spørsmåal, da arbeidsretten ikke foreslaas at være arbeidsdomstol. *Departementet* bemerker dertil:

«Bestemmelserne har imidlertid ogsaa betydning for civile saker. I ot. prp. nr. 29 for 1912 og nr. 11 for 1913, hvorefter arbeidsretten ikke skulde behandle straffesaker, indeholdes derfor tilsvarende bestemmelser; jfr. ogsaa ot. prp. nr. 10 for 1913, utkastet til tvistemaalsslov §§ 207 og 208. Utelatelsen av disse bestemmelser vilde lede til uklarhet; se Hagerup: Civilproces II side 525 flg., anden utgave.»

Komiteen er enig med departementet og slutter sig til propositionen.

Punkterne 5, 6 og 7. Man var enstemmig derom; de lyder ens i propositionen og hos fælleskomiteen.

Til § 20.

Parternes utæblivelse.

Se propositionens side 14, 2den spalte. Man er *enstemmig* derom; Paragrafen enslydende hos fælleskomiteen.

Til § 21.

Møtepligt for vidner og parter.

Punkt 1. Man er enstemmig derom; punktet er likelydende hos fælleskomiteen.

Punkt 2. Likesaa.

Punkt 3. Socialkomiteen i 1912 foreslog indtatt en bestemmelse om adgang til at faa tap av arbeidsfortjeneste godtgjort.

Departementet er ikke enig deri og slutter sig til, hvad der er anført i Ot. prp. nr. 11 for 1913, side 6.

Komiteen er enig med departementet.

Punkt 3. Man er *enstemmig* derom; likelydende hos Fælleskomiteen.

Punkt 4. Likesaa.

Til § 22.

Sakkyndige.

Departementet bemærker ianledning av Fælleskomiteens forslag:

«Ved tilføielse av henvisningen til § 21 i første led er regelen om pligten til at gjøre tjeneste som sakkyndig begrænset til at gjælde den stedlige møtepligt, mens propositionen ogsaa tar sigte paa den saklige forklaringspligt; jfr. § 19 nr. 4 og bemærkningerne hertil samt straffeproseslovens § 190 og utkastet til tvistemaalsslov § 238».

Komiteen slutter sig enstemmig til departementets forslag.

Til §§ 23—26.

Se propositionens side 14, 2den spalte.

Samtlige §'er er likelydende i propositionen og hos Fælleskomiteen.

§§ 23—25. Man er enstemmig derom.

§ 26. Likesaa om den forandring, at ordet «*bør*» i 2det avsnit i punkt 2 ombyttes med ordet «*skal*».

Det bør være en pligt at underrette om kjæremaalet.

3dje kapitel. Mægling.

Man henviser til:

Ot. prp. nr. 29, 1912	side 24
— 11, 1913	— 7
— 23, 1913	— 15 flg.
Indst. O. XXI, 1912	— 11 —

Fælleskomiteens indstilling (dok. nr. 4, 1914) side 5 følgende og departementets skrivelse av 4de december forrige aar (till. til dok. nr. 4, 1914) side 3, flg.

Det er tidligere under I og II redegjort for de forskjellige forslags stilling til institutionen.

De foreslaede regler er i hovedsaken følgende:

Departementet godtar fælleskomiteens forslag om opnævnelse av en riksmæglingsmand.

Men det fastholder parternes adgang til at vælge, om de vil ha tvisten behandlet av en mæglingsmand eller et mæglingsraad. (§ 27.) Fælleskomiteen sløifer mæglingsraad.

Departementet har omredigert reglerne i § 28 om meldinger i anledning av mægling.

Departementet har likeledes fundet at kunne gaa med paa de nu foreslaede regler om arbeidsstans i § 29, hvorved en ørkesløs diskussion om, hvorvidt hovedregelen bør være forbud mot arbeidsstans, eller saadant forbud bør være en undtagelse, er undgaat. Departement og komite er ved underhandlinger underhaands blit enige om §'s indhold og form.

Endelig har departementet godtat, at mæglingen skal holdes for lukkede dører samt reglerne om mæglingens slutning i § 36.

Til § 27.

Mæglingsmand og mæglingsraad.

Punkt 1, 1ste avsnit. For den av departementet ændrede redaktion stemte 6 medlemmer, formanden, Eidem, Lappen, Lid, Skilbred og Stuevold-Hansen, 5 medlemmer, Bergersen, Erichsen, J. Hestnes, Michelet og Sæbø, stemte for, at behandling ved mæglingsraad skulde utgaa.

Punkt 1, andet avsnit. Man slutter sig enstemmig dertil med uteladelse av «arbeidsraadet».

Punkt 2. Man slutter sig med 6 mot 5 medlemmer (samme navne som ved punkt 1, 1ste avsnit) til departementet.

Punkt 3. Man slutter sig enstemmig dertil med den forandring, at sidste sætning: «*gaar forslagsretten over til arbeidsraadet*» ombyttes med «*sker opnævnelsen uten indstilling*».

Til § 28.

Meldinger til mæglingssmanden.

Punkt 1. Man slutter sig til følgende lydelse av 1ste avsnit: «*Naar arbeidsopsigelse foretages i anledning av en saadan twist, som*

§ 6 nr. 2 nævner, skal der straks sendes melding enten til riksmæglingsmanden eller til kredsmæglingsmanden for den kreds, hvor bedriften eller foreningen, som foretar arbeidsopsigelsen, har sit sæte. Kredsmæglingsmanden har uten ophold telegrafisk eller ved anbefalt brev at sende underretning om meldingen til riksmæglingsmanden.»

2det avsnit. Man slutter sig enstemmig til den ændrede proposition.

Punkt 2. 1ste avsnit. Man er enstemmig herom med den forandring, at «i anbefalt brev eller telegram» ombyttes med «i telegram eller anbefalt brev».

2det avsnit. Man slutter sig enstemmig dertil.

3dje avsnit. 1ste punktum. Man slutter sig enstemmig dertil.

2det punktum. Flertallet 7 medlemmer stemmer for propositionen. Minoriteten, Hestnes, Lid, Skilbred og Stuevold-Hansen stemmer for følgende forslag: «Er foreningen tilknyttet en hovedorganisation sendes meldingen gennem dennes styre til riksmæglingsmanden.» Man var enstemmig om at indskyte efter styre: «til riksmæglingsmanden».

4de avsnit. Man slutter sig enstemmig dertil.

Til § 29.

Regler om arbeidsstans.

Punkt 1. Flertallet, 6 medlemmer, formanden, Bergersen, Erichsen, Lappen, Michelet og Sæbø stemte for, at fristen skulde være 4 dage. Minoriteten, 5 medlemmer, Eidem, J. Hestnes, Lid, Skilbred og Stuevold-Hansen stemte for 6 dages frist. Forøvrig var man enstemmig om punktet.

Michelet og Sæbø foreslog at ombytte det sidste ord «mæglingsmanden» med «riksmæglingsmanden».

Departementet havde underhaanden foreslaat, at der i punkt 1 efter «avbrutt» blev indskutt: «eller arbeidsopsigelsen utvidet til andre end parterne i tvisten».

Denne form blev forkastet med 7 mot 4 stemmer, Formanden, Eidem, J. Hestnes og Lid.

Punkt 2. Som foran nævnt har departementet godtat det enstemmig indstillede forslag.

Fælleskomiteens forslag i punkt 2 kræver, for at arbeidstans skal kunne paabydes, at «betydelige samfundsinteresser» skal utsættes for fare.

Det vedtagne punkt sætter som betingelse «medføre skade for almene interesser».

Til § 30.

Mæglingsmandens ugildhet og forfald.

Man var enstemmig for departementets ændrede redaktion.

Til § 31.

Forberedelsen av mæglingen.

Punkt 1. Man var *enstemmig* for departementets nye redaktion med følgende tilføielse:

En kredsmæglingssmands avgjørelse av, hvorvidt arbeidsstans skal kunne forbydes eller ikke, kan naarsomhelst omgjøres av mæglingssmanden».

Punkt 2. Man var *enstemmig* herom.

Punkt 3. Likesaa, idet «*i tide*» utgaar og efter «*samtykke*» indskytes: «*senest i første mæglingssmøte*».

Punkt 4. Man var *enstemmig* herom.

Til § 32.

Mæglere.

Løfte kan ogsaa avlægges. Man var *enstemmig* for §'en.

Til § 33.

Mæglingssraadets forhandlingsdygtighet.

Man slutter sig *enstemmig* til departementets nye redaktion, idet dog: «*som kan antages at ville vare længer end en uke*» utgaar.

Til § 34.

Parternes repræsentanter.

Fælleskomiteen foreslaar i § 32, at praktiserende advokater og sakførere skal forbydes at møte.

Departementet foreslaar, at deres adgang til at møte skal være avhængig av mæglingssmyndighetens samtykke.

Komiteens flertal, 6 medlemmer, *formanden, Eidem, J. Hestnes, Lappen, Lid* og *Skilbred* stemmer for den ændrede proposition. *Minoriteten*, 5 medlemmer, *Bergersen, Erichsen, Michelet, Sæbø* og *Stuevold-Hansen* stemmer for *Fælleskomiteens* forslag.

Formanden, Michelet og *Stuevold-Hansen* stemmer principalt for, at 2det punktum utgaar.

Til § 35.

Mæglingen.

Man slutter sig *enstemmig* til den ændrede proposition.

Til § 36.

Mæglingens slutning.

Departementet har under mundtlige forhandlinger opgit bestemmelsen om, at mæglingssmanden *skal* fremsætte mæglingssforslag. Det har indrømmet vegten av den betænkelighet, som er reist mot pro-

positionen i dette punkt. — *Fælleskomiteen* har i sin § 35 alene bestemmelse om: «*Hvis* mægleren har fremsat et forslag» o. s. v. Den uttaler paa side 7 i indstillingen, «at efter dens mening bør det helt overlates til mæglingsmandens eget skjøen, om han overhodet skal fremsætte noget formelig forslag. Han bør helt være herre over de midler, han finder at burde anvende for at opnaa sit formaal: en retfærdig og rimelig løsning av tvisten.»

Komiteen har *enstemmig* sluttet sig til denne opfatning. Der bør ikke skapes unødige vanskeligheter. Og det maa erkjendes, at pligten til i *alle* tilfælde at forelægge parterne et forslag med snarlig offentliggjørelse *kan* bli en hindring for en gjenoptagelse av de tidligere resultatløse forhandlinger eller for en rimeligere optræden fra den ene eller anden parts side senere. Den offentlige mening vil ha fædet sin dom, og den part, hvem denne gaar imot, skræmmes derved bort fra nye fredelige forsøk paa ordning.

Og likesom det bør være overlatt til mæglerens takt og forstaaelse av, hvad situationen kræver, om han overhodet *vil* fremsætte noget mæglingsforslag, saaledes bør det være overlatt til ham, om et fremsat forslag bør kundgjøres.

Sæbo stemmer for fælleskomiteens § 34 istedetfor propositionens § 36.

Punkt 1. *Komiteens* flertal stemmer for departementets ændrede forslag.

Punkt 2. Det bemerkes, at det er komiteens forutsætning, at mægleren i den i punktets 1ste avsnit nævnte beretning skal kunne indta mæglingsforslaget, *om* det er fremsat, og *hvis* han finder det formaalstjenlig under de foreliggende omstændigheter. *Selvom* det er fremsat, staar det ham frit for at utelate det av beretningen.

Men i den i 2det avsnit nævnte beretning til riksmæglingsmanden *skal* det mulig fremsatte mæglingsforslag indtages.

Komiteens flertal — alle undtagen *Sæbo* — stemmer for det av departementet godtagne forslag.

Punkt 3. Man slutter sig *enstemmig* til den ændrede proposition.

Voteringen er for deres vedkommende, som stemmer imot tvungen voldgift, subsidiær.

Til § 37.

Senere vedtagelse av et mæglingsforslag.

Man slutter sig *enstemmig* til propositionen.

Til § 38.

Gjenoptagelse.

Istedetfor sidste punktum foreslaar *komiteen*:

«Forøvrig kan saavel riksmæglingsmanden som mæglingsmanden naarsomhelst rette saadan opfordring til parterne.»

Med denne ændring slutter man sig *enstemmig* til §'en.

Det bør staa mæglingsmanden frit for *naarsomhelst* at gjenopta mæglingen.

Til § 39.

Anke og kjæremaal.

Reglerne er forenklet i departementets ændrede forslag.
Komiteen slutter sig enstemmig til det ændrede forslag.

4 de kapitel.

Voldgift.

Man henviser til propositionens side 17 og indst. O. XXI—1912 side 13—14.

Fælleskomiteen har sløfet kapitlet om voldgift.

Komiteens flertal er enig med departementet i begrundelsen for at opretholde en organiseret voldgiftsdomstol, om parterne skulle ville benytte den.

Mindretallet, Bergersen, Erichsen og *Sæbø* henholder sig til fælleskomiteens begrundelse for at utelate kapitlet.

Punkt 1. 8 medlemmer slutter sig til propositionen, *Bergersen, Erichsen* og *Sæbø* stemmer imot.

Punkt 2. Likesaa.

Formanden, Bergersen, Lappen og *Stuevold-Hansen* stemte for følgende tilføjelse: «*Saafremt parterne er enige om, hvilke voldgiftsmænd de ønsker, er opnævnelse unødvendig.*»

De øvrige 7 medlemmer stemte imot.

Punkt 3. Man slutter sig *enstemmig* til propositionen med den ændring, at udvalget skal bestaa av «*firti*» personer.

Til § 41.

Begjæring om voldgiftsbehandling.

Komiteen ombytter «*saadant*» i 3dje linje med «*følgende*» og indtar lovteksten i § 29 nr. 2 a, b og d med ombytning av «*mæglingsbegjæring*» med «*voldgiftsbegjæring*».

Forøvrig er man *enstemmig* om paragrafen.

Til § 42.

Ugildhet og forfald.

Komiteen slutter sig *enstemmig* til propositionen med den undtagelse, at ordene i 3dje afsnit: «*som kan antages at ville vare længere end en uke*» utgaar.

Til § 43.

Saksbehandlingen.

Man slutter sig *enstemmig* til *propositionen*.

Til § 44.

Voldgiftsrettens avgjørelser.

Om voldgiftsretten finder at ville begrunde sin dom, staar det den frit. Men loven indeholder intet paabud derom. Departementet har strøket hestemmelsen i Ot. prp. nr. 29 — 1912, i indst. O. XXI 1912 og Ot. prp. nr. 11 — 1213 om, at dommen *skulde ha domsgrunde*.

Komiteens flertal stemte for propositionen.

Bergersen, Erichsen og *Sæbø* stemte for, at 2det afsnit utgaar, *Bergersen* og *Sæbø* for, at «*tre*» i 2det afsnit ombyttes med «*to*».

Til § 45.

Tvungen voldgift.

Man henviser til III.

Punkt 1 Hestnes stemte for følgende forslag:

«*Dom i interessekonflikter.*

Finder kongen, at en tvist er av den art, at den kan utsætte samfundets velfærd for aapenbar fare, og mægling forgjæves er prøvet, kan han med samtykke av stortinget bestemme, at tvisten skal avgjøres ved voldgift.»

Komiteens flertal, de øvrige 10 medlemmer, stemte imot.

Komiteens flertal, 6 medlemmer, *formanden, Eidem, J. Hestnes, Lid, Skilbred* og *Stuevold-Hansen* stemte for propositionen.

Mindretallet, 5 medlemmer, *Bergersen, Erichsen, Lappen, Michelet* og *Sæbø* stemte imot.

Michelet tilfører, at han subsidiært finder, det i tilfælde helt bør overlates til *regjeringen* at avgjøre, om tvungen voldgift skal bringes i anvendelse eller ei.

Formanden, Bergersen og *Lid* stemte for følgende tillæggsforslag:

«*Hvis stortinget ikke er samlet, træffes avgjørelsen av et utvalg bestaaende av 25 repræsentanter valgte av stortinget. Utvalget møter snarest mulig, efter tilsigelse av præsidenten.»*

De øvrige 8 medlemmer stemte imot.

Punkt 2.

Bergersen, Erichsen, Michelet og *Sæbø* stemte for, at retten sammensættes saaledes som ved arbeidsretten. *De øvrige 7* medlemmer stemte for propositionen.

Da denne voldgiftsret alene vil træde i virksomhet ved ekstraordinære forhold, bør der være adgang til at sammensætte retten med et større antal medlemmer end bestemt for arbeidsretten.

Punkterne 3 og 4. Man slutter sig enstemmig til propositionen.

Til § 46.

Virkningerne av en voldgiftsdom.

En voldgiftsdom skal være som en tariffavtale. — Man slutter sig *enstemmig* til propositionen.

5te kapitel.

Straffebestemmelser.

Til § 47.

(Komiteen redegjør først utførlig for propositionen, arbeidsgivernes og arbeidernes standpunkt til straffebestemmelserne, hvorefter fortsættes):

Socialkomiteen har delt sig i 3 fraksjoner.

Bergersen og *Sæbø* slutter sig helt til arbeiderrepræsentanterne, hvorfor de foreslaar, at §'en utgaar.

Subsidiært erklærte de at ville stemme for propositionen.

Eidem, J. Hestnes, Lappen, Lid, Skilbred og *Stuevold-Hansen* slutter sig til propositionen og dens begrundelse.

Formanden, Erichsen og *Michelet* deler i det væsentlige arbeidsgivernes syn og er enig med regjeringen i, at vor hele øvrige retsordning kræver straffebestemmelser i nærværende punkt.

Minoriteten tilføier, at efter dens opfatning vil straffebestemmelser av nærværende art alene tjene til at styrke organisationernes stilling og samhold; de vil ogsaa styrke den autoritet, som organisationernes ledere bør eie.

Bergersen og *Sæbø's* forslag om, at §'en skal utgaa, *forkastedes* mot disse 2 stemmer.

Punkt 1 a. For propositionen stemte 7 medlemmer, *Bergersen, Eidem, J. Hestnes, Lappen, Lid, Skilbred, Stuevold-Hansen* og *Sæbø*. *Formanden, Erichsen, Michelet* og *Stuevold-Hansen* stemte for følgende forslag:

«Pengebøter fra 5 til 25 000 kroner kan ilægges:

a) den, som i strid med § 6 foretar eller fortsætter arbeidsstansning eller deltar i arbeidsnedleggelse. Den, som handler paa en arbeidsgivers vegne, straffes, naar ikke arbeidsgiveren selv dømmes.»

Punkt 1 b. 6 medlemmer, *formanden, Erichsen, J. Hestnes, Lappen, Michelet* og *Stuevold-Hansen* stemte for, at «i en bedrift, som sysselsætter mindst 10 arbeidere» utgaar.

5 medlemmer, *Bergersen, Eidem, Lid, Skilbred* og *Sæbø* holdt paa propositionen.

Punkt 1 b. *Bergersen* og *Sæbø* stemte for, at «eller indsamler eller utdeler bidrag» skal utgaa; de andre imot.

7 medlemmer, *Bergersen, Eidem, J. Hestnes, Lid, Skilbred, Stuevold-Hansen* og *Sæbø* stemte for at indskytte «indsamlede» medlem utdeler og bidrag («utdeler *indsamlede* bidrag»).

3 medlemmer, *formanden, Erichsen* og *Michelet* stemte imot denne tilføielse.

Punkt 2.

Flertallet finder, at disse saker bør være undergit privat-offentlig tiltale ved de ordinære straffedomstoler og stemmer derfor.

3 medlemmer, *Eidem, Lid* og *Skilbred* holdt paa propositionen.

Punkt 3.

For propositionen stemte 7 medlemmer. *Formanden, Erichsen, Michelet* og *Stuevold-Hansen* stemte for følgende forslag:

«I dommen kan det bestemmes at i de tilfælde, som er nævnt under nr. 1 b, skal vedkommende forening hefte for bøterne.»

Punkt 4. Man slutter sig *enstemmig* til propositionen.

Til § 48.

Fornærmelig adfærd m. v.

Man slutter sig *enstemmig* til propositionen. — Samme regler indeholdes i § 39 i Fælleskomiteens forslag. —

Til § 49.

Brud paa taushetspligt.

Man slutter sig *enstemmig* til propositionen. Samme retsbud indeholdes i § 40 i Fælleskomiteens forslag.

Til § 50.

Uteblivelse m. v.

Man slutter sig *enstemmig* til propositionen. Samme regler indeholdes i § 41 i Fælleskomiteens forslag.

Til § 51.

Ansvar og kjæremaal.

Man slutter sig *enstemmig* til propositionen. Samme regel indeholdes i § 42 i Fælleskomiteens forslag.

6te kapitel. Slutningsbestemmelser.

Til § 52.

Saksomkostninger.

Man slutter sig *enstemmig* til propositionen.

Reglerne stemmer med § 43 i Fælleskomiteens forslag med undtagelse av, at de sidste ord «og voldgift» i propositionen er utelatt som følge av, at Fælleskomiteen har strøket kapitlet om voldgift.

Til § 53.

Lønninger m. v.

Punkt 1. Man slutter sig til propositionen, idet «riksmæglingsmanden» indskytes i 2den linje efter «arbeidsretten». Samme regel som i Fælleskomiteens forslag, § 44.

Punkt 2. Bergersen og Sæbø foreslaar, at samtlige faste medlemmer skal ha fast aarlig løn og henholder sig til Fælleskomiteens indstilling i dette punkt; de stemmer derfor for dennes forslag i § 44, punkt 2.

Flertallet henholder sig til departementets begrundelse (se foran).

For at holde adgangen aaben til at bestemme fast løn for alle medlemmer av arbeidsretten, om erfaring skulde vise nødvendig-

heten derav, er i propositionen tilføiet det sidste punktum («*arbeidsrettens medlemmer kan ogsaa tilstaaes fast løn*»). Alle undtagen Sæbø stemmer for propositionen med indskyttelse av «*riksmæglingsmanden*» efter «*formanden*» i 1ste linje, — samt at «*bestemt av vedkommende regjeringsdepartement*» tilføies efter «*sak*», i 2det punktum.

Punkt 3 og 4. Man slutter sig *enstemmig* til propositionen.

Samme regler er foreslaat av Fælleskomiteen i § 44 punkt 3 og 4.

Lovens ikrafttræden.

Man sluttet sig *enstemmig* til propositionen.

Samme regel foreslaar Fælleskomiteen i § 45.

V.

Med hensyn til omkostningerne ved lovens gennemførelse har *departementet* ingen beregninger derover anstillet, og *komiteen* ser sig ikke i stand til at opgjøre sig nogen beregning.

Formentlig vil en hel række tariffvister og konflikter søkes ordnet og bilagt paa samme maate som hittil.

Før erfaring viser, i hvilken utstrækning de nu lovfæstede institutioner blir anvendt, vil beregning over omkostningerne overhodet ikke kunne foretages.

(Vi indtar sluttelig her de paragraffer i socialkomiteens indstilling, som adskiller sig fra regjeringens forslag. Forandringerne er sat med kursivert sats.)

§ 1.

Betydning av uttryk, som loven bruker.

5. *Arbeidsnedlæggelse* (streik) — en hel eller delvis arbeidsstans som arbeidere i fællesskap eller i forstaaelse med hverandre iverksetter for at tvinge frem en løsning av en tvist mellem *en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening*.

6. *Arbeidsstængning* (lockout) — en hel eller delvis arbeidsstans som en arbeidsgiver iverksetter for at tvinge frem en løsning av en tvist mellem ham *selv eller en anden arbeidsgiver og en fagforening eller mellem en arbeidsgiverforening og en fagforening*, uten hensyn til om andre arbeidere tages ind istedetfor de utestængte.

7. *Arbeidsopsigelse* — *arbeidernes opsigelse av sine arbeidspladser eller arbeidsgiveres opsigelse av arbeidere i hensigt at iverksette arbeidsnedlæggelse eller arbeidsstængning*.

§ 2.

2. Meldingen skal underskrives av 2 *styremedlemmer* og indeholde oplysning om:

a. foreningens fulde navn,

b. styremedlemmernes fulde navn og stilling,

c. stedet hvor foreningen har sit sæte og styrets adresse.

Med meldingen skal følge:

d. et eksemplar av foreningens vedtægter,

e. utskrift av møteboken for det foreningsmøte som har valgt styret,

f. opgave over medlemstallet eller over de underavdelinger, som er knyttet til foreningen og disses medlemstal.

Bilagene skal være bekræftet av mindst 2 styremedlemmer.

3. Sker *forandring* i det som er meldt *efter nr. 2 a, b eller c* eller i vedtægterne, skal melding med de nødvendige bilag efter reglerne under nr. 2 sendes til departementet senest en maaned efter forandringen.

Opgave over foreningens og dens underavdelingers medlemstal ved hvert aars utgang skal avgives senest ved utgangen av paafølgende februar maaned.

4. *Naar flere foreninger er sammensluttet i en hovedorganisation, behøver melding bare at ske for dennes vedkommende. Hovedorganisationen pligter paa anmodning av departementet eller riksmæglingsmanden, at meddele de under nr. 2 og 3 anførte oplysninger for enhver av sine underavdelinger.*

§ 3.

Tarifavtaler.

1. Tarifavtaler skal oprettes skriftlig og *indeholde bestemmelser om utløpstid og opsigelsesfrist*. Senest 2 uker efterat avtalen er underskrevet skal en bekræftet avskrift sendes til *riksmæglingsmanden*.

§ 4.

Ansvar for foreningsmedlemmers brudd paa tarifavtale.

Har medlemmer av en fagforening eller arbeidsgiverforening brutt en tarifavtale *eller gjort sig skyldig i ulovlig arbeidsstans*, hefter foreningen, naar den selv har skyld i bruddet eller i fortsættelsen av det tariffstridige forhold.

§ 5.

Erstatning for brudd paa tarifavtale.

Ved fastsættelsen av erstatning for brudd paa tarifavtale *eller for ulovlig arbeidsstans*, skal retten ikke bare ta hensyn til skadens størrelse, men ogsaa til den utviste skyld og til mislig forhold fra den skadelidendes side. Under særlig formildende forhold kan erstatningen falde helt bort.

§ 6.

Ulovlig arbeidsstans.

2. En tvist mellem en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening om ordningen av arbeids- eller lønningsvilkaar eller andre arbeidsforhold, som ikke omfattes av en tarifavtale eller

en voldgiftsdom, maa ikke søkes løst ved arbeidsnedlæggelse eller arbeidsstængning, før *de i §§ 29 og 36 bestemte frister er utløpet*. Gjælder tvisten oprettelse av en tarifavtale, som skal avløse en tidligere tarifavtale eller voldgiftsdom, maa desuten gyldighetstiden for denne være utløpet.

Naar Kongen efter § 45 bestemmer, at en tvist skal avgjøres ved voldgift, kan han ogsaa forbyde arbeidsstans, til voldgiftssaken er sluttet. Forbudet kan besluttes, ogsaa før Stortinget har avgjort, om tvisten skal løses ved voldgift. Negtes samtykke hertil, bortfalder forbudet.

3. Saalænge arbeidsstans er ulovlig, skal de arbeids- og løningsvilkaar, som gjaldt ved tvistens utbrudd, staa ved magt, *hvis ikke parterne enes om noget andet*.

2 det kapitel.

Arbeidsretten.

§ 7.

Arbeidsrettens sæte og domsmyndighet.

Der opprettes en Arbeidsret med sæte i *rikets hovedstad* til at behandle de tvister, som § 6 nr. 1 nævner, og *borgerlige retskrav efter denne lov, naar disse ikke avgjøres under straffesak eller voldgiftssak*.

Tvistemaal, som efter loven skal behandles av Arbeidsretten, kan ikke bringes ind for nogen anden domstol. Men parterne kan vedta privat voldgift.

§ 8.

Søksmaal i anledning av en tarifavtale eller voldgiftsdom.

Er en tarifavtale sluttet av en fagforening eller en arbeidsgiverforening, kan de enkelte medlemmers rettigheter eller pligter efter tarifavtalen bare gjøres gjældende gjennom søksmaal, som reises av eller mot foreningen paa vedkommendes vegne. Det samme gjælder om de enkelte foreningsmedlemmers rettigheter og pligter efter en voldgiftsdom.

Hvis en *part* vil nedlægge paastand mot særskilt nævnte medlemmer av en forening, skal disse stevnes ved siden av foreningen.

§ 10.

Arbeidsrettens medlemmer.

1. Arbeidsretten skal bestaa av en formand og fire andre medlemmer.

2. Arbeidsrettens formand, dens øvrige medlemmer og to varamænd for hvert av disse opnævnes av Kongen for tre aar efter indstilling *som i § 11 bestemt*.

§ 11.

Indstillingsretten.

1. *Arbeidsgiverforening, som omfatter mindst 100 arbeidsgivere, der tilsammen beskjæftiger mindst 10 000 arbeidere, samt fagforening eller anden arbeiderorganisation, som tæller mindst 10 000 arbeidere, kan hver for sig fremsætte forslag til 2 medlemmer av retten med varamænd. Hvert forslag skal dog omfatte det dobbelte antal mænd. De som foreslaaes maa ha erklært sig villige til at motta hvervet.*

Blandt dem, som saaledes er bragt i forslag, opnævnes to medlemmer med varamænd fra hver side. Er konkurrerende forslag fremkommet fra forskjellige foreninger av arbeidere eller arbeidsgivere, kommer antallet av medlemmer inden vedkommende foreninger i fortrinsvis betragtning ved valget av mænd.

Er ikke indstilling kommet ind til vedkommende regjeringsdepartement inden en frist, som det selv fastsætter, sker opnævnelsen uten indstilling.

Medlemmerne av arbeidsretten maa være norske statsborgere, ha fylt 30 aar, være vederheftig og ikke fradømt stemmeret i offentlige anliggender og adgang til at opnaa offentlig tjeneste, eller dømt efter nærværende lovs § 49. De maa ikke være medlem av en fagforenings eller arbeidsgiverforenings styre, og de maa ikke være fast ansat i en saadan forenings tjeneste.

Formanden skal desuten opfylde de betingelser, som er foreskrevet for høiesteretsdommere.

§ 17.

Parternes repræsentanter.

Parterne kan møte selv og ved fuldmægtig. Flere end tre personer kan ikke møte for nogen part.

Parternes repræsentanter maa være fuldmyndige, fast bosat i riket og ikke fradømt stemmeret i offentlige anliggender og adgang til at opnaa offentlig tjeneste.

Fuldmagten maa være uindskrænket.

Som fast bosat ansees enhver, som har opholdt sig i landet uavbrutt i mindst et aar og fremdeles opholder sig der.

2. *Med stevningen skal sendes utskrift av de forhandlinger, som er ført mellem parterne om tvisten, eller bevis for at saadanne forhandlinger er ført eller søkt fra saksøkerens side.*

Mangler saadant bevis, skal formanden gjøre saksøkeren oppmerksom herpaa og meddele ham, at retten ikke kan behandle saken, medmindre forhandlinger er ført eller forgjæves søkt av saksøkeren.

3. *Naar stevningen er i orden og formanden finder det godtgjort, at forhandlinger om tvisten har været ført av parterne eller forgjæves har været søkt av saksøkeren, sender han uten opphold avskriften av stevningen til saksøkte. Samtidig anmoder han saksøkte om at gi skriftlig tilsvaer inden en viss tid og i dette fremsætte sine bemerkninger til stevningen, nævne de krav, som fra hans side vil*

bli reist, og gi bevisopgaver svarende til dem, som er nævnt under nr. 1 c og d. Med tilsvaret skal følge en bekræftet avskrift.

§ 19.

Saksbehandlingen.

1. Formanden leder forhandlingerne.
2. Saken behandles og beviserne føres paa den maate, som retten finder høvelig. *Hovedforhandlingen skal være mundtlig, medmindre begge parter samtykker i skriftlig behandling og retten finder den ubetænkelig.*

3dje kapitel.

Mægling.

§ 27.

Mæglingsmænd og mæglingsraad.

1. *Kongen opnævner en fast mæglingsmand for det hele rike (riksmæglingsmand) og en fast mæglingsmand for hver mæglingskreds (kredsmæglingsmand).*

Rikets inndeling i mæglingskredser fastsættes av kongen, efterat uttalelse er indhentet fra de organisationer, som omhandles i § 11.

De faste mæglingsmænd maa opfylde betingelserne i § 11 nr. 2 første avsnit. De opnævnes for tre aar.

2. *Mæglingsraadene skal bestaa av en fast mæglingsmand som formand og to andre mæglere, som formanden opnævner blandt dem, som staar i de utvalg, nr. 3 nævner, en av hvert utvalg.*

3. *Vedkommende regjeringsdepartement opretter for hver mæglingskreds to utvalg av personer, som er villige til at være mæglere. Utvalgene opprettes for tre aar. Størrelsen bestemmes av departementet.*

Til mæglere kan bare vælges norske statsborgere, som har fyldt 30 aar, er vederheftige og ikke fradømt stemmeret i offentlige anliggender og adgang til at opnaa offentlig tjeneste eller dømt efter nærværende lovs § 49.

Forslag til disse utvalg avgives av de i § 11 omhandlede organisationer.

Er ikke lovlig forslag kommet ind til departementet inden en frist, som det selv fastsætter, sker opnævnelsen uten indstilling.

§ 28.

Meldinger til mæglingsmændene.

1. *Naar arbeidsopsigelse foretages i anledning av en saadan tvist, som § 6 nr. 2 nævner, skal der straks sendes melding enten til riksmæglingsmanden eller til kredsmæglingsmanden for den kreds, hvor bedriften eller foreningen, som foretar arbeidsopsigelsen, har sit*

sæte. Kredsmæglingsmanden har uten ophold i telegram- eller ved anbefalt brev at sende underretning om meldingen til riksmæglingsmanden.

2. Meldingen sendes i telegram eller anbefalt brev og skal indeholde oplysning om, hvad tvisten gjælder, hvormange arbeidere opsigelsen omfatter, naar opsigelsesfristen løper ut, og om forhandling mellem parterne paagaar eller er avbrutt.

Paagaar forhandling, skal melding om senere avbrytelse paa samme maate sendes av den, som har sendt den første melding.

Meldingerne sendes av den fagforening, arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening, som har foretat opsigelsen. Er denne tilknyttet Arbeidernes faglige Landsorganisation, Norsk Arbeidsgiverforening eller andre organisationer som i § 11 nævnt, sendes meldingerne gjennom disse organisationers styrer til Riksmæglingsmanden.

Av meldingerne sendes samtidig en gjenpart til motparten.

§ 29.

Regler om arbeidsstans.

1. Arbeidsnedleggelse eller arbeidsstængning maa ikke iverksettes, for opsigelsesfristen er utløpet, og ikke i noget tilfælde, før fire virkedage er forløpet fra meldingen om, at forhandlingerne er avbrutt, er inddkommet til mæglingsmanden.

2. Saasart riksmæglingsmanden eller en kredsmæglingsmand har faat melding om, at forhandlingerne er avbrutt eller saasart han paa anden maate er blit bekjendt med avbrytelsen, skal han forbyde arbeidsstans, indtil mægling efter dette kapitel er sluttet, hvis han antar, at arbeidsstansen enten paa grund av bedriftens art eller paa grund av sit omfang vil medføre skade for almene interesser.

Forbudet rettes i telegram eller i anbefalt brev til den fagforening, arbeidsgiver, arbeidsgiverforening eller hovedorganisation, som har sendt eller skulde ha sendt meldingen om arbeidsopsigelsen, og meddeles samtidig til motparten.

Forbudet maa, for at være bindende, være sendt inden utløpet av to dage, efterat mæglingsmanden har faat melding om, at forhandlingerne er avbrutt.

§ 30.

Mæglingsmandens ugildhet og forfald.

Reglerne om ugildhet i § 13 gjælder ogsaa for de faste mæglingsmænd.

Anser riksmæglingsmanden sig for ugild, eller har han forfald, eller er han optat med mægling i en anden sak, melder han det uten ophold til vedkommende regjeringsdepartement. Er departementet enig i, at han ikke bør behandle tvisten, overdrar det behandlingen til en kredsmæglingsmand eller til en, som det opnævner for saken.

Er en kredsmæglingsmand i noget tilfælde, som er nævnt i andet led, melder han det uten ophold til riksmæglingsmanden. Denne

kan euten selv overta behandlingen av saken eller overdra den til en anden kredsmæglingssmand eller til en, som vedkommende regjeringsdepartement opnævner for saken.

§ 31.

Forberedelsen av mæglingen.

1. Naar riksmæglingssmanden eller en kredsmæglingssmand i henhold til § 29 har forbudt arbeidsstans, skal han uten ophold skride til mægling. Riksmæglingssmanden kan dog overdra mæglingen til en kredsmæglingssmand. Han kan ogsaa selv overta mæglingen i saker, som hører under kredsmæglingssmændene.

Har flere kredsmæglingssmænd forbudt arbeidsstans i anledning av samme tvist, avgjør riksmæglingssmanden, hvem som skal behandle saken, hvis ikke parterne blir enig om det.

En kredsmæglingssmands avgjørelse av, hvorvidt arbeidsstans skal forbydes eller ikke, kan naarsomhelst omgjøres av riksmæglingssmanden.

2. Selv om arbeidsstans ikke forbydes, kan riksmæglingssmanden eller en kredsmæglingssmand skride til mægling i tvisten enten av eget tiltak eller efter begjæring av en part.

3. Saken behandles av mæglingssraad, hvis begge parter forlanger det eller gir samtykke dertil, senest i første mæglingssmøte.

Skal riksmæglingssmanden være formand i mæglingssraadet, opnævner han de andre mæglere av utvalgene for hvilken som helst mæglingsskreds.

Skal en kredsmæglingssmand være formand i mæglingssraadet, opnævner han de to andre mæglere. Staar alle medlemmer av et utvalg i saadant forhold til tvisten, at kredsmæglingssmanden finder det betænkelig at opnevne nogen av dem, kan han opnevne mægler utenfor utvalget, fortrinnsvis blandt dem, som staar i utvalget for en anden kreds. I dette tilfælde bør vedkommende part faa adgang til at foreslaa mægler.

4. Mæglingssmanden fastsætter tid og sted for behandlingen av tvisten. Møte kan ogsaa holdes utenfor mæglingsskredsen.

Han indkalder parterne og varsler i tilfælde mæglerne paa den maate han finder høvelig.

Om indkaldelse av vidner og andre, hvis forklaring kan være av betydning, og om forberedelse av bevisførselen forøvrig gjælder reglerne i § 18 nr. 6, forsaavidt dertil er anledning.

§ 33.

Mæglingssraadets forhandlingsdygtighet.

Mæglingssraadet er ikke forhandlings- og beslutningsdygtig, uten at alle tre mæglere er tilstede.

Faar mæglingssmanden forfald, faar § 30 andet og tredje led tilsvarende anvendelse.

Faar en anden mægler saadant forfald, opnævner mæglingssmanden nyt medlem.

Den mæglingsmand og de andre mæglere, som har paabegyndt behandlingen av saken, skal føre den til ende, selv om deres tjenestetid løper ut under saken.

§ 35.

Mæglingen.

1. *Naar mæglingsmanden behandler saken alene, skal han paa den maate og i de former, som han selv vælger, hurtig og omhyggelig indhente alle nødvendige oplysninger til utredning av tvisten og efter evne søke at opnaa enighet mellem parterne om et rimelig forlik.*

Han kan indhente de oplysninger, som er nødvendige til utredning og bedømmelse av tvisten, selv om en eller begge parter uteblir.

Til fremme av sine undersøkelser har mæglingsmanden saadan myndighet som nævnt i § 19. Men han kan ikke kræve ed av vidner og sakkyndige. Reglerne i §§ 21 og 22 gjælder ogsaa ved mægling.

Kommer forlik i stand, skal tarifavtale i overensstemmelse hermed opprettes under medvirken av mæglingsmanden og undertegnes av parterne eller deres repræsentanter.

2. *Behandles saken ved mæglingsraad, har dette de samme pligter og den samme myndighet som mæglingsmanden efter nr. 1. Mæglingsmanden leder forhandlingerne.*

3. *Mæglingsmøterne skal holdes for lukkede dører. Møtebok føres efter reglerne i § 24.*

§ 36.

Mæglingens slutning.

1. *Er der gaat ti dage, efterat forbudet mot arbeidsstans blev avsendt, kan hver av parterne kræve mæglingen sluttet, hvis vedkommende part ikke ved uteblivelse eller paa anden maate har unddraget sig fra pligtmæssig medvirken til mæglingen.*

Senest fire dage, efterat lovlig krav om avslutning av mæglingen er fremsat, skal mæglingen sluttet. Har mæglingsmyndigheten forelagt parterne et endelig forslag til løsning av tvisten, skal forslaget føres ind i møteboken.

2. *Er forlik ikke kommet istand, kan riksmæglingsmanden eller den kreds mæglingsmand, som har ledet mæglingen, kundgjøre en beretning om saken paa den maate, han finder høvelig.*

Har en kreds mæglingsmand ledet mæglingen, skal han snarest mulig sende riksmæglingsmanden beretning om saken. Denne skal indeholde det endelige mæglingsforslag, hvis saadant er fremsat.

Er mæglingsraadets medlemmer uenige om beretningens indhold, kan mindretallet gi særskilt uttalelse.

3. *Hvis riksmæglingsmanden antar; at der efter denne lovs § 45 kan bli spørsmål om tvungen voldgift, kan han forbyde arbeidsstans i yderligere 5 dage regnet fra mæglingens slutning.*

I saa fald skal han uten ophold sende underretning til vedkommende regjeringsdepartement, ledsaget av det under mæglingen fremsatte endelige forslag til tvistens løsning. Samtidig offentliggjør han dette forslag.

§ 38.

Gjenoptagelse.

Om mæglingen er sluttet, kan parterne i fællesskap kræve den gjenoptat for den mæglingsmand eller det mæglingsraad, som de selv ønsker.

Er der gaat en maaned, efterat mæglingen blev sluttet, uten at tvisten endda er løst eller bragt ind til ny mægling, skal den mæglingsmand, som har behandlet saken, opfordre parterne til nye forhandlinger.

Forøvrig kan saavel riksmæglingsmanden som mæglingsmanden naarsomhelst rette saadan opfordring til parterne.

§ 39.

Anke og kjæremaal.

Saadanne kjendelser, som § 26 nr. 2 nævner, kan paakjæres efter de regler, som der er git.

Andre kjendelser *av en mæglingsmand eller et mæglingsraad* er endelige og kan fuldbyrdes efter reglerne for høiesteretsdomme.

4 de kapitel.

Voldgift.

§ 41.

Begjæring om voldgiftsbehandling.

Begjæringen om at faa en tvist behandlet ved voldgiftsret skal være skriftlig og av følgende indhold:

- a. *parternes fulde navn og adresse;*
- b. *en fremstilling av tvisten og dens aarsak, de forhandlinger, som har været ført, forhandlernes navn og de krav, som der ikke er enighet om;*
- c. *forslag med hensyn til tid og sted for behandlingen av tvistemaal.*

Med *voldgiftsbegjæringen* skal følge en bekræftet avskrift.

5te kapitel.

Straffebestemmelser.

§ 47.

Arbejdsstands.

2. Sak reises av *det offentlige efter paatalebegjæring av en fagforening, arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening, som anser sig skadelidende ved arbeidsstansen, eller av vedkommende regjeringsdepartement.*

6te kapitel.

Slutningsbestemmelser.

§ 53.

Lønninger m. v.

2. Arbejdsrettens formand og *riksmæglingsmanden* skal ha fast aarlig løn.

Mæglingsmændene skal ha fast aarlig løn og et honorar, *bestemt av vedkommende regjeringsdepartement* for hver enkelt sak.

De øvrige medlemmer av Arbejdsretten, mæglingsraadene og voldgiftsretterne tilstaaes honorar for hver sak av vedkommende regjeringsdepartement. Arbejdsrettens medlemmer kan ogsaa tilstaaes fast løn.

